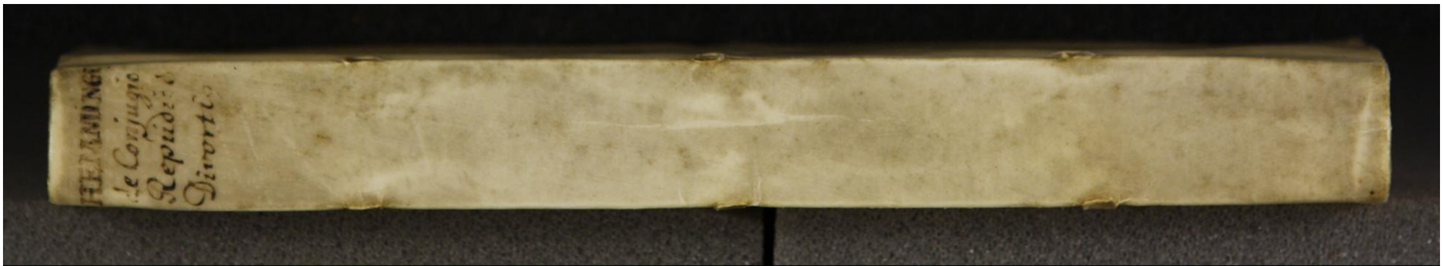
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

8. - 351.

LN 853
ex. 1
M

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

LIBELLVS
DE
Coniugio, Repudio, & Diuortio.

IN GRATIAM FRATRVM, QVI IVDICES CAVSARVM matrimonialium in Regnis Dania & Noruegia conſtituti ſunt, conſcriptus à

Nicolao Hemmingio D.

Leuit. 19.
Nolite facere aliquid iniquum in iudicio.

LIPSIÆ.
CVM PRIVILEGIO.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

DE CONIVGIO.

TRES SVNT APPELLATIONES præcipuæ, quibus copula coniugalis apud Latinos ſignificatur, videlicet, Nuptiæ, Coniugium, & Matrimonium: quæ appellationes, tametſi non re, ratione tamen quadam differunt, ſingulæq; coniuges de officio monent.

NVPTIAE dicuntur à geſtu ſponſæ. Nam ſponſa, cùm in domum ſponſi duceretur, velabat faciem, & flammeo, hoc eſt, velamine matronali, vultum & caput veluti nube quadam obtexit, idq; in ſignum caſti pudoris, liberalis ſubiectionis, & firmi propoſiti, quòd ſponſa ſtatueret ſub tectum ſolius mariti degere, eiusq; ſolius thoro contenta eſſe. Ex quo factum eſt, vt hæc copula nuptiæ & connubium dicatur, etſi poſtea vox nuptiarum apud ſolas ceremonias & ſolennitates nuptiales remanſerit.

CONIVGIVM appellatur à iugo, eò quòd coniuges ſtabili iugo, parique iunctos eſſe oporteat, ſeu quod ſint eiuſdem iugi conſortes: Quo ſymbolo indicatur, quòd parem conatum, curam, amorem ſtudiumq; in conſortibus eſſe deceat, vtq; mutuis officiis, paribusq; obſe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

quijs coniuges ſe complectantur, domum regant, & adminiſtrent. Huc reſpexit Sapiens, cùm de impari coniugio diceret: Βοοζύγιον σαλευόμενον γυνὴ πονηρὰ, hoc eſt, Mulier mala eſt tanquã iugum bouis inſtabile, vt quod huc illuc agitetur inconſtans.

Matrimonivm, quare dicatur maritalis copula, intelligemus, ſi cur facultates, quas liberis relinquunt parentes, patrimonij nomen acceperint, cognouerimus. Cùm ergo non ſit dubium, facultates, quas parentes liberis relinquunt, ex eo dictas eſſe patrimonium, quòd potiſsimùm patris induſtria, labore, & ſolicitudine ſint acquiſitæ; ſequitur matrimonium dici ab induſtria, labore & ſolicitudine matris in pariendis, fouendis, curandis & educandis prolibus, quæ pignora, tanquam certiſsima amoris mutui, & indiſſolubilis copulæ argumenta, nominantur. Tametſi autem ſæpè contingit, vt coniuges abſq; prolibus viuant: tamen denominatio rectè à conſilio & propoſito contrahentium deſumta eſt, & non ab euentu qui eſt incertus. Atq; hactenus de appellationibus.

Porrò cùm vniuerſa de coniugio doctrina, pendeat ab eius iuſta definitione, ex verbo Dei rectè extructa, in principio defini-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

definitionem coniugij tradam. Deinde, quoniam in definitionis analyſi, offerent ſe omnia, quæ de coniugio vtiliter dici poſſunt, ea quoque pertractabimus, qua poſſumus ſumma perſpicuitate, diligentia, ac fide. Deinde de repudijs & diuortijs dicturi.

Etſi autem Iuriſconſulti & Canoniſtæ ſuas habent definitiones eruditas & bonas, quas in declaratione definitionis, quam dabimus, per occaſionem attingemus: tamen hac vice nobis placet paulò pleniorem definitionem, ab ipſo Moſe, qui primus de coniugio ex ore Dei ſcripſit, deſumtam, proponere. Hic ergo capite ſecundo Geneſ. hanc definitionem coniugij nobis ſuppeditat.

DEFINITIO CONIVGII.

Conivgivm eſt diuinitus ordinata, vnius maris & vnius fœminæ, legitimè conſentientium, in vnam carnem, mutui adiutorij cauſa coniunctio. Hæc definitio plena eſt, in qua nec quicquam redundat, nec quicquam deſideratur. Omnibus enim partibus iuſtæ definitionis conſtat. Quare non dubium eſt, quin quic-

 quid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

quid de coniugio vtiliter dici poſsit, ex hac definitione, tanquam ex fonte fluat.

ANALYSIS DEFINITIONIS.

Hanc definitionem, ſi retexuerimus in ſuas, ex quibus contexta eſt, partes quinque inueniemus, quas diſtinctè proponemus & declarabimus.

PRIMA, quiſnam ſit coniugij autor.
SECVNDA, quæ ſit coniugij materia.
TERTIA, quæ ſit coniugij cauſſa efficiens.
QVARTA, quæ ſit coniugij forma.
QVINTA, quis ſit finis coniugij.

DE PRIMA.

DEVM ipſum autorem, conciliatorem & approbatorem eſſe coniugij, prima definitionis pars oſtendit, & ex ſecundo cap. Gen. manifeſtum eſt. Ex hac definitionis parte tanquam ex immoto principio, vt multa extruuntur in laudes coniugij: ita multi pernicioſi errores, quibus nonnulli deformarunt hanc Dei ordinationem clariſsimè refutantur. Quid enim quæſo laudabilius eſſe poteſt, quàm à Deo eſſe profectum? Quis eſt, qui opus Dei accu-

accuſare, & ordinationi ipſius quicquam detrahere audebit, niſi ab impuro dæmonio impulſus?

Primum itaq;, cùm coniugium prædicatur eſſe ordinatio diuina, neceſſe eſt, vt coniugij ſtatum ſanctum & bonum eſſe fateamur: cùm certum ſit, nihil niſi ſanctum & bonum, manare poſſe à ſanctitatis & bonitatis fonte Deo. Is enim & coniugium ſapienter inuenit, & vtiliter ordinauit, idq́; non in pœnam, ſed in bonum eorum, qui coniugio piè copulantur, & in ſuam gloriam, quemadmodum ex circumſtantijs inſtituti coniugij promtum eſt colligere. In paradiſo enim ſanctiſsimo loco initium cœpit coniugium, idq́; ante lapſum primorum coniugum. Proinde nullo pacto ſentiendum eſt, quòd coniugium ſit ordinatum in pœnam. Non enim pœna pręcedit, ſed ſequitur culpam. Cœptum eſt coniugium inter ſanctiſsimos homines Adam & Euam, tum alienos ab omni labe & peccato. Ipſe Deus ſancto ſponſo ſanctam copulauit ſponſam, & copulatis benedixit, tanquam ſuæ ſanctiſsimæ ordinationi. Neq; hæc benedictio ad perſonas illas ſolummodo, quæ tum præſentes aderant, referenda eſt, verùm etiam ad ipſam Dei ordinationem in omnes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

poſteros Adæ. Tametſi autem poſtea aſtu Satanæ ſubintrauit peccatũ in mundum, quo omnes homines natura polluti ſunt: tamen ſanctitas coniugij, vt ordinationis Dei perpetua eſt. Peccatum quidem polluit contrahentes: ordinationem tamen Dei non vitiat. Huc reſpiciens Apoſtolus ait: Honorabile ſeu precioſum eſt coniugium in omnibus, & thorus immaculatus. Hîc profecto Apoſtolus & coniugium honorabile ſanctumq; vult haberi, & ipſum thorum, hoc eſt, congreſſum piorum coniugum, immaculatum, hoc eſt, ſanctum cenſeri poſtulat. Quis quæſo mortalium in hac clariſsima veritate non acquieſcit, qui verbum Dei in aliquo loco habet?

Sit proinde hoc ante omnia infixum animis noſtris aduerſus omnes, qui vel minimum detractum volunt huic Dei ordinationi, quòd coniugium non ſit immundicia, ſed res ſancta, immaculata, precioſa, omnibus ordinibus & ſtatibus hominum conceſſa. Quod qui negant, Deum abſq; omni dubio autorem malorum tacitè ſtatuunt, quicquid verbis ſimulent.

Tacianus, à quo ſuum venenum ſuxêre Encratitæ, nuptias vocat πορνείαν, φθορὰν,

Encratitæ.

μῦσος,

μῦσος, βδέλυγμα, hoc eſt, ſcortationem, corruptionem, ſcelus, abominationem. Et addit, Nihil planè differre matrimonium à ſcortatione, nec quenquam ſaluari poſſe, qui coniugium ſit amplexus, adeò quòd nec Adam quidem ipſius ſententia ſit ſaluatus. Quis non exhorreſcit ad hanc blaſphemiam? Quis non videt iſtam blaſphemam vocem, manifeſtè pugnare cum veritate Dei, quam propoſuimus? Quis non intelligit impurum iſtum nebulonem, confuſionem à diabolo inuectam, confundere cum ordinatione Dei bona? Quare non immerito Paulus, de ipſo & eiuſdem farinæ hæreticis prædicens, vocat illorum furores doctrinas Dæmoniorum, 1. Timoth. 4.

Fuerunt multi, qui tametſi primas nuptias vtcunq; ferebant, de ſecundis tamen variè iudicabant. Quidam enim eas prorſus damnabant. Nonnulli, vt Antanagoras, σεμνὴν μοιχεῖαν definiuerunt. Sed horum vanitatem ſuo loco videbimus.

Pontificij, etſi coniugium ipſum non videntur damnare, (Nam illud titulo Sacramenti ornant) tamen cùm vſum coniugij coniunctum eſſe cum peccato fabulantur, re ipſa cum Encratitis ſentiunt. Quis enim rem probauerit, cuius vſus im-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

probetur, quaq; vti non liceat ſine pecca-
to? Sed quo nam quæſo nituntur funda-
mento? Coniuges, inquiunt, mutua con-
cupiſcentia ardent, ſine qua opus genera-
tionis iacet: Concupiſcentia autem pec-
catum eſt, vt carnis opus. Proinde vſus
coniugalis cum peccato coniunctus eſt.
Sed falluntur & fallunt Papiſtæ, cùm non
diſcernunt inter concupiſcentiam ordi-
natam, imò creatam à Deo, & concupi-
ſcentiam ruentem contra ordinem diui-
num. Nos autem ex verbo Dei nouimus,
diſcernendum eſſe inter concupiſcentiam
honeſtorum coniugum, quæ Deum auto-
rem habet, & concupiſcentiam carnis, id
eſt, vicioſitatis naturæ, quæ limites ordi-
nationis diuinæ tranſgreditur, qualis eſt
perditè & contra ordinem diuinum ſe
amantium. Deinde carnis opus duplex
eſt, licitum & illicitum. Licitum, quod
non pugnat cum ordinatione Dei, nec
aduerſatur caritati Dei aut proximi. Illi-
citum autem, quod huic aduerſatur. Nec
iuuat cauſam eorum dictum Dauidis: Ec-
ce in iniquitatibus conceptus ſum, & in
peccatis concepit me mater mea. Non
enim rectè inferunt: Dauid eſt conceptus
in peccato: Ergo complexus piorum con-
iugum eſt peccatum. Nam cui perſuade-
bunt,

bunt, quòd Dauid hîc transferat culpam ſuam in matrem, & non conqueratur potius de contagione & reatu totius humanæ naturæ, propagatæ ab vno Adam? Nullo proinde modo, opus generationis in ſanctis coniugibus pollutum eſſe pronunciat Dauid, neq; ſtatus coniugalis ab eo carpitur, neq; congreſſus piorum coniugum, qui fit in timore Dei, taxatur. Eſt enim ſancta Dei ordinatio, & opus Deo acceptum. Senſus proinde verborũ Dauidis hic eſt, In iniquitatibus conceptus ſum, id eſt, mox in conceptione fui pollutus communi naturæ vitio, & in peccatis concepit me mater mea, id eſt, cùm conciperer in vtero matris meæ, fui reus, idq́; ex iuſto Dei iudicio. Propter vnius enim peccatum, rea eſt facta tota humana natura, Rom. 5.

Cæterum cùm Papa ſuis ſacrificulis legem perpetui celibatus imponit, tametſi multa videtur cumulare argumenta, quibus ſimpliciores ſeducit, eodem tamen quo Tacianus & Encratitæ fundamento nititur. Omnia enim argumenta Papæ de celibatu ſacerdotum hinc fluunt, quod tacitè ſtatuat coniugium eſſe rem prophanam, & immundam. Quod vt clarius pateat, argumenta Innocentij III. in formas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

mas dialecticas retexta proponam, vt nuditas Babylonicæ meretricis conſpiciatur. Habetur autem Innocentij decretum, diſtinctione 82. capite, Propoſuiſti, in quo capite Innocentius ſecutus veſtigia Siricij, tanquam principium ſibi ſumit ad abolenda coniugia ſacerdotum, quòd coniugium ſit res prophana & immunda. Quod etſi verbis non dicit, ex conſecutione tamen argumentorum ipſius ſequitur.

Propoſitio probanda in nominato capite hæc eſt: Sacerdotes non debent eſſe coniuges. Hanc propoſitionem confirmat ordine, his argumentis.

PRIMVM, Coniuges ſunt incontinentes: Sacerdotes non debent eſſe incontinentes: Igitur Sacerdotes non debent eſſe coniuges. RESP. Etſi fateor inueniri quoſdam incontinentes coniuges, qualis eſt maxima celibum turba: tamen non rectè culpa hominum transfertur in rem, qua homines & bene & male vti poſſunt. Deinde, Paulus ex ſpiritu Dei pronunciat coniugium eſſe remedium aduerſus incontinentiam, 1. Cor. 7. Quis ergo credet Innocentio, qui ex ſpiritu Montani contrarium docet?

SECVNDVM, Leuitici Sacerdotes abſtinebant eo anno à coniugibus, quo

ſacra

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſacra in templo adminiſtrabant. Ergo Chriſtiani Sacerdotes, qui ſemper in templo ſacrificant, debent ſemper abſtinere. Iccirco prorſus à coniugio alieni eſſe debent. RESP. In hoc argumento multa ſunt vicia. Primùm non poſſunt Papiſtæ docere, quòd Leuitici Sacerdotes toto tempore vicis ſuæ abſtinuerint ab vxoribus. Debili igitur fundamento nituntur. Deinde in hoc peccat argumentum, quòd id quod omnibus Chriſtianis eſt commune, proprium ſacerdotum eſſe nugatur. Verùm ſi de Miſsis intelligunt, ſicuti reuera faciunt, nouimus Miſſam illorum horrendam eſſe prophanationem, & non minus execrandam, quàm Sodomiticam abominationem.

TERTIVM, Quicunq; ſeruient iugiter ſacris oblationibus, puri & ab omni labe purgati eſſe debent. Sacerdotes iugiter ſeruient ſacris oblationibus. Igitur ſacerdotes puri & ab omni labe purgati eſſe debent. Ex quo ſequitur, ſacerdotes non debere eſſe coniuges. RESP. Quis non videt hæc profecta à Montani ſpiritu, & non à Chriſti ſpiritu. Siquidem Apoſtolus per ſpiritum Chriſti loquens, thorum coniugalem, ſanctum & immaculatum eſſe pronunciat. Gloſſator decreti

multò

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

multò rectius, qui audet contra Papam dicere, matrimonium eſſe rem ſanctiſſimam.

QVARTVM, Sacerdotes debent eſſe ſancti, Coniuges non ſunt ſancti: Ergo Sacerdotes non debent eſſe coniuges. RESP. Hoc argumentum extruit Papa ex verbis Domini, Leuit. 20. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum. Gloſſator hoc loco contra Papam argumentatur ab autoritate Nicenæ Synodi, Contra eſt, inquit, Nicena Synodus, quæ caſtitatem concludit eſſe concubitum cum propria vxore.

QVINTVM, Quibuſcunq; ſacrificandi & orandi iuge officium eſt, ſemper abſtinebunt à coniugibus. Sacerdotibus iuge ſacrificandi & orandi officium eſt. Igitur ſacerdotes non debent eſſe coniuges. RESP. Hoc argumentum re ipſa conuenit cum ſecundo & tertio. Sed & maior & minor falſa eſt: Nam vt multi ſancti coniuges fuêre & ſunt, qui & ſemper orabant, & vera ſacrificia quotidie offerebant: ita non ſacerdotum tantùm eſt, veras hoſtias offerre, ſed omnium piorum, ſiue ſint coniuges, ſiue celibes. Offerre autem in Miſſa Papiſtica filium Dei, (hoc enim Papiſtæ officium iuge ſacrificu-

crificulorum definiunt) non eſt officium, ſed contra officium, cùm ſit mera abominatio à Deo damnata. Sed de idolo Papiſtico vide quæ annotauimus in Pſal. 84.

SEXTVM, Contaminati carnali concupiſcentia non exaudiuntur. Sacerdotes debent exaudiri. Igitur non debent contaminari carnali concupiſcentia. Hinc vult inferre Innocentius, Sacerdotes debere eſſe celibes, quaſi omnes coniuges eſſent contaminati carnali concupiſcentia. RESP. Hoc argumentum petunt ex verbis Pauli: Omnia munda mundis, pollutis autem & infidelibus, nihil eſt mundum, quorum & mens & conſcientia polluta eſt. Quis hîc non agnoſcit Montani ſpiritum, qui pollutum pronunciat, quod Spiritus ſanctus ſanctum eſſe affirmat. Deinde malignè torquet verba Pauli ad ſuam Sodomiticam caſtitatem. Neque enim Paulus eo in loco confert inter ſe celibes & coniuges, ſed impios Iudæos (delectum ciborum ſuperſtitioſè docentes) & pios ex gentibus conuerſos; Illorum mentem pollutam ait: atq; ideo omnem illorum cibum immundum concludit: horum autem mentem mundam affirmat, atque adeò omnem cibum eorum mundum pronunciat, ſiue ſint con-

iuges

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

iuges ſiue celibes. Deinde de exauditione dico: quòd vnicum habeamus Sacerdotem, quem ſcimus exauditum eſſe, IESVM Chriſtum, cuius interceſsione omnes, qui ex fide inuocant, exaudiuntur, ſiue ſint coniuges, ſiue celibes. Quis non ex hoc argumento intelligit? quid ſentiat Innocentius de coniugibus, quorum & mentem & conſcientiam pollutam eſſe ſubindicat. Imo niſi ſic ſentit, nulla eſt conſecutionis argumenti ipſius neceſsitas.

SEPTIMVM, Qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt: Coniuges ſunt in carne: Igitur coniuges Deo placere non poſſunt. Sacerdotes itaque cùm debeant placere Deo, non poſſunt eſſe coniuges. RESP. Huc renitentem & inuitum obtorto collo trahunt Apoſtolum, cuius verba hæc ſunt, Rom. 8. Qui autem ſunt in carne, Deo placere non poſſunt, Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Quis non riſerit ineptias iſtius pontificis? qui ita verba Pauli accipit, quaſi diſtingueret inter coniuges & Sacerdotes, vt coniuges dicantur in carne eſſe, Sacerdotes autem in ſpiritu, cuius vanitas indigna eſt reſponſo. Nemo enim tam rudis erit, qui vel elementa religionis didicit, qui non intelligat, Papam iſtum ludere, quòd

ita in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ita in alienum ſenſum verba Apoſtoli torquet. Paulus vult, homines iuſtificatos fide ſeruire Deo per iuſticiam, & non indulgere viciofitati naturæ ad perpetrandam iniuſticiam, vt eſſe in carne, ſit nihil aliud, quàm obœdire carni in concupiſcentijs damnatis à Deo, & eſſe in ſpiritu, ſit, ſpiritui fide ſe ſubmittere per nouam obœdientiam.

Præter hæc ſeptem argumenta Innocentij & Siricij habent & alia, quorum præcipua attingam.

OCTAVVM, Qui ducit vxorem, ea quæ ſunt mundi curat, 1. Cor. 7. Sacerdos non debet curare quæ ſunt mundi, ſed quæ ſunt Dei. Igitur Sacerdos non debet vxorem ducere. RESP. Maior comparatiuè accipienda eſt, Qui ducit vxorem, curat quæ ſunt mundi, ſcilicet, plus quàm celebs habens donum caſtitatis. Nam celebs non habens donum caſtitatis, non tam curat quæ ſunt mundi, quàm quæ ſunt immunda. Ad minorem dico. Sacerdos non debet curare, quæ ſunt mundi, quatenus impediunt ipſius miniſterium, & auocant à confeſsione tempore perſecutionis, quale tum fuit, cùm Paulus hæc ſcriberet.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Nonvm, Sacerdotum ſtatus debet eſſe perfectior, Celibatus eſt perfectior coniugio: Igitur ſacerdotes non debent eſſe coniuges.

Resp. Primùm dico, perfectionem ſtatus Chriſtianorum, non poſitam eſſe in vitæ genere, ſed in animo & propoſito, videlicet, cùm homo pius obedientiam erga Deum, omnibus rebus mundi, atque adeo propriæ vitæ anteponit, ſiue ſit coniugiatus, ſiue celebs. Deinde quantum ad minorem attinet, dico, coniugium nequaquam poſtponendum eſſe celibatui, propter perfectionis meritum. Non enim Abraham poſtponendus eſt Iohanni, quia ille maritus, hic celebs fuit. Concludo itaque, celibatum non eſſe meliorem coniugio, ἁπλῶς, ſed κατά τι, hoc eſt, non bonitate operis, ſed vſu, idq́; nec ſemper nec in omnibus, ſed ſolummodo in ijs, qui donum habent continentiæ. Hanc eſſe ſententiam Pauli non negabit, qui textum inſpexerit.

Porro, tametſi ex ijs, quæ hactenus diximus, patere exiſtimo, quàm ſit impium interdictum, quo Sacerdotes arcentur à nuptijs: tamen vt fortius premantur aduerſarij, & habeant pij præcones Euangelij, quo ſuas conſcientias ad-

uerſus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

aduerſus impia Paparum decreta muniant, quædam argumenta notabo, quibus nuptias ſacerdotibus liberas eſſe diuino iure demonſtrabimus, & cum DEO pugnare omnes, qui imponunt perpetui celibatus iugum vlli hominum ordini.

PRIMVM, Quod ſanctum eſt, honorabile, & immaculatum, nullis ordinibus aut ſtatibus hominum eſt illicitum. Quomodo enim illicitum, quod ſanctum eſt? Quomodo illicitum, quod eſt honorabile? Quomodo illicitũ, quod eſt immaculatum? Neque enim prophanat quod eſt ſanctum, neque viciat quod eſt honorabile, neque polluit, quod eſt immaculatum. Cùm igitur Spiritus ſanctus, coniugium ſanctum, honorabile & immaculatum eſſe affirmet, ſicuti ſuprà à nobis demonſtratum eſt, Quis ſanæ mentis audebit ſe Spiritui ſancto opponere? & arcere ſacerdotes à nuptijs, tanquam eorum ſtatui indignis, niſi impuro Montani ſpiritu fuerit agitatus?

SECVNDVM, Author Epiſtolæ ad Heb. clarè & diſertè ponit particulã vniuerſalem, cùm affirmat, nuptias ἐν πᾶσι in omnibus eſſe honorabiles. Hîc neceſſe eſt, vt retineamus particulam vniuerſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

lem, & eam applicemus, & omnibus hominibus aptis ad coniugium, & omnibus partibus coniugij. Cùm igitur Papa autoritatem Apoſtolicam mentitus, excipit ſacerdotes, ſatis oſtendit ſe non Apoſtolico, ſed apoſtatico ſpiritu regi. Nam manifeſta contradictio eſt, honorabiles eſſe nuptias inter omnes, & non eſſe honorabiles inter ſacerdotes. Quicunque ergo ſtatuit Deo obediendum eſſe magis quàm homini, Apoſtolum & non apoſtatam ſequendum eſſe ſciat. Græcus ſcholiaſtes admodum eleganter vniuerſalem particulam partibus coniugij accommodat: Τίμιος, inquit, ἐν πᾶσι ὁ γάμος οὐκ ἐν τούτῳ μὲν τὸ μέρει τίμιος, ἐν ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ᾽ ὅλος δι᾽ ὅλου πᾶσι τρόποις τίμιος. Hæc interpretatio includit priorem, & omnem exceptionem, quam Papiſtæ afferre poſſunt, euertit.

TERTIVM, Epiſcopum, inquit doctor gentium, oportet irreprehenſibilem eſſe, vnius vxoris maritum, &c. Si ergo habere vnam vxorem caret repræhenſione, quicunq; ſacerdotibus interdicit nuptias, Paulo ſe opponit, vt qui repræhendat, quod Paulus non repræhendendum eſſe pronunciat, atq; adeò Deum in Paulo loquentem contemnit. Proinde cùm Spiritus ſanctus in Paulo nuptias Epiſcoporum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

rum probat, vt irreprehenſibiles, quis ferret Siricium, Nicolaum, Innocentium, aut alios Papas, Montani ſpiritu afflatos, ſibi legem celibatus tanquam neceſſariam imponere? Innocentius Papa hoc argumentum ex Paulo deſumtum eludere conatur, cùm ait: Sed fortè, inquit, hoc ſibi licere credet, quia ſcriptum eſt: Vnius vxoris virum: Non dixit hoc, vt permaneat in concupiſcentia generandi, ſed propter incontinentiam futuram, hoc eſt, propter incontinentiam quam metuebat Apoſtolus. Sed quis non videt Papam ſe ſuo gladio confodere? Nam ſi Paulus, metuens futuram incontinentiam, vult Epiſcopum eſſe vnius vxoris virum, cur non Papa idem periculum metuit? Alij, vt refert Græcus ſcholiaſtes, dicunt, vnius vxoris, id eſt, vnius Eccleſiæ, oportet Epiſcopum, hoc eſt, ſacerdotem eſſe, ſed pudendo errore. Nam Paulus in eo loco non loquitur de officio Epiſcopi, ſed de conditione ſeu qualitate perſonæ Epiſcopi.

QVARTVM, Omnis qui continere ſe non poteſt, mandato Dei, per Paulum loquentis, & vocatur & obligatur ad coniugium: Vnuſquiſque, inquit, propter fornicationem (ſcilicet vitandam) pro-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

priam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum. Verbum ἐχέτω imperantis eſt, & non liberum permittentis. Hoc mandatum cùm ſit vniuerſale, nullam prorſus exceptionem admittit. Siue ergo ſit Sacerdos, ſiue Monachus qui vritur, hoc eſt, vincitur à flammis libidinum, ita vt ſcortationem aut aliam immunditiem nefandam meditetur, Deo potius quàm homini obœdientiam debet, ne contemto hoc DEI mandato in laqueos Diaboli propter incontinentiam ſuam incidat. Fit enim violenta continentia, vt plurimum laqueus Satanæ, quo inuoluuntur homines, vt tandem ruant in varias concupiſcentias, donec prorſus à Deo deficiant ad impuras & damnatas libidines: quemadmodum videre eſt in regno Pontificio, in quo lupanaria præferuntur honeſtis nuptijs, vt manifeſtum eſt in illo, quod iactabatur à Papiſtis, tempore Vdalrici Auguſtani: Honeſtius eſt, inquiunt, pluribus occultè implicari, quàm apertè & in hominum vultu & conſcientia cum vna ligari. τὰ ἄῤῥητα σιγᾶν βέλτιον.

QVINTVM, Nicæna Synodus, etſi inclinauit in celibatum Sacerdotum: tamen audita ſententia Paphnutij, pro coniu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

coniugio Sacerdotum pronunciauit. Ita enim (vt doctiſsimus Gallus hiſtoriam recitat) in actis Synodalibus ſcriptum eſt: In media Epiſcoporum turba, diuinus Paphnutius magna voce clamans: Ne, inquit, aggrauate ſacerdotum iugum, cùm honoratæ ſint in omnibus nuptiæ, & cubile impollutum, ne potius iſta ſummè exacta ſeueritate, detrimentum Eccleſiæ afferatis. Nec enim omnes tuendæ iſti rationi vitæ ab omnibus iſtiuſmodi affectib. alienæ pares eſſe poſſunt. Nec quiſquam, opinor, caſtitatem ſeruabit, ſi vxores ſuis maritis priuentur. Aio verò, honeſtam etiam caſtitatem eſſe, cuiusq; cum legitima vxore concubitum. Hæc Paphnutius, in cuius ſententiam itum eſt à toto conſilio.

SEXTVM, Exempla laudatorum ſacerdotum, in veteri & nouo Teſtamento, vim regulæ habent, præſertim cum ſcripturis congruant. Rectè igitur Syneſius affirmat, ſe non dimiſſurum vxorem, quam & Deus, & Lex, & Epiſcopi manus ſibi tradidiſſent.

SEPTIMVM, Chriſtus Matthæi 19. vult omnes remedio diuinitus dato, hoc eſt, coniugio, vti, niſi quos vel natura

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ineptos ad coniugium procreauit, vel caſus impotentes reddidit, vel gratia continentes fecit. Qui plures eximunt à lege coniugij, Chriſto aduerſantur, & eius doctrinam conantur corrigere.

Porro cùm Papiſtæ ſe hiſce ſolidis rationibus adeò vrgeri animaduerterunt, vt cauſa prorſus cecidiſſe videantur, alia via aggrediuntur, & nouis technis conantur ſacerdotum celibatum ſtabilire. Ad quatuor enim confugiunt, vt ipſi putant tutiſsima præſidia, videlicet, autoritatem Eccleſiæ, votum, meritum & conſuetudinem longam, clamantes, temporibus mutari decreta, & diſciplinæ leges, prout commodum videatur gubernatoribus. Iſta præſidia ſi expugnauerimus, nihil erit reliquum præter pertinaciam, quo ſe recipiant celibatus defenſores.

Primùm ergo aiunt, ſe fateri, nuptias olim fuiſſe ſacerdotibus, ſicuti alijs, liberas, ac nunc ijſdem autoritate ſummi pontificis imperatum eſſe, vt à nuptijs abſtineant. Huic imperio clamant neceſſe eſſe parere, præſertim cùm Papa habeat iuriſdictionem ſupra omnes reges, atque adeò ſupra Imperatorem ipſum. Ita enim Bonauentura nugatur. Hîc primùm illos interrogo, num liceat homini œconomo,

quoſ-

quoſdam excludere ab eo, ad quod Deus paterfamilias vult omnes liberum habere acceſſum? Nam ſi hoc licebit, œconomus erit ſupra patremfamilias, quo nihil eſt dictu abſurdius. Deinde manifeſtè iuriſdictionis eminentiam mentiuntur, extra expreſſum Dei verbum. Nam illi obtemperandum eſt, non propter eminentiam hominis, ſed propter autoritatem Dei. Cùm igitur poteſtas Eccleſiaſtica ab ipſo Dei verbo dependeat tota, dico non licere cuiquam in Eccleſia leges condere, quæ verbo Dei, Apoſtolorum decretis, & purioris Eccleſiæ inſtitutis repugnant. Præterea & hoc addo, ſi Papa tam facilè caſtitatem dare quàm imperare poſſet, non tamen deberet legem celibatus condere neceſſariam, ſed relinquere hoc in cuiuſuis arbitrio, propter multiplices diaboli inſidias. Fieri enim poteſt, vt qui longo tempore continens vixit, accedente lege, tentetur ac ſuperetur à carne, atque ita ruat in laqueos diaboli. Nam vt eſt in verſiculo: *Nitimur in vetitum ſemper cupimusq́, negata.* Eſt enim continentia perpetua non hominis opus, ſed ſingulare Dei donum, vt Chriſtus ait: Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Cùm igitur Chriſtus ipſe, incontinentibus celibatum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

batum imperare noluit, neque Papa vel alius quiſquam hoc facere debuit. Fateor quidem, bonum eſſe vxorem non attingere, ſcilicet illi cui collatum eſt continentiæ donum, ſed ſimul dico, bonum eſſe vxorem attingere, ſcilicet illi, qui donum continentiæ non habet. Nam hic regulam habet, quam ſequatur, modo non velit in laqueos Diaboli incidere: Vnuſquiſque propter fornicationem, propriam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum.

De voto quod obijciunt, facile refellitur. Vota, inquiunt, ſunt ſeruanda. Scriptum eſt enim Pſalm. 76. Vouete & reddite Domino Deo veſtro. Item Paulus affirmat damnari viduas, quæ poſt votum celibatus factum, ſectantur nuptias. Cùm igitur ſacerdotes celibatum perpetuum vouerunt, debent manere perpetuo celibes. Resp. Diſcernendum eſſe inter vota pia & impia. Illa propter mandatum Dei ſeruanda ſunt, hæc quia contra mandatum Dei pugnant, non ſunt ſeruanda. Viduarum, quarum Paulus meminit, votum fuit pium, vt quod ex caritate profectum, finem habuerit curam pauperum ſanctorum. Sacrificulorum autem & Monialium impium eſt, vt quòd ex errore

rore profectum in finem malum tendat. Vouent enim ſacerdotes, vt merito celibatus Deum ſibi debitorem faciant, vt Deum colant abominatione Miſſæ, & mandatis hominum, contra apertum interdictum Dei apud Prophetam, & Chriſti apud Euangeliſtas: Fruſtrà me colunt mandatis hominum.

De votis igitur teneatur hæc regula: Nullum votum ratum haberi debet, cùm homo vouet quod Deus improbat. Hinc illa hypotheſis Bernhardi: Reſcinde fidem in malis promiſsis, in turpi voto muta decretum. Et Canon Iuris: In malis promiſsis fidem non expedit obſeruari. Ratio regulæ eſt: Qui præſtat quod impiè vouit ſine iuramento, duplicat ſcelus, quia & impiè vouit, & impiè votum præſtitit. Qui verò præſtat, quod impiè vouit interpoſito iuramento, triplicat malum, quia & impiè vouit, & impiè iurauit, & impiè quod vouit præſtitit, vt Herodes. Siquidem iuramentum non debet eſſe iniquitatis vinculum.

De merito hoc inter alia afferunt: Chriſtus, inquiunt, laudat eos, qui caſtrauerunt ſe propter regnum Dei, id eſt, iuxta Papiſticum ſpiritum, qui vouerunt caſtitatem, vt mereantur regnum Dei.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Dei. Resp. Verba Chriſti agnoſco, ſed interpretationem vt impiam & blaſphemam in Chriſtum repudio. Non enim, iuxta Chriſti ſententiam, caſtrare ſe dicuntur, qui volunt cœlum mereri celibatus dignitate, ſed qui cùm habeant donum caſtitatis, vt vterq; Iohannes, Baptiſta, & Apoſtolus, abſtinent à nuptijs propter regnum Dei propagandum abſque diſtractione per prædicationem Euangelij: id quod ex ingenti amore propagandi Euangelium Chriſti profectum eſt, cùm adhuc non eſſent conſtitutæ Eccleſiæ & diſtinctæ Parochiæ. At nunc poſtquã ſingulis Eccleſijs præfecti ſunt Parochi, & Epiſcopi diœceſib. additi, vtilius & laudabilius cenſeo miniſtros Euang. eſſe maritos, cùm vt honeſtate familiæ ornent miniſterium ſuum, alijsq; coniugibus ſint bono exemplo, & veluti viuendi norma, tùm vt minus ſint expoſiti laqueis Satanæ, propter quas cauſas nollem paſtores, adhuc ætate robuſta, & ſalua valetudine, viuere celibes.

Conſuetudo Quod afferunt de CONSVETVDINE & preſcriptione temporis, nihil eos iuuat. Nam neq; ſemper obtinuit ea conſuetudo, nec apud omnes. Siquidem nec Græcæ Eccleſiæ nec Rhutenicæ vnquam legem

gem celibatus ſacerdotum admiſerunt. Deinde conſuetudinis differentia duplex eſt. Eſt enim conſuetudo æqua, quæ à iure dependet, & habet iuſtam rationem: eſt conſuetudo iniqua, quæ cum iure pugnat, & nulla iuſta ratione nititur, qualis eſt, quam hîc prætendunt Papiſtæ, de qua Chryſoſtomus in hunc modum loquitur: Non conſuetudo quæ irrepſit impediri debet, quo minus veritas præualeat & vincat. Nam conſuetudo longa ſine veritate vetuſtas erroris eſt. Et Tertullianus ait: Veritati nemo præſcribere poteſt, non ſpacium annorum, non patrocinia perſonarum, non priuilegia nationum, quia Chriſtus, qui in æternum manet, veritatem ſe, non conſuetudinem cognominauit. Et Cyprianus: Non hominis conſuetudinem ſequi oportet, ſed Dei veritatem.

Atq; hactenus dictum ſit de prima definitionis parte, in qua coniugium affirmauimus eſſe ordinationem Dei ſanctam, & de quæſtionibus cum ea coniunctis. Nam ſtante hac definitionis parte inconcuſſa, omnes aduerſæ ſententiæ corruunt. Cuiuſlibet enim rei vna eſt tantum veritas, quæ opponenda eſt tanquam murus omnium aduerſariorum rationibus quan-

tumuis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

tumuis ſubtilib. & acutis. Nunc ad ſecundam noſtrę definitionis partem veniamus.

DE SECVNDA PARTE DEFINITIONIS CONIVGII.

SECVNDA pars definitionis Moſaicæ continet materiam coniugij. Diximus enim coniugium eſſe vnius maris, & vnius fœminæ: Ex quo ſequitur, non debere eſſe in vno coniugio vel vnum marem & plures fœminas, vel vnam fœminam & plures mares. Siquidem inſtitutionis vox eſt: Et erunt duo in carnem vnam. Hanc inſtitutionem, aliquando collapſam, reuocat Dominus, atque eam ſuæ Eccleſiæ commendat, Matth. 19.

Cum hac coniugij inſtitutione pugnat Polygamia, non qua quis ſucceſsiuè, priore vxore mortua, ſecundam ducit, & hac mortua, tertiam, &c. ſed qua quis, vel vno tempore plures habet vxores, vel vna non legitimè abiecta, aliam viuente priore ducit.

Sunt ergo tria polygamiæ genera, quorum primum licitum eſt, reliqua autem duo pugnant cum coniugij inſtitutione. De his tribus polygamiæ generibus ordine dicemus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

De primo Polygamiæ genere.

Primum polygamiæ genus eſt, vt diximus, cùm quis vna vxore mortua, aut legitimè per ſententiam iudicis excluſa, aliam ducit. Hoc genus polygamiæ in omnibus damnabant Cathari, & Montaniſtæ: in ſacerdotibus non ferebant Papiſtæ: in alijs honeſtam eſſe ſcortationem mentiebantur. Antanagoras, vt ſupra attigimus, in apologia pro Chriſtianis coram Antoninis σέμνην μοιχεῖαν iteratum coniugium pronunciabat. Horum omnium ſententias vaniſsimas eſſe clariſsimis rationibus oſtendemus.

Etſi autem multa contorquent argumenta, qui ſecundas nuptias damnant: tamen hoc eſt præcipuum illorum fundamentũ: Quod Deus coniunxit, homo ne ſeparet. Hoc ſi euerterimus, non magnopere curanda ſunt leuiora quæ afferunt.

Colligunt autem hoc modo: Quod Deus coniunxit, homo ne ſeparet. Igitur ne morte quidem (aiunt) ſoluitur coniugij vinculum. Primùm reſpondeo ad antecedens, quod illi contra mentem Chriſti interpretantur. Neq; enim hoc dicto negatur ſeparationem fieri poſſe, ſed ſolummodo vetatur, ne quis vxorem abijciat,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ijciat, ſcilicet illegitimè. Senſus ergo eſt: Ne ſeparet, id eſt, non debet ſeparare. Hoſtes autem ſecundarum nuptiarum atque adeo Papiſtæ iſti, ſic accipiunt: Homo non ſeparet, hoc eſt, homo nullus poteſt ſeparare. Quod igitur Chriſtus de iure intelligit, illi de facto interpretantur. Quod Chriſtus de officio, illi tanquam de eo quod fieri nõ poteſt, accipiunt. Quod deniq; Chriſtus homini marito præcipit, hoc extendunt ad quemuis hominem. Quod quàm vicioſum ſit, nemo non videt, niſi qui μὴ χωριζέτω pro μὴ χωρίζῃ ἂν imperitè accipiat, cùm illud ſit prohibentis, hoc negantis. Ex his videmus conſecutionem argumenti vicioſam eſſe. Etſi enim non oportet vt homo ſeparet, quod Deus coniunxit: tamen fieri poteſt ſeparatio, vel morte alterius interueniente, vel facto legitimo diuortio. Quoties enim duo vno ligantur vinculo, ſoluitur vterq; alterutro quouis modo ſoluto. Huius rei teſtem habemus Apoſtolum, qui ait: Mulier viuenti viro alligata eſt lege, ſed ſi mortuus fuerit vir eius, libera eſt vt nubat alteri. Ad hæc, Chriſtus ait: Si quis vxorem dimiſerit extra rationem fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur. Ergo ſi quis dimiſerit vxorem propter fornicationis rationem,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

nem, & aliam duxerit, non mœchatur. Soluitur ergo coniugium non minus diuortio, quàm morte. Hinc falſum eſſe fundamentum hæreticorum, ex quo extruunt ſecundas nuptias licitas non eſſe, manifeſtum eſt: quandoquidem vinculum coniugij rumpitur, vel cùm alter coniugum moritur, vel cùm alteruter legitimè ſeparatur ab altero propter crimen alterius. Soluto igitur vinculo, liberum eſt viuenti, vel alioqui iudicis ſententia abſoluto, alias ſectari nuptias, modo in Domino, alioqui Paulus non rectè diceret: Iuniores viduas volo nubere.

Quanquam autem Papiſtæ, quantum ad ſummam rei attinet, hoc ipſo fundamento nituntur: tamen aliud quærunt ſuæ opinionis fulcimentũ. Omitto quòd, ante legem latam de celibatu ſacerdotum, permiſerint ſacerdoti virginem ducere, ſed illa mortua non licere iterare nuptias, propter excellentem honorem ſacerdotum, & dignitatem, vt ait Epiphanius. Hæc enim vanitas per ſe euaneſcit, euerſo fundamento, de ſecundis nuptijs damnatis. Secundæ, inquiunt, nuptiæ non ſunt ſacramentales. (vide, quæſo, principium Papiſticũ.) Cur non ſunt ſacramentales? Quoniam, inquiunt, non ſunt vnæ vnius.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

(præclara, ſi dijs placet, principij demonſtratio.) Sed quid hinc concludunt? Ergo, inquiunt, ſecundæ nuptiæ non habent plenam Chriſti & Eccleſiæ coniugij ſignificationem, ex quo ſequitur eas non eſſe ſacramentales. Hoc præcipuum Papiſtarum fundamentum eſt, ex quo concludunt, ſecundas nuptias parum honeſtas, & Chriſtianis non ſatis dignas.

Verùm vt ſtudioſi hoc argumentum rectius diſſoluant, placet illud ſubtilius proponere. Solæ iſtæ nuptiæ ſunt probandæ, quæ ſunt ſacramentum Chriſti & Eccleſiæ. Primæ nuptiæ ſolummodo ſunt ſacramentum Chriſti & Eccleſiæ. Igitur ſolæ primæ nuptiæ ſunt probandæ. Proinde cùm ſecundæ nuptiæ non ſunt ſacramentum Chriſti & Eccleſiæ, vt quæ non ſint vnæ vnius, ſed plurium, nõ videntur probandæ. Ad maiorem, quam dicunt eſſe Pauli, reſpondeo, & dico Paulum nequaquam affirmare coniugium eſſe ſacramentum gratiæ & noui teſtamenti, ſicuti illi falſò ſomniant, ſed ſolummodo illius ſpiritualis Chriſti & Eccleſiæ coniunctionis, veluti imaginem quandam in coniugali copula extare, idque vt coniuges ad mutuum amorem exemplo Chriſti & Eccleſiæ excitet. Deinde minorem propoſitionem

tionem nego. Non enim minus ſecundæ nuptiæ, tertiæ, quartæ, quintæ, ſextæ, &c. ſunt iſtius ſpiritualis copulæ myſterium, quàm primæ. Nam illud quo minorem fulciunt eſt debile. Non, inquiunt, ſunt vnæ vnius, quaſi verò qui ſecundam ducit, non ſit æquè vna caro cum illa, ſicut fuit cum priore, dum viueret. Perperam præterea faciunt Papiſtæ, cùm quod Paulus in genere dixit de quouis coniugio, transferunt ad primas nuptias tantum.

Subuerſis hoc modo fundamentis Montaniſtarum & Papiſtarum, videamus quibus rationibus noſtra nitatur ſententia, qui & ſecundas & tertias & quartas, adde etiam, ſi fieri poſſet, centeſimas probamus nuptias. Non enim tam ſpectandum eſt, quis hoc vel illud dixerit, quàm expendendum quibus rationib. id quod defenditur, nitatur & confirmetur. Argumenta itaque, quibus iteratæ nuptiæ licitæ eſſe probantur, hæc inter multa ſunt præcipua.

PRIMVM, Eædem cauſæ, & ijdem fines, ſunt in bonis & pijs hominibus coniugij ſucceſsiuè iterati, quæ cauſæ & qui fines fuêre primarum nuptiarum, quas ſanctas & honorabiles eſſe demonſtrauimus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Quare neceſſe eſt, vt fateamur iteratas nuptias, ſiue fuerint ſecundæ, ſiue tertiæ, &c. eſſe ſanctas, honeſtas & honorabiles. Nam vt primæ nuptiæ mutui adiutorij cauſa (cuius partes ſunt plures, ſicuti ſuo loco docebimus) per legitimum conſenſum promittuntur & ineuntur: ita & ſecundæ, tertiæ & quartæ, &c. Nullo enim modo fingendæ ſunt aliæ cauſæ honeſti coniugij iterati, quàm fuêre primi, nec alij fines. Proinde cùm quælibet actio, ſua natura media ſiue indifferens, à cauſis efficientibus & finalibus qualitatem bonitatis vel malitiæ mutuetur, ſtultiſsimè faciunt, qui iteratis nuptijs piorum hominum, vel minimum honoris detractum volunt. Eraſmus quidem dicit, Monogamiæ applauditur, polygamia toleratur: Sed angeli Dei & pij omnes, qui ordinationes Dei ſanctas honorandas eſſe norunt, non ſolùm applaudunt caſtis nuptijs, ſiue fuerint primæ, ſiue ſucceſsiuè iteratæ, ſed etiam ſuis precibus iuuant & caſtitatis teſtimonio ornant.

His addo, quod interdum finis iterati coniugij, etſi in genere ſit idem qui fuit primi: tamen vehementior, grauior & ſanctior videatur, propter circumſtantias graues, honeſtas & ſanctas: familia fideliter re-

ter regitur, pueri piè educantur, conſilium domeſticum expetitur, in aduerſa valetudine diligens fidaq; cuſtodia ſubleuat, ſocietatis ſolatium iuuat, pia & ſancta de Deo colloquia exhilarant, mutuæ admonitiones, exhortationes & conſolationes percipiuntur. Cùm igitur & cauſæ & fines & circumſtantiæ iterati coniugij ſint graues & honeſtæ & ſanctæ, nemo iure huiuſmodi nuptias reprehenderit, quib. Deus benedicit, angeli applaudunt, & ſancti Dei congratulantur. Ideo Auguſtinus in hæc Pauli verba: Si dormierit vir eius, ſcribens, rectè ſentit, cùm ait: Non dicit Apoſtolus, vel ſecundas vel quartas, nec nobis definiendum eſt, quod non definiuit Apoſtolus. Vnde nec vllas debeo damnare nuptias, nec eis verecundiam inferre numeroſitatis. Idem, Nuptiæ non tantum primæ ſunt inſtitutæ diuinitus, & benedictæ à Domino, ſed etiam ſecundæ & tertiæ.

SECVNDVM, Quod verbo Dei nec expreſſè, nec implicitè eſt prohibitum, nequaquam vel vt illicitum damnandum eſt, vel vt miniſtris Euangelij, tanquam illorum excellenti honore indignum interdicendum, præſertim cùm gubernatores Eccleſiarum habeant ſolummodo pote-

ſtatem ædificandi Eccleſiam iuxta verbum Dei, & non deſtruendi, ſiue præter, ſiue contra verbum, per nouas leges quæ poſſunt fieri laquei conſcientiarum, in multarum animarum certiſsimum interitum. Cùm ergo ne vnum quidem iota, ex verbo Dei poſsint Papiſtæ afferre de prohibitione ſecundarum nuptiarum, contra officium faciunt, ne quid durius dicam, cùm legem condunt de abſtinendo vel à ſecundis, vel tertijs, vel quartis, alijsque nuptijs ſucceſsiuè iteratis.

TERTIVM, Quod ſcriptura requirit, clareq; & diſertè approbat, hoc Deus requirit & approbat. Nunc autem ſcriptura & requirit & approbat ſecundas nuptias: Volo, inquit Paulus, iuniores viduas nubere. Ergo Deus eas & requirit & approbat. Proinde nullus debet lege humana à ſecundis arceri nuptijs.

QVARTVM, Quod in probatis exemplis eſt laudabile, non eſt in genere illicitum. Cum ergo Abraham iam ſenex duxit Cethuram mortua Sara, non eſt improbandum ſi filij patris veſtigijs inſiſtant, præſertim cum exemplum congruat cum regula.

QVINTVM, Hæc vox Dei: Non eſt bonũ hominem eſſe ſolum, hoc eſt, abſq;

vxoris

vxoris adiutorio, ſeu extra coniugium, vniuerſalis eſt. Pertinet igitur etiam ad eos, quorum vxores vel mortuæ ſunt, vel propter crimen eiectæ per ſententiam iudicis Deum timentis.

SEXTVM, Neceſsitas vitandæ ſcortationis, omnes qui non habent continentiæ donum obligat ad obedientiam huius mandati: propter fornicationem vnuſquiſq; habeat ſuam vxorem, & vnaquæq; ſuum virum. Si ergo aliquis amiſſa priore vxore vritur, hoc præcepto obligatur ad quærendas nouas nuptias. Huc illud Auguſt. Quia ægritudini ſemper conſulendum eſt, propterea ſi contigerit primo priuari coniugio, ſi voluerit ſecundas vel tertias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit, ſi eas caſtè ſeruauerit.

Porro cùm hæc certiſsima ſint, & luce meridiana clariora, meritò mirantur multi, quid mouerit Papiſtas, cur tam abiectè iudicarint de nuptijs, præſertim iteratis, eaſq; tandem prorſus ſuis interdixerint ſacrificulis. Hoc ex ſingulari calliditate & malicia Satanæ profectum eſſe, non eſt dubium. Videbat enim impurus iſte ſpiritus, ſe hac ratione ſeu lege perpetui celibatus poſſe totum terrarum orbem nefandis libidinibus, quibus curſus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Euangelij impediretur, implere. Nam cùm ſacerdotes rectores aliorum, & veluti morum cenſores conſtricti lege celibatus, propter incontinentiam ruerent in varias libidines, non dubitabat ſimilem damnatæ veneris peſtem inuaſuram alios:

Scilicet in vulgus manant exempla regentum.

Hac ſpe minimè fruſtratus eſt Satanas, quemadmodum videre eſt hodie in toto regno Pontificio.

Huc acceſsit inſatiabilis Paparum & Epiſcoporum auaritia, qui putarunt bona Eccleſiaſtica conſeruari melius & augeri per celibes ſacerdotes, quàm per maritos. Ita enim Papa Gelaſius Cethego, patricio Syracuſanæ vrbis reſcripſit, cùm peteretur Epiſcopus vir coniugatus, vt eſt in decretis diſtinct. 28. capite de Syracuſanę. Ibi enim apertè Papa fatetur, ſe annum diſtuliſſe ordinationem eius qui electus erat, propterea quod haberet ſuperſtitem adhuc vxorem, & liberos ex ea natos, per quos, inquit, Eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtantia.

Ad hæc, propoſitum Satanæ & auaritiam Epiſcoporum plurimum adiuuit hypocriſis eorum, qui & virginitatis laudem vulgò captabant, & meritum ex voto celibatus venabantur. Ex quo factum eſt, vt &

vt & corpora & animæ ſeorſim & vtraque ſimul venerint in Satanæ poteſtatem per legem celibatus ſacerdotum. Siquidem corpora ipſa, per libidines, animas per auaritiam, & vtraq; ſimul per hypocriſin diabolo obtulêre in maximam ruinam veræ religionis & Eccleſiæ Chriſti, quemadmodum res ipſa clariſsimè docet.

De ſecundo polygamiæ genere.

SECVNDVM polygamiæ genus eſt, cùm vnus vir eodem tempore & ſimul, plures habet vxores, vel cùm vna fœmina ſimul pluribus eſt nupta viris. Sunt qui hanc polygamiam probant, eamq; nituntur ſtabilire ſanctorum quorundam exemplis, qui leguntur fuiſſe polygami, habentes ſimul plures vxores.

Verùm vicioſè adducunt exempla particularia contra vniuerſalem regulam. Nam tum demum valent exempla, quando cùm vniuerſali regula congruunt, & nulla monſtrari diuerſitatis ratio poteſt. Quare rectè à Iuriſconſultis dicitur: Non exemplis, ſed legibus iudicandum eſt. Diſcernendum eſt igitur inter vniuerſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

lem regulam & extraordinarios caſus, quorum eſt peculiaris ratio. Exempli gratia: Regula vniuerſalis in lege Moſis erat, Nemo ducat vxorẽ fratris ſui. Nam huiuſmodi nuptiæ ſunt inceſtuoſæ: Nihilominus tamen in certo caſu, ob peculiarem cauſam Deus, qui eſt ſupra omnes leges, mandat, vt ſi quis moriatur ſine ſemine, frater ſuperſtes ei ſemen excitet, quod & ante legem vſitatum fuit, & poſtea noua lege ſancitum eſt. Abraham promtiſsima voluntate Deo mandante aſcendit montem, ligat filium, imponit in rogum, ſtringit gladium vt mactet filium, quæ ipſius promtitudo magnopere Deo placuit, & pro facto reputabatur. Quod exemplum cùm alij imitarentur, horribiliter peccarunt, non diſcernentes inter vniuerſalem regulam: non occides, & peculiarem rationem facti Abraham. Ad eundem modum iudicandum eſt de propoſita quæſtione. Regula vniuerſalis eſt: Erunt duo in carnem vnam. Specialis caſus fuit patrum polygamia, quæ peculiarem rationem habuit. Deus enim in populo Iſraëlitico ad polygamiam conniuebat, vt præſtandæ ſuæ fidei, de innumerabili multitudine, ex pauciſsimis orituræ, quendam aditum hoc pacto ſibi faceret.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Non ergo turpis libidinis explendæ gratia, ſed prolis tollendæ cauſa, patres polygami fuêre. Hîc proinde locum habet regula Iuris: In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſsitatem aliquando ſunt conceſſa. Alias rationes eorum qui defendunt hoc polygamiæ genus omitto, vt quæ indignæ ſint refutatione. Sunt enim ex Veneris ſchola adductæ. Quare ijs præteritis, firmas demonſtrationes aſcribam, quibus iſta impura Polygamia funditus euertitur.

PRIMA, Coniugij inſtitutio, ad quam Chriſtus nos reuocat Matthæi 19. tantum duas perſonas in vno coniugio admittit. Eſt autem hæc inſtitutio: Data eſt vna Eua vni Adam, & commendatum eſt exemplum toti poſteritati hac lege: Erunt duo in carnem vnam. Hanc enim legem Chriſtus & Apoſtolus Paulus accommodant ad omnium ætatum coniugia. Ergo contra hanc inſtitutionem, & contra hanc legem coniugij perpetuam fuerit, ſi vel vnus vir ſimul habuerit plures vxores, vel vna fœmina pluribus ſimul viris nupſerit. Hæc ratio vel ſola omnibus pijs abſque dubio ſatisfacit. Pij enim non ſtultæ rationis argutias, ſed lucernam verbi DEI ſequuntur, iuxta

illud:

illud: Lucerna pedib. meis verbum tuum.

Secvnda, Vnum debere vnius eſſe, & non plures in vno coniugio, ipſa natura nos docet, & ipſo opificio corporum maris & fœminæ, & perfectione generationis oſtendit. Perficitur enim generatio ex duorum corporum complexu.

Tertia, Maximus & integerrimus amor debet eſſe coniugum inter ſeſe. Solidus amor & ex omni parte æqualis eſt maximus & integerrimus. Igitur coniugum amor ſolidus & ex omni parte æqualis eſſe debet. Nunc autem natura duce intelligimus, duorum tantum inter ſe amorem poſſe eſſe ſolidum, & ex omni parte æqualem, vt qui æmulatione careat, & non duorum aut plurium ad vnum. In hunc enim æmulatio cadit, qui reddit amorem languidiorem, & inæqualem. Igitur naturali inſtinctu eò ducimur, vt iudicemus ſocietatem coniugalẽ ex duabus ſolummodo perſonis, videlicet maſculo & fœmina debere conſtare. Hæc naturę lux, cùm congruat cum prima coniugij inſtitutione & perpetua lege, debet nobis gratiſsima eſſe.

Qvarta, Societas coniugalis æqualem obligationem coniugum requirit, quantum ad vſum corporũ attinet. Nunc

autem

autem cùm vel vnus maritus plures habet vxores, vel vna fœmina plures habet maritos, non poteſt ſeruari in obligatione æqualitas. Cùm ergo huiuſmodi inæqualitas ſit contra naturam, erit profectò contra naturam, ſi plures perſonæ quàm duæ in vno copulentur coniugio.

QVINTA, Recta ratio in omnibus ſanis dictat, quòd nemo debeat ſe obligare ad aliquid cui par eſſe nequeat. Iam autem fieri non poteſt, vt vnus vir peræquè obligari poſsit pluribus vxoribus, ſicuti vni ſoli. Quare cum natura pugnat vnius viri cum pluribus vxoribus copula.

SEXTA, Pax domeſtica eſt ſumma coniugum felicitas, vt diſcordia ſumma miſeria. Verùm hæc pax domeſtica conſeruari non poteſt, ſi vnus maritus plures habet vxores. Fieri enim nequit, quin zelo quodam mulierculæ aduerſus ſe mutuo inflammentur, vnde iurgia, conuitia, negligentia in officijs præſtandis, breuiter, totius familiæ perturbatio, & euerſio tandem, quibus malis quid quæſo poteſt eſſe miſerius? Cùm igitur natura pacem domeſticam poſtulet, polygamiæ manifeſtè aduerſatur.

SEPTIMA, Ius naturæ eſt, vt nemo faciat alteri quod ſibi nolit fieri. Cùm ergo

maritus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

maritus nolit vxorem ſuam pluribus miſceri viris, debet & ipſe vna vxore contentus eſſe. Cùm autem hoc ius analogum violatur, vis fit legi naturæ, & iniuria alteri coniugum.

Ergo prohibet poligamiam. Matt. 19. 9.

OCTAVA, Chriſtus apertiſsimè pronunciat eum mœchari, qui omiſſa vxore, excepta ratione fornicationis, aliam ducat. Ergo prohibet Chriſtus polygamiam. Nam ſi plures ſimul habere vxores liceret, nequaquam committeret adulterium quiſquam, aliam ducendo, ſiue priorem repudiaret ſiue minus. His rationibus muniti aduerſus polygamiæ defenſores, eorum fallaces concluſiunculas contemnamus.

De tertio Polygamiæ genere.

TERTIVM polygamiæ genus ſequitur, de quo quid ſit iudicandum, ex proxima ratione, qua euertimus polygamiam ſecundi generis, ſatis euidenter conſtat. Diximus autem ſuprà, tertium polygamiæ genus eſſe, ſi quis priore vxore non legitimè ſeparata alteram ducat, quod cum quis fecerit, manifeſtè adulte-

rium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

rium committit, iuxta hanc Chriſti ſententiam: Si quis vxorem dimiſerit extra adulterij rationem, & duxerit aliam, mœchatur, & facit eam mœchari, ſi ſcilicet alteri nupſerit. Proinde, & vir dimittens vxorem, non ob rationem adulterij, & vxor dimiſſa, ſi alias nuptias quærunt, adulterium committunt. An idem ſentiendum ſit de illo, qui eam in vxorem ducit, cum qua conſueuit viuente marito, variant ſententiæ doctorum. Iuriſconſultus quidam ait: Id quod intio vicioſum eſt, non poteſt tractu temporis conualeſcere. Sed de hac quæſtione infrà plenius dicemus.

DE TERTIA PARTE DEFINITIONIS CONIVGII.

TERTIO loco in coniugij definitione legitimi conſenſus meminimus, qui eſt veluti quædam contractus coniugalis anima. Sine enim legitimo conſenſu nuptiæ ritè fieri nequeunt. Siquidem conſenſus primus eſt ad nuptias gradus. Conſenſus quidem eſt, quando plures idem & ſentiunt & volunt, vt ad conſenſum requirantur duo, videlicet iudicium & voluntas. Legitimus verò eſt rectus & laudabilis, videli-

videlicet, qui cum voluntate Dei, cum iure naturæ, cum honeſtis hominum conſtitutionibus, cum honeſtate publica, cum ordine decenti, & decoro congruit.

Spectatur autem hic conſenſus & in ſponſalibus, & in nuptijs, vt ille ſit pactionis de futuro coniugio, hic autem de præſenti. Conſenſus enim in ſponſalibus eſt cauſa diſponens ad nuptias futuras. Ideo rectè dicitur, Sponſalia eſſe promiſsiones de accipienda vxore, qualibuſcunq; tandem verbis fiant. Conſenſus in nuptijs eſt cauſa efficiens coniugium, qui dicitur conſenſus cohabitationis, & indiuiduam vitæ conſuetudinem retinendi. Iccirco rectè aſſeritur, nuptias eſſe quibus accipitur vxor, & ratificatur promiſsio prius facta. Longè enim aliud eſt ꝓmittere quàm facere, & longè aliter iudicandum eſt de promiſsis nuptijs, quàm de ratificatis & conſummatis. Quapropter verè dictum eſſe exiſtimo de conſenſu ſponſalium: Conſenſus cauſa eſt nuptiarum, ſed non tota. Et rurſus verè dicitur: Conſenſus facit coniugium, cùm de conſenſu, qui in nuptijs fit, loquimur.

Quoniam autem conſenſum coniugalem grauiſsimum, ſanctiſsimum, & religioſiſsimum eſſe oportet, vt qui contra-

hunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

hunt verè ſtatuere poſsint ſe à Deo coniungi & copulari, vt Adam & Eua à Deo coniuncti ſunt: neceſſe eſt diligenter perpendere, quales conditiones legitimus nuptiarum conſenſus requirat, ne quid in tanta re peccetur.

Requiruntur igitur ad legitimum conſenſum plures conditiones, quas recitabo, & ſunt ſex præcipuæ. Debet enim legitimus conſenſus eſſe,

1. Licitus.
2. Honeſtus.
3. Iuſtus.
4. Liber.
5. Plenus.
6. Sincerus.

Licitus, ne fiat contra Dei & naturæ legem, neúe contra honeſtas hominum conſtitutiones. Nam conſenſus qui fit contra voluntatem Dei & naturæ legem, pro nullo habendus eſt. De humanis conſtitutionibus eſt exceptio, de qua ſuo loco dicemus.

Honeſtus, ne ſit inter diſsimiles moribus, genere, fortuna, religione, perſonas, aut etiam contra honeſtatem publicam.

Iuſtus, ne ſit clandeſtinus, & contra eorum voluntatem, in quorum poteſtate, vel vterq; contrahentium vel alter fuerit.

D Huius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Huius iuſticiæ rationem reddidit Iuſtinianus, cum ait: Nam hoc fieri debere & ciuilis & naturalis ratio ſuadet, in tantum vt iuſſus parentis præcedere debeat.

Liber, ne quis vel coactus metu aut minis, vel pellectus promiſsionibus, promittat verbis, quod animo improbet.

Plenus, ne ſit vel ambiguus vel turbatus cœco amore aut temulentia. Ratio ergo in re tanti momenti in conſilium adhibenda eſt, & non affectus ſine ratione.

Sincerus, ne alter alterum vllo dolo aut mendacio circumueniat. De his ſex conditionibus legitimi contractus ordine dicemus. Etſi autem requiruntur omnes hæ conditiones, vt contractus ſit legitimus, non ſunt tamen omnes eiuſdem ponderis. Aliæ enim impediunt nuptias, ſi non aſſunt. Aliæ grauitatem & circumſpectionem in tanti ponderis contractu reſpiciunt.

Prima conditio, conſenſus.

CONSENSVS legitimus debet eſſe licitus, ratione perſonarum contrahentium, ne videlicet perſonæ contrahentes ſe attingant conſanguinitate aut affinitate in gradibus prohibitis, quas & Moſes recitat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

citat Leuit. 18. & Imperator lib. 1. Inſtitutionum, titulo de nuptijs, & omnes ſani tacito naturæ conſenſu agnoſcunt. Hoc ergo loco dicendum nobis erit primum de conſanguinitate. Deinde de affinitate.

De conſanguinitate hæc ordine ſunt explicanda.

1. Quid conſanguinitas.
2. Quæ conſanguineorum appellationes.
3. Lineæ conſanguinitatis.
4. Gradus conſanguinitatis.
5. Supputatio graduum.
6. Leges diuinæ de ꝓhibitis gradib.
7. Cauſæ prohibitionis.
8. Leges humanæ de interdictis nuptijs.
9. Humanæ prohibitionis ratio.

Hiſce veluti elementis dextrè explicatis, nihil reliquum erit, vt ſpero, quod in hac parte deſiderabimus.

Quid Conſanguinitas?

Quandoquidem ſtipes, conſanguinitatis origo & cauſa exiſtit, primùm de ſtipite nobis dicendum eſt, ſine quo nec de lineis, nec de gradib. rectè iudicabimus.

Eſt itaq; Stipes, quantum ad noſtrum inſtitutum attinet, perſona, à qua alij traxerunt originem. Metaphora ſumta à ſtipite, hoc eſt, à trunco. Vt enim à ſtipite viuo in terram defixo plures rami, eiuſdem cum ſtipite naturæ, pullulant: ita ab vno patre plures generantur, qui patris originem ſapiunt.

Porro quadruplex ſtipes eſt. Primus, communis omnium. Secundus, communis multorum. Tertius, communis duorum tantum. Quartus, ſuus cuiq; proprius ſeu ſingularis.

Communis omnium ſtipes eſt Adam. Siquidem ab hoc vno traximus originem omnes, adeoq́; vniuerſum hominum genus ab eo propagatum, non aliter quàm à trunco rami. Quare & natura ipſius conſortes ſumus omnes. Hinc conſanguinitas omnium hominum communis naſcitur, qua omnes propagati ab vno Adam, naturæ vinculo iuncti, atq; adeò nobis inuicem æterna lege deuincti ſumus, qua de cauſa quilibet homo alteri cuiuis proximus dicitur. Hinc manat præceptum illud diuinum & naturale: Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Dicitur autem hæc communis conſanguinitas naturalis.

Stipes multorum communis eſt, à quo multi

multi deſcendunt, & ad quem ſuam originem multi referunt. Vt Iſraël eſt ſtipes communis multorum. De hoc enim vt generis ſui autore gloriantur Iſraëlitæ omnes. Duodecim Patriarchæ ſtipites ſunt, à quibus duodecim propagatæ ſunt tribus, Vt Rubenitæ à Ruben, Beniamitæ à Beniamin, &c. Ad eundem modum ab Aeaco Aeacidæ, Dardanidæ à Dardano. Ab Hercule Hiraclidæ, Rumulidæ à Rumulo propagantur. In hoc regno Daniæ multæ ſunt nobiliſsimæ familiæ, ad quarum ſtipites, hoc eſt, autores familiarum, ſuam plurimi originem reuocant, cognomina ab illis ſe obtinere non parum gloriantes. Neq; enim contemnenda eſt gloria à bonis & fortib. natum eſſe, modo maiorum indolem ſapias, & à virtute progenitorum non degeneres. Vt hic ſtipes rectè familiarum dicitur: ita cognatio eorum generis cognatio appellabitur.

Communis duorum ſtipes eſt, quem duo ſolummodo inter ſe collati communem agnoſcunt, & ad quem vt communem patrem ſe referunt.

Suus cuiq; proprius ſtipes eſt, qui non eſt pluribus eodem reſpectu communis, ſed vni tantum proprius, quemadmodum videre eſt in hoc Schemate.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

SCHEMA.

ABRAHAM.

Iſmaël.	Iſaac.
Nabaioth.	Iacob.
Cedar.	Iudas.

Hîc Cedar habet ſuum proprium ſtipitem, videlicet Nabaioth. Similiter Nabaioth habet proprium ſtipitem, nempe Iſmaëlem, & Iſmaël proprium ſtipitem, agnoſcit Abrahamum. Ad eundem modum ab altera parte Iudas habet proprium ſtipitem, Iacobum, Iacob Iſaachum, Iſaac Abrahamum. Verùm ſi illi qui ſunt in lateribus oppoſitis, inter ſe conferuntur, communem ſtipitem habent, Abrahamum, eumq; propinquum. Cedar igitur & Iudas inter ſe collati, communem habent ſtipitem, Abrahamum. Quare cùm de eorum cognatione quæritur, ad Abrahamum communem ſtipitem recurrendum eſt. Vocatur hic ſtipes communis & propinquus, & cognatio generali vocabulo conſanguinitas.

De primo & vltimo genere ſtipitis & conſanguinitatis non eſt præſentis inſtituti diſputare, ſed ſecundum & tertium, quorum ratio habetur in conciliandis nu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ptijs, ad noſtrum inſtitutū pertinent. Ex his promtum eſt intelligere vſitatam conſanguinitatis definitionem quæ ſequitur.

Conſanguinitas eſt vinculum perſonarum, ab eodem ſtipite deſcendentium, carnali propagatione contractum. Siquidem conſanguinitas dicitur à communi ſanguine, vt quæ ſit quaſi vnius & eiuſdem ſanguinis communio.

Hæc conſanguinitas generali quoque vocabulo cognatio appellatur, quam latius extendunt, & in tres ſpecies diuidunt, videlicet, naturalem, ciuilem & ſpiritualem.

Naturalis cognatio eſt, quæ per generationem contrahitur, & ſubdiuiditur in agnationem & cognationem ſpecialem.

Ciuilis cognatio eſt, quæ per adoptionem contrahitur, vt cum hominem alienum, vel ſaltem remotiorem à ſanguine meo in filium aut nepotem adopto.

Spiritualis cognatio eſt duplex, vna communis omnib. verè Chriſtianis. Huius enim virtute iuncti ſumus omnes eodem Chriſti ſpiritu: Et Eccleſiaſtica quam compaternitatem vocant. De hiſce duabus poſterioribus cognationibus quid ſit ſentiendum, ſuo loco videbimus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Quæ Conſanguineorum appellationes?

CONSANGVINEI dicuntur omnes, qui quouis modo ſe ſanguine attingunt. Horum duo ſunt veluti prima genera. Conſanguineorum enim quidam agnati, quidam cognati dicuntur. Agnati quidem ſunt mihi, qui me ſanguine paterno attingunt. Cognati verò, qui mihi ſanguine materno iuncti ſunt, tametſi interdum vtrique promiſcuè, latius accepto vocabulo, cognati dicuntur. Horum alia atq; alia habitudo eſt, vt ex eorum definitionibus & comparatione patebit.

Agnati mei in recta linea ſi ſurſum aſpicio, hi ſunt: Proximè à patre meo, hoc eſt, in ſecundo gradu eſt Auus paternus, patris mei pater: Auia paterna patris mei mater (Fader moder: Eltermutter oder Grosmutter.) In tertio Proauus paternus aui mei pater: (Oldeſader: Oberelter vater.) Proauia paterna auiæ meæ mater, (Oldeſaders moder: Oberelter mutter.) In quarto Abauus paternus proaui mei pater: (Storeſader: Vorelter elter vater.) Abauia paterna proauiæ meæ mater. In quinto Attauus paternus abaui pater:

Attauia

Attauia paterna abaui mater. In ſexto Tritauus paternus attaui pater: Tritauia paterna attaui mater. Huc vſque aſcendendo à filio ad Tritauum, generali nomine parentes dicuntur & progenitores, (Foreldre: Voreltern.) Qui verò ſupra hos ſunt, communi appellatione maiores dicuntur, tametſi ſæpenumerò, omnes qui ſunt ſupra nos quouis gradu, dicuntur maiores, (Oldinge: Eltern oder vorfaren.)

Sed vt clarius hæc conſpiciantur, ſchemata proponamus, quæ omnia ob oculos ponent. Verùm quia ſæpè vnus plures perſonas pro eius diuerſa comparatione ad alios, ſuſtinet, fingamus eum vocari IANVM. Vt enim Ianus bifrons fingebatur, vt qui & retrorſum & antrorſum ſpectaret: ita nobis Ianus ſit, qui nunc ad ſuperiores, nunc ad inferiores, nunc ad eos, qui ſunt ad latera, reſpiciat.

SCHEMA.

6 { Tritauus paternus.
Tritauia paterna.

5 { Attauus paternus.
Attauia paterna.

4 { Abauus paternus.
Abauia paterna.

3 { Proauus paternus.
Proauia paterna.

2 { Auus paternus.
Auia paterna.

1 Pater.

IANVS.

Ianus hîc fungitur vice filij, & quia non peruenitur ad Auum, niſi per patrem, primo loco patrem poſuimus, etſi non agnatus, ſed pater dicitur. Illi autem qui ſunt ſupra patrem, ſurſum agnati dicuntur, quorum gradus diſtinguunt numeri appoſiti.

In tranſuerſa linea ſi ſurſum aſpicit Ianus, agnati ſunt illi patruus, (Farbroder: Vetter.) Amita, (Farſøſter : Baſe.) Supra hos patruus magnus, (Faders farbroder : Grosuetter.) Amita magna, (Faders farſøſter : Grosbaſe.) Supra hos patruus maior & amita maior. Item patruus maximus, & amita maxima.

SCHE-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

SCHEMA.

5 { Patruus maximus.
Amita maxima.

4 { Patruus maior.
Amita maior.

3 { Patruus magnus.
Amita magna.

1 Pater 2 { Patruus.
Amita.

IANVS.

Hîc Ianus etiam filij locum obtinet, à quo ad patruum non peruenies, niſi per patrem tranſeas, ex quo fit, vt patruus ſit à Iano in ſecundo gradu, ſicuti nota numeri indicat.

Porro ſi in tranſuerſa linea deorſum à patruo deſpicis, ſic ordinabis Schema.

SCHEMA.

1. Pater 2. Patruus.

IANVS. 3. Patrui filius.

4. Patrui nepos.

5. Patrui

5. Patrui pronepos.

6. Patrui abnepos.

7. Patrui atnepos.

8. Patrui trinepos.

Hîc etiam patrem appoſui, quia per illum tranſitur ad agnatos Iani, qui ſunt deorſum in tranſuerſa linea.

Porro cognatorum, hoc eſt, eorum qui nos attingunt materno ſanguine, eædem ſunt appellationes, quæ agnatorum, ſolo Epitheto mutato. Vt Auus maternus, matris pater. Auia materna, matris mater. Proauus maternus, proauia materna, & ſic de cæteris.

SCHEMA.

6 { Tritauus maternus.
  Tritauia materna.

5 { Attauus maternus.
  Attauia materna.

4 { Abauus maternus.
  Abauia materna.

Proa-

3 Proauus maternus.
Proauia materna.

2 Auus maternus.
Auia materna.

1 Mater.

IANVS.

Porro in tranſuerſa linea ſurſum eſt Auunculus, (Morbroder : o̊hem.) Matertera, (Morſøſter : Muhm.) & ſupra hos proauunculus ſeu auunculus maior, (Morſøſters fader : Groso̊hem.) promatertera ſeu matertera maior, (Morſøſters moder : Grosmuhm.) Auunculus maximus, (Morſøſters oldefader : Obero̊hem.) matertera maxima, (Morſøſters oldemoder : Obermuhm.)

SCHEMA.

5 Auunculus maximus.
Matertera maxima.

4 Auunculus maior, ſeu proauunculus.
Matertera maior, ſeu promatertera.

Auun-

3 { Auunculus magnus.
Matertera magna.

1 Mater 2 { Auunculus.
Matertera.

IANVS.

Ianus non poteſt venire ad auunculum & materteram, niſi tranſierit per matrem, ideo auunculus eſt in ſecundo gradu.

Porro qui deſcendunt recta & perpendiculari linea, ſic ordinantur, Ianus. 1. filius filia. 2. nepos neptis. 3. pronepos proneptis. 4. abnepos abneptis. 5. atnepos atneptis. 6. trinepos trineptis. Hi omnes generali nomine liberi dicuntur. Qui verò infrà hos ſunt, poſteri nominantur. Vt Adæ filius Seth, nepos Enos, pronepos Cainan, abnepos Malalehel, atnepos Iareth, trinepos Enoch. atq; hi liberi dicuntur. Qui verò infra hos ſunt, Mathuſalem, Lamech, Noë, Sem, &c. poſteri Adæ nominantur.

Comparantur autem ſeu relatiuè opponuntur perpendiculariter pater & filius, auus & nepos, proauus & pronepos, abauus & abnepos, attauus & atnepos, tritauus & trinepos, maiores & poſteri.

Adda-

Addamus ſchema cùm aſcendentium, tùm deſcendentium in recta linea.

SCHEMA.

Maiores.

6. Tritauus, tritauia.
5. Attauus, attauia.
4. Abauus, abauia.
3. Proauus, proauia.
2. Auus, auia.
1. Pater.

IANVS.

1. Filius, & filia.
2. Nepos & neptis.
3. Pronepos proneptis.
4. Abnepos & abneptis.
5. Atnepos & atneptis.
6. Trinepos & trineptis.

Poſteri.

Hîc Ianus ſurſum ſpectans, filium refert, deorſum verò patrem. Numerus appoſitus & comparationem ſuperiorum & inferiorum, & gradus aſcendentium & deſcendentiū indicat. Linea à Iano ſurſum verſus recta aſcendentium dicitur.

At linea

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

At linea à Iano deorſum verſus appellatur rectà deſcendentium. Sed paulò poſt de lineis dicetur.

Cæterum in tranſuerſis lineis æqualib. opponuntur relatiuè, proximè à Iano Frater & Frater, Frater & Soror, Soror & Soror. Infra hos fratrum liberi, qui ſi nati ſunt ex duobus fratribus maſculis, patrueles, (Farbrodre ſønner : Bruder kinder.) dicuntur. Si ſunt ex duobus fratribus maſculo & fœmina, ille conſobrinus hic amitinus dicitur. At ſi filij duarum ſororum ſunt, conſobrini dicuntur, (Syskenbørn : Geſchwiſter kinder.) Infra hos Sobrini, (Neſt Syskenbørn : nechſt geſchwiſter kinder / oder / geſchwiſter neffe.) Sobrinorum filij noſtra lingua dicuntur, (Førſte frender : nechſt geſchwiſter vnterkinder/ oder/ geſchwiſter vnterneffe.)

SCHEMA.

A.		B.		C.	
Frater.	*Frater.*	*Frater.*	*Soror.*	*Soror.*	*Soror.*
Patruelis.	*Patruel.*	*Conſobri.*	*Amitinus.*	*Conſobri.*	*Cõſob.*
Sobrinus.	*Sobrinus.*	*Sobrinus.*	*Sobrinus.*	*Sobrinus.*	*Sobri.*

Poſt hos Sobrinorum filij, nepotes, pronepotes, &c. Idem iudicium ſit de fœmellis.

In

In linea inæquali quomodo fiat comparatio, oſtendit ſequens ſchema.

SCHEMA.

IANVS.

1. Petrus.	1. Paulus.
2. Iacobus.	2. Andreas.
3. Marcus.	3. Robertus.
4. Lucas.	4. Ionas.
5. Probus.	5. Chriſtiernus.
6. Albertus.	6. Iohannes.

1. Petrus vocabit Andream fratris filium, Robertum fratris nepotem. Ionam fratris pronepotem. Chriſtiernum fratris abnepotẽ. Iohannem fratris atnepotem.

2. Iacobus vocabit Paulum patruum. Robertum patruelis filium. Ionam patruelis nepotem. Chriſtiernum patruelis pronepotem. Iohannem patruelis abnepotem.

3. Marcus vocabit Paulum patruum magnum, (Faders farbroder: Grosuetter.) Andream Sobrino propiorem. Ionam Sobrini filium. Chriſtiernum Sobrini nepotem. Iohannem Sobrini pronepotem.

4. Lucas vocabit Paulum patruum maiorem, (Sin oldefaders broder: Oberuetter.) Andream patrui maioris filium. Ro-

 bertum

bertum, patrui maioris nepotem. Ionam (qui eſt in æquali gradu) patrui maioris pronepotem. Chriſtiernum patrui maioris abnepotem. Iohannem patrui maioris atnepotem.

5. Probus vocabit Paulum patruum maximum, (Oldefaders farbroder: Vorelſter oberuetter.) Andream patrui maximi filium. Robertum patrui maximi nepotem. Ionam patrui maximi pronepotem. Chriſtiernum patrui maximi abnepotem.

6. Albertus vocabit Paulum patrui maximi patrem. Andream filium patris maximi patrui, atque ita ordine deſcendendo, ad nepotes, pronepotes, &c. patris patrui maximi.

Ab altero latere eodem prorſus modo inſtituenda eſt comparatio.

SCHEMA.

IANVS.

1. Anna.	1. Paulus	1. Martha.
2. Petrus.	2. Iohannes.	2. Iacobus.
3. Ionas.	3. Claudius.	3. Probus.

1. Anna vocabit Iohannem fratris filium. Claudium fratris nepotem. Iacobum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

bum ſororis filium. Probum ſororis nepotem.

2. Petrus vocabit Paulum auunculum, (Morbroder ; öhem.) Martham materteram, (Morſøſter : Muhm.) Iohannem conſobrinum, (Morbroder Søn.) (cui ipſe viciſsim eſt amitinus. Eſt enim Anna amita Iohannis.) Iacobum ſimiliter vocabit Petrus conſobrinum, cui ipſe viciſsim dicitur eſſe conſobrinus. At Claudium & Probum conſobrinorum filios appellabit Petrus, quem ipſi viciſsim ſobrino propiorem agnoſcent.

3. Ionas Paulum Auiæ fratrem agnoſcit & Martham auiæ ſororem, Iohannem ſobrino propiorem, etſi Iohannes Ionam amitini filium nominat. Idem Ionas ſalutat Iacobum ſobrino propiorem, etſi Iacobus Ionam conſobrini filium nominat.

Lineæ Conſanguinitatis.

ORDINES cognationum vſitatè lineæ dicuntur. Definitur autem linea, quantum ad noſtrum propoſitum attinet, hoc modo.

Linea eſt ordinata collectio perſonarum conſanguinitate coniunctarũ ab eodem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

dem ſtipite deſcendentium, diuerſos continens gradus, numeros diſtinguens.

Metaphora ſumta videtur à lineis fabrorum. Vt enim illi lineas pingunt, quarum ductum in ædificando ſequuntur, ne aberrent: ita in cognatorum examine ordines cognatorum deſcribimus, quos cùm intuemur, & gradibus & numero, abſq; omni errore eos diſcernimus.

Linearum differentiæ ex diuerſitate comparationis cognatorum inter ſe ſumuntur. Quare cùm hæc comparatio in genere ſit triplex, erit & triplex linea.

PRIMA comparatio cognatorum eſt ſurſum verſus perpendiculariter, vt filij ad patrem, patris ad auum, aui ad proauum, proaui ad abauum, abaui ad attauum, attaui ad tritauum, hinc ad maiores. Linea quæ ex hac comparatione naſcitur, dicitur aſcendentium, quæ hoc modo definitur.

Linea aſcendentium eſt, quæ ſurſum verſus rectà tendit, hoc eſt, quando numerando aſcendimus à filio ad patrem, ab hoc ad auum vſq; ad tritauum, tritaui patrem & auum, cæteroſque quibus non ſunt peculiaria vocabula.

SECVNDA comparatio cognatorum deorſum verſus perpendiculariter vergit, vtpote

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

vtpote à patre ad filium, à filio ad nepotem, à nepote ad pronepotem, hinc ad abnepotem, atnepotem, trinepotem. Ex hac comparatione naſcitur linea deſcendentium, quæ hoc modo definitur.

Linea deſcendentium eſt, quæ deorſum verſus rectà tendit, hoc eſt, cum numerando progredimur à patre ad filium, ab hoc ad nepotem, deinde ad pronepotem, &c.

TERTIA comparatio cognatorum eſt, quando à duobus fratribus (quorum communis ſtipes eſt pater) tanquam proprijs ſtipitib. deſcenditur, quales ſunt fratrum filij, fratrum nepotes, fratrum pronepotes, abnepotes, atnepotes, trinepotes, &c. Ex hac comparatione lineæ laterales ſeu parallelæ naſcuntur, quæ definiuntur hoc modo.

Lineæ laterales ſunt, quæ ex duobus oppoſitis lateribus nunc ſurſum nunc deorſum ſpectant.

Verùm cùm cognati, qui ad iſtum modum deſcendunt, ab oppoſitis lateribus ſe mutuo reſpiciunt, naſcitur linea, quæ tranſuerſa dicitur, eaq; vel æqualis vel inæqualis. Nam ſi æquè diſtant perſonæ, quæ in lateribus oppoſitis ponuntur à communi ſtipite. tranſuerſa æqualis dici-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

tur. At ſi inæqualiter, tranſuerſa inæqualis appellatur. Sed omnia in hoc ſchemate clarius conſpiciuntur.

SCHEMA.

Patruus max.	Abauus.	Amita max.
Patruus maior.	Proauus.	Amita maior.
Patruus mag.	Auus.	Amita mag.
Patruus.	Pater.	Amita.

A.

IANVS.

B.

Filius.	Filius.	Filius.
Nepos.	Nepos.	Nepos.
Pronepos.	Pronepos.	Pronepos.
Abnepos.	Abnepos.	Abnepos.
Atnepos.	Atnepos.	Atnepos.
Trinepos.	Trinepos.	Trinepos.

Ab A ſurſum verſus ad Abauum, &c. eſt linea recta aſcendentium, à B, deorſum vſque ad trinepotem, &c. eſt recta linea deſcendentium, reliquæ ſunt laterales, quæ cùm inter ſe conferuntur, in tranſuerſas æquales & inæquales diuiduntur, quemadmodum ex ijs conſtat, quæ ſuprà diximus de linea tranſuerſa.

Gradus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Gradus Conſanguinitatis.

GRADVS aliter ab alijs definitur, Iuriſconſultis nihil aliud eſt gradus, quàm generatio, vt graduum ordo ſit generationum ſeries. Canoniſtis autem gradus eſt habitudo perſonarum diſtantium, qua cognoſcitur, quota diſtantia perſonæ inter ſe differunt, hoc eſt, Gradus eſt interuallum, quo cognoſcitur perſonarũ (quæ in quæſtionem veniunt) inter ſe propinquitas & diſtantia.

Metaphora autem ſumta eſt à gradibus ſcalarum, ſeu locorum procliuium. Vt enim in ſcalis & locis procliuibus à proximo gradu in proximum, atque ita ordine progredimur, donec perueneriмus quo tendimus: Ita hîc gradatim per ſeriem generationum ducimur à proximo in proximum, qui ab eo naſcitur, atque ita deinceps, donec ad eum veniatur, quem quærebamus.

Porro cum gradus ſimpliciter à Iuriſconſultis pro generatione accipitur, duplex eſt eius conſideratio. Aut enim reſpicit plures ab eodem ſtipite immediatè ortos ſine reſpectu vlterioris ꝓgreſſus. Vt cùm à Iacob plures filij, videlicet Ruben,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Simeon, Leui, Iudas, naſcuntur, hîc quia ſunt tres generationes, tres quoq; gradus eſſe ſtatuuntur. Sed hæc conſideratio graduum ad noſtrum inſtitutum parum admodum facit. Aut ſpectatur gradus, prout ordine ad remotiores per intermedios progredimur, cùm videlicet alij ab alijs progignuntur, & quaſi per gradus alios atque alios deſcendunt, Vt cum à Thare naſcitur Abraham, ab hoc Iſaach, ab hoc Iacob, ab hoc Ruben, vt Abraham ſit à Thare in primo gradu, Iſaach in ſecundo, Iacob in tertio, Ruben in quarto. Atque hic reſpectus graduum & generationum ſolummodo habetur à Canoniſtis, cùm agitur de nuptijs. Ob quam cauſam doctiſsimi quidam viri potius retinent definitionem Canoniſtarum, quia congruit ad nuptiarum argumentum, quàm Iuriſconſultorum, quæ latius patet, & eorum inſtituto optimè congruit, vt qui de hæreditatibus & tutelis diſputent.

Supputatio graduum.

IN LINEIS rectis aſcendentium & deſcendentium nullum planè eſt diſcrimen inter ſupputationem Legalem & Canonicam. Nam iuxta Iuriſconſultos & Cano-

Canonicos computandæ ſunt perſonæ mediæ (ſi quæ ſunt) inter illas de quibus quæritur, ex quarum numero graduum ſupputatio inſtituitur, hoc modo.

Si nulla ſit perſona media inter perſonas, de quibus quæritur, erunt in primo gradu, vt Abraham & Iſaach deſcendendo, Iſaach & Abraham aſcendendo, hoc eſt, pater & filius in primo gradu, ſiue aſcendas, ſiue deſcendas. Verùm ſi inter eas perſonas, de quibus quæritur, aliæ fuerint intermediæ perſonæ, numerentur omnes perſonæ, hoc eſt, & mediæ & extremæ, & tot emergent gradus, quot ſunt perſonæ vna demta. Hinc regula Canonica: In lineis rectis aſcendentium & deſcendentium, tot ſunt gradus, quot ſunt perſonæ vna demta. Vt ſi quæras de Thare & Iuda, numera perſonas intermedias & extremas, & habebis quinq; perſonas. Nam inter Thare & Iudam ſunt Abraham, Iſaach & Iacob, tres perſonæ, extremæ ſunt duæ, videlicet, Thare & Iudas. Coniunctæ ergo ſunt quinque, vt Thare, Abraham, Iſaach, Iacob, Iudas. Erit ergo Iudas iuxta regulam in quarto gradu à Thare deſcendendo, & Thare ſimiliter aſcendendo à Iuda in quarto gradu erit. Idem ſit de alijs iudicium.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Sed quare in regula additur vna demta? Quia perſona per ſe gradum non facit, ſed quatenus eſt ab alia generata. Quare concinnius hic loqui videntur Iuriſperiti, cum dicunt: Numera generationes (ſcilicet ꝓgrediendo ordine ad remotiores) & gradus numeraſti. Sed Canonica regula rectè intellecta, nihil habet incommodi.

In lineis collateralib. variant Iuriſconſulti & Canoniſtæ. Iuriſconſulti enim eadem ratione in lateralibus numerant gradus, vt in recta aſcendentib. & deſcendentibus. Nam vt generationes, ita & gradus numerant, atq; primum gradum tribuunt ei, qui proximus eſt illi, de quo quæritur, iuxta regulam eorũ: Cùm quæritur quo gradu quæq; perſona ſit, ab eo incipiendum eſt, de cuius cognatione quæritur.

SCHEMA.

IANVS.

Anna.	Paulus.
Berta.	Andreas.
Marcus.	Robertus.
Lucas.	Ionas.
Probus.	Chriſtiernus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Hîc ſi quæratur, quo gradu Marcus diſtet à Iona, iubet Iuriſconſultus, vt ordine à Marco aſcendas. (Nam de illo quæſtio eſt) & per ſtipitem tranſeas, vnde deſcendas in aliud latus ordine & gradatim ad Ionam. A Marco igitur in primo gradu eſt Berta, in ſecundo Anna, in tertio Ianus, in quarto Paulus, in quinto Andreas, in ſexto Robertus, in ſeptimo Ionas. Diſtat ergo Marcus à Iona in ſeptimo gradu, ex Iuriſconſultorum ſententia. Eodem modo de alijs omnibus abſq; omni diſcrimine iudicandum eſt.

Etſi autem hæc ſupputatio Iuriſperitorum vera eſt & accommodata illorum vſibus, præſertim cùm de tutelis, ſucceſsionibus & hæreditatibus diſputatur: tamen cùm de nuptijs agitur, planè ocioſa eſt. Quid enim iuuerit ad conciliandas nuptias inter Annam & Chriſtiernum, quòd inter ſe ſexto diſtent gradu, cùm Anna ſit Chriſtierno loco matris. Eſt enim eius amita maxima. Quare neceſſariò hîc alia inſtituenda eſt ſupputatio, qualis eſt Canonicorum.

Supputatio graduum Canonica hoc pacto inſtituitur. Primùm videndum eſt, vtrum perſonæ, de quibus quæritur, diſtent à communi ſtipite æqualiter vel inæquali-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

qualiter. (Neq; refert ſiue hoc explores deſcendendo à communi ſtipite iuxta naturæ ordinem, ſiue aſcendendo iuxta cognitionis noſtræ viam, id quod ideò dico, ne aſſentiamur illis, qui damnant Canonicos, eò quòd velint à ſtipite communi inchoandam eſſe ſupputationem.)

Si æqualiter ambo diſtant à communi ſtipite, eo gradu coniungendi ſunt, quo diſtant à ſtipite, ex quo fit, vt quoto gradu vterlibet eorum diſtet à communi ſtipite, eo gradu inter ſe quoque iuncti ſint. Hinc regula Canonica.

In linea tranſuerſa æquali quoto gradu diſtat vna perſona à communi ſtipite, eo etiam altera alteri iungitur. Fratres ergo iuxta hanc ſupputationem ſunt in primo gradu. Vt Nachor & Abraham, quorum communis ſtipes, hoc eſt, pater, eſt Thare. Patrueles iunguntur in ſecundo gradu. Sobrini in tertio. Sobrinorum filij in quarto, & ita ordine ad alios procedendum eſt, vt in propoſito ſchemate Anna & Paulus ſunt in primo gradu. Berta & Andreas in ſecundo. Marcus & Robertus in tertio. Lucas & Ionas in quarto. Probus & Chriſtiernus in quinto.

Porro ſi perſonæ, de quibus quæritur, in linea inæquali à communi ſtipite diſtant:

ſtant : vt frater & fratris filia , Sobrino propior & Sobrina , Sobrinus & Sobrini filia : gradui nomen ab eo qui remotior eſt à communi ſtipite , tribuunt Canonici , id quod vtiliſsimo conſilio factum eſt. Nam cùm lege cauiſſent generali , ne vlli matrimonio copularentur intra gradum qůintum , quæſtio ſæpe offerebatur , an , cùm vnus eſſet in ſecundo vel tertio, alter in quinto gradu alterius lateris,licitè contraherent nec ne ? Hæc quæſtio ſoluitur , cùm gradui inæqualiter diſtantium à ſtipite , nomen tribuitur à remotiore . Si ergo quæritur , An Berta & Chriſtiernus, vt maneamus in propoſito ſchemate, poſſint connubio iungi , reſpondetur , quòd poſsint, quia ſunt in quinto gradu.

Noſtris legibus Eccleſiaſticis cautum eſt, ne vlli in tertio gradu copulentur. Offerebantur duo in Conſiſtorio Roſchildenſi , quorum ille in quarto , hæc autem in tertio gradu fuit. Hic iudices rectè ex regula Canonica pronunciarunt , eos non contra legem noſtram, quæ vetat contractus coniugales fieri in tertio gradu , facturos , ſi contraherent , vt qui in quarto gradu cenſerentur eſſe. Atq; hinc regula illa approbata à doctis extructa eſt , quæ eſt in decretis : Collateralium in linea in-

æquali,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

æquali, quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto diſtant inter ſe, hoc eſt, Quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, eodem etiam à quolibet per aliam lineam deſcendentium diſtat. Hæc regula veriſsima & certiſsima eſt, modo accipiatur ſine calumnia & Sophiſtica, eo ſenſu quo tradita eſt. Neque enim regulà hoc vult, vt ſtatuamus ſimpliciter, à ſe inuicem peræquè diſtare eos, quorum vnus eſt in ſecundo, & alter in quinto gradu alterius lateris. Sed vt quantum ad ius connubialis contractus attinet, æquè diſtare cenſeantur. Significatur igitur regula iſta, ſuperuacaneum eſſe, diſputare de deſcendentibus in altera linea, id eſt, de ijs, qui ſunt poſteriores primo gradu à ſtipite, modo in alterius fratris linea is de quo quæritur, in quinto ſit à communi ſtipite gradu. Vt ſi vnus fuerit in quolibet gradu deſcendentium ab vno latere, alter verò in quinto, Canonici rectè iuxta regulam traditam nuptias concedunt. Nam ambo cenſentur in quinto gradu.

Verùm quidam contra hanc regulam, ſed mutilatam, hoc modo inſurgunt: Quoto gradu diſtat remotior à ſtipite, toto inter ſe diſtant. Si hæc regula vera eſt,

(aiunt)

(aiunt) Ianus qui eſt in quinto gradu, poteſt ducere Annam amitam maximam.

SCHEMA.

PAVLVS.

Anna.	Iacobus.
	Andreas.
	Ionas.
	Petrus.
	Ianus.

Sed cùm amita maxima ſit Iano loco matris, profecto contra legem naturæ fuerit Ianum & Annam connubio iungi, id quod Gloſſographus licere ex regula malè intellecta ſtatuit. Putat enim cognationem Pauli in Iano deſijſſe, hoc eſt, non extendi cognationem vltra atnepotes. Sed error, vt fit, errorem parit. Quid ergo dicendum? Regula integra eſt inſpicienda, hæc videlicet: Quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, eodem etiam à quolibet per aliam lineam deſcendentium diſtat. Si ergo Anna deſcendit per lineam alterius lateris, rectè concludunt, qui regulam impugnant. At ſi non deſcendit, nulla eſt illorum concluſio, vt quæ cum regula qua nituntur, pugnet.

Quis

Quis enim quæſo verè dixerit, Annam ab altero latere à ſtipite deſcendere? Nam ſi Annam conſideres reſpectu ſtipitis, an non in recta linea aſcendentium inuenitur? Recta enim linea à filia ad patrem aſcenditur, vt viciſsim à patre ad filiam, perpendiculariter deſcenditur. At ſi reſpicias Annam reſpectu deſcendentium à latere, nequaquam in numero deſcendentium eius lateris cenſenda eſt, cùm ſit ſtipes deſcendentium in eo latere, & filius eius primus deſcendentium, Nepos ſecundus, Pronepos tertius, atq; ita deinceps. Proinde Anna & Iacobus, neq; reſpectu mutuo, neque comparatè ad ſtipitem dicuntur laterales, ſed propter aliud, hoc eſt, quia ſunt ſtipites collateralium, ex quibus laterales deſcendunt. Ex quo factum eſt, quòd quidam ex veteribus, filios eorum, qui ſunt primi in oppoſitis lineis, in prima generatione poſuerint. Cùm ergo dicitur in regula: à quolibet per aliam lineam deſcendentium, is qui eſt proximus ſtipiti, manifeſtè excluditur, vt qui à ſtipite recta linea deſcendat, à quo prognati deſcendunt quidem recta linea, ſed laterales dicuntur, quia opponuntur aduerſo lateri. Non ergo ex hac regula ſequitur, quod Ianus poſsit Annam

nam ducere. Non enim eſt in numero deſcendentium, ſi latera oppoſita reſpicis. Atq; ita videmus regulam accommodatam inſtituto eorum, qui ipſam primi tradiderunt, ex omni parte conſtantem & firmam eſſe, modo non ab eius vero ſenſu, quem vel ipſa grammatica ſuppeditat, diſcedamus.

Cæterum cùm hæc regula vulgò mutilata allegatur hoc modo: Quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, toto gradu inter ſe diſtant, & generalius quàm voluerunt, qui illam tradiderunt, accipitur, videtur ſanè ſua generalitate primum etiam gradum alterius lateris à ſtipite communi complecti, ex quo factum eſt, quod multi hanc regulam impugnauerint. Exemplum eſto,

THARE.

Abraham. Aram.

Sara.

Hîc quia Sara diſtat ſecundo gradu à ſtipite communi, Abrahæ iuncta eſt ſecundo gradu. Hoc exemplum ſanctiſsimæ memoriæ præceptor noſter Philippus Melanthon ponit, neq; tamen regula ita accepta, modo commoda adhibeatur interpretatio, falſa erit. Nequaquam enim vult

hæc regula, vt æqualiter à ſtipite vel inter ſe diſtare putentur remotior à ſtipite & vicinior ſtipiti, quod quidem ſentire abſurdiſsimum eſſet. Sed hoc ſolummodo vult regula, quòd remotior à ſtipite non propius attingat quemlibet eorum, qui ab altero latere deſcendunt, quàm ſtipitem ipſum. Ponamus exempli gratia hoc ſchema.

PAVLVS.

Anna.	Iacobus.
Petrus.	Andreas.
	Ionas.

Hîc Ionas, qui eſt in tertio gradu, non propius attingit Petrum viciniorem ſtipiti, videlicet in ſecundo gradu, quàm ſtipitem ipſum. Nec idem Ionas propius attingit Annam, quæ eſt in primo gradu à ſtipite, quàm ipſum ſtipitem, etſi Ionas eſt in tertio gradu. Quod tamen ſuſpicari quis poſſet, cùm Anna & Iacobus ſint in vno gradu à ſtipite, nempe primo. Vult ergo regula, vt diſcernamus inter gradum ſimplicem & duplicatum. Breuiter, Si exponimus verbum diſtat, vt res ipſa poſtulare videtur per remotionem, ſeu negationem contrarij, vt diſtat ponatur pro non propius attingit, regula nihil habet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

habet incommodi, tametſi ſatius eſt eam reuocare ad pleniorem illam regulam, & inde eius interpretationem petere. Sed hæc placuit breuiter adijcere, ne regulam iſtam truncatam, tanquam abſurdiſsimam cum quibuſdam abijciamus, cùm poſsit commoda interpretatione adhibita rectè defendi, & vtiliter retineri.

Porrò quæ hactenus diximus, de regulis illis tribus Canonicorum, quæ ſeruiunt ſupputationi graduum, eò tantum referri volo, vt rectè eas iuxta Canonicorum ſententiam intelligamus, & accommodemus legibus diuinis & humanis, de licitis & illicitis nuptijs, ad quas modo nobis tranſeundum eſt.

LEGES DIVINAE DE PROHIBITIS GRADIBVS.

QVONIAM Deus hominem ad imaginem ſuam condidit, vult hanc imaginem in homine lucere. Huius quædam lineamenta ſunt virtutes, quæ in Deo ſunt perfectiſsimæ, inter quas primum locum, modò rectè iudicauerimus, occupat caſtitas, quæ in ſcripturis ſanctitas ſæpenumero appellatur, ad quam Deus ipſe in-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

uitat, cùm ait: Sancti eſtote, quia egò ſanctus ſum. Ab hac enim vt manant cæteræ: ita quoque ad eandem tuendam & conſeruandam referuntur omnes: Ex quo factum eſt, vt Græci caſtitatem aptiſsimis vocabulis, nunc à forma ἁγνότητα, nunc σωφροσύνην, ab effectu nominent. Nam quemadmodum corpus hominis in eburneo ſepulcro conditum, non putreſcere putatur: ita anima hominis, donec in vera caſtitate manet, à putredine viciorum immunis eſt, & tuta conſeruatur. Vt ergo homines hanc virtutem hominis excellentia digniſsimam magis expeterent, amarent, tuerentur, Deus legem coniugiorum & in natura impreſsit, & poſtea eandẽ ſuo teſtimonio confirmauit, quam multæ etiam barbaræ nationes ignaræ Dei agnouerunt, tametſi, proh dolor, inueniuntur, qui omni exuta humanitate, à diabolo impulſi, tanquam frenetici aduerſus hanc legem ferantur. Sed hi non tam homines quàm immanes beſtiæ dici merentur. Huc acceſſerunt Imperatorum Conſtitutiones, Epiſcoporum decreta, & nationum inſtituta, quibus lex naturæ impreſſa, de caſtis coniugijs fulcitur, munitur & conſeruatur, ne homines inſtar beſtiarum in obſcœnas ruant libidines,

quibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

quibus imago Dei veluti inducta aboletur, peritque. Hinc facile eſt iudicare, in quanto precio ſint apud Deum caſta coniugia, quibus tot limites præfixi ſunt, vt lex naturæ, teſtimonium Dei, religioſorum Imperatorum Conſtitutiones, Sanctiones Epiſcoporum, & nationum inſtituta, de quibus ordine dicemus, ac primùm de lege naturæ & teſtimonio Dei, quo non noua lex conditur, ſed olim mentibus hominum impreſſa repetitur & declaratur.

Quantum igitur ad legem diuinam, (quæ eadem naturæ eſt) attinet, obſeruandum eſt inprimis, à quorum nuptijs Deus velit nos abſtinere. Vult autem nos abſtinere ab ijs, qui nos proximè attingunt conſanguinitate & affinitate, quorum certos gradus limitesq́; ſtatuit, & addidit pœnas, ſi quis hos limites contumaciter tranſgrediatur, idq́; ideò, ne vel ignorantia boni, vel peruerſitate mali, hanc legem violaremus. Dicamus ergo primùm de prohibitione graduum, iuxta legem Dei & naturæ.

In prohibitione graduum propinquitatis ſeu conſanguinitatis, tria ſunt nobis ordine ex verbo Dei ſpectanda, videlicet, lex generalis, definitio propinquitatis, & declaratio vtriuſq;.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Lex vniuerſalis, ex qua particulares fluunt, in Leuitico ad verbũ hæc eſt, cap. 18.

Vir vir ad omnem propinquitatem carnis ſuæ non appropinquabitis.

Id eſt, non appropinquabitis vnuſquiſque ad propinquitatem carnis ſuæ, hoc eſt, Latina phraſi, nemo ad propinquam carnis ſuæ accedat, id eſt, ducat in vxorem, & cum ea rem habeat, ſeu, nemo iungat ſibi propinquitatem carnis ſuæ. Hanc legem, quæ caput eſt particularium prohibitionum, ſi rectè intellexerimus, facilis erit omnium aliarum legum, quæ ex ea concluduntur, intelligentia.

Primùm ergo in hac lege obſeruandum eſt, quo pertineat particula vniuerſalis. Deinde quòd non dicat lex, nemo accedat ad proximam ſuam aut conſanguineam ſuam, ſed ad propinquitatem carnis ſuæ, ſeu vt propriiſsimè reddidêre ſeptuaginta interpretes, πρὸς οἰκεῖαν σαρκὸς αὐτοῦ, hoc eſt, domeſticam carnis ſuæ.

Propinquitas autem carnis meæ eſt, quæ me ſine interuallo attingit, idq́; vel supernè vel infernè, vel dextrà aut ſiniſtrà, hoc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

hoc eſt, ad latera Supra me proximè ſunt pater & mater. Ad latera, hoc eſt, dextrà & ſiniſtrà, fratres & ſorores. Infrà me proximè ſunt filius & filia. Ergo hac lege generali prohibentur parentes & liberi contrahere, & ex conſequenti, omnes qui in illorum loco ſunt. Item fratres & ſorores. Reliquis lege Dei liberũ relinquitur.

Poteſt ergo, inquies, auus cum nepti contrahere? Nullo pacto. Ideò adieci, qui in horum loco ſunt. Nam ſi non licet filiæ patri nubere, multò minus licebit nepti auo nubere, qui illi patris locus eſt. Siquidem maior reuerentia naturæ inſtinctu debetur & exhibetur remotioribus parentibus, quàm propinquis. Si ergo non licet contrahere cum proximis in recta linea, neq; cum remotioribus licebit, quorum reuerentia maior eſt, & dilectio arctior, ſicuti ſtorga in omnibus bonis teſtatur, & experientia confirmat. Ecce totum negocium de prohibitis gradibus conſanguinitatis, hac vniuerſalis legis expoſitione expediuimus, & poteſt hæc expoſitio prudentioribus, quantum quidem ad legem diuinam attinet, ſatisfacere.

Hanc noſtram legis generalis enarrationem, clariſsimè cõfirmat definitio propinquitatis à Moſe Leu. 21. tradita, vbi in

hanc ſententiam loquitur Moſes. Super anima nullus (ſcilicet Sacerdotum) contaminetur in populis ſuis, niſi ſuper propinquitate ſua, hoc eſt, propinquo ſuo, nempe ſuper matre ſua, & ſuper patre ſuo, & ſuper filio ſuo, & ſuper filia ſua, & ſuper fratre ſuo, & ſuper ſorore ſua. Sub hac enumeratione continentur & illi, qui in horum numero ſunt. An non hæc definitio propinquitatis, per omnia congruit cum enarratione noſtra? Proximus enim ſupra me eſt pater & mater, proximus iuxta me eſt frater & ſoror. Proximus infra me eſt filius & filia. Patrueles ergo conſobrini, conſobrinus & amitina ſub hac lege non comprehenduntur. Nam patruelis mea, conſobrina mea, aut amitina mea, non ſunt mihi proximè, neque ſupra me, neq; iuxta me, neque infra me. Proinde lege diuina non cogor ab illarum nuptijs abſtinere, ſed de humanis legibus ſuo loco dicemus, quas nemo pius contemſerit.

Maximilianus Imperator patruelem ſuam in vxorem duxit, quæ res tametſi imperitos offendit, tamen culpa caruit. Nam principes neq; communi lege, niſi quantum ad iuſticiam attinet, vt nemini contra leges fiat iniuria, tenentur, neque illorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

illorum facta, modo à Deo non ſint prohibita, transferenda ſunt ad imitationem, præſertim cùm ſubditi aliam legem habeant, cui eos propter publicum bonum obœdire oportet. Quod ergo licuit Maximiliano, non ſtatim licebit cuiuis nobili aut plebeio in Romano imperio. Sed hac de re infrà copioſius dicendum erit.

Porro cùm lex generalis vetat copulari propinquos, quales ſunt parentes & liberi, & qui in illorum numero ſunt, item fratres & ſorores, ſciendum eſt, qui nam in ordine parentum, & qui in numero filiorum habendi ſint.

In ordine parentum ſunt, & qui ſunt iuxta parentes, ſeu ad latera parentum tranſuerſa & æquali linea, & qui ſunt recta linea ſupra parentes. Ad latera quidem patris mei ſunt patruus & amita, Matris verò, auunculus & matertera. Suprà verò parentes ſunt patris & matris reſpectu, auus auia, proauus proauia, abauus abauia, &c. De his tradunt regulam: Prohibitio aſcendentium & deſcendentium in recta linea eſt perpetua. Adduntq; facetè, Si hodiè viueret Adam, in celibatu illi fore viuendum. Verùm alij in quinto gradu redire ius contrahendi contendunt, ſed potius eorum ſententia probanda eſt,

qui perpetuam prohibitionẽ eſſe malunt.

In ordine filiorum ſunt omnes, qui ſunt in eadem linea deſcendente, hoc eſt, omnes qui recta linea à ſtipite deſcendunt, item omnes qui à fratre meo & ſorore mea naſcuntur. Nam ego, frater meus, & ſoror vna caro ſumus.

Similiter in tranſuerſa linea ab Amita & matertera ſurſum aſcendendo, perpetua quoque eſt prohibitio. Amita enim & matertera, cæteræque deinde perſonæ aſcendentes, cum nepotibus, alijsq; deſcendentibus comparatæ, eorum parentum, quibus æquali linea tranſuerſa adiunguntur, vicem obtinent. Id quod in patruelibus, amitinis & conſobrinis nullum locum habet. Similiter deſcendendo à fratris & ſororis filia, perpetua eſt prohibitio, quia comparatæ inter ſe, parentum & filiorum vice funguntur. Quare laudandus eſt Paulus Iuriſconſultus, qui tempore Alexandri Imperatoris vixit, qui ius gentium eſſe docet, hanc de qua loquimur prohibitionem. Sororis, inquit, proneptem non poſſum vxorem ducere, quoniam parentis loco illi ſum. Eſt enim prohibitio, vt diximus, vniuerſalis, non ſolùm inter aſcendentes & deſcendentes in recta linea, verùm etiam in tranſ-

tranſuerſis lineis, inter eos qui parentum & liberorum loco ſunt.

Iam veniemus ad declarationem vtriuſque, hoc eſt, legis generalis & definitionis propinquitatis, hoc eſt, ad particulares ſeu ſpeciales leges, quæ ex communi lege concluduntur, quemadmodum declarabimus.

Prima Lex Specialis.

Pudorem patris tui & matris tuæ non diſcooperies.

Hoc eſt, filia patri non nubet, nec filius matrem in vxorem ducet, ſeu quod idem eſt, pater non ducet filiam in vxorem, nec mater filio nubet. Nullus enim limes eſt inter has perſonas, proximè enim ſe attingunt. Concluditur igitur hæc lex ex generali lege, vt ſpecies à ſuo genere, ſeu hypotheſis à ſua theſi. Homo ad proximam ſuæ carnis non accedet. Mater & filia ſunt filio & patri proximè, Quare nec pater filiam, nec filius matrem in vxorem ducet. Hæc lex comprehendit etiam eos, qui loco parentum & filiorum ſunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſunt. Rectè igitur Iuriſconſultus; Nuptiæ non poſſunt contrahi inter eos, qui parentum & liberorum ſunt numero, ſiue proximi, ſiue remotiores gradus ſpectentur.

Pœna gemina violatoribus huius legis debetur. Vna corporalis, nempe mors, Altera ſpecialis, videlicet maledictio. Nam ſi qui violat nouercæ thorum, morietur, & erit maledictus, multò magis qui hanc legem tranſgreditur.

Secunda Lex Specialis.

Pudorem ſororis tuæ, filiæ patris tui, aut filiæ matris tuæ, quæ genita eſt domi, vel genita eſt foris, non reuelabis.

Hvivs legis eadem ratio eſt quæ ſuperioris. Vt enim nihil propinquius eſt filiæ & filio, ſi ſurſum ſpectes, quàm pater & mater: ita ſi ad latera reſpicis, nullum interuallum inter fratres & ſorores, ſiue ſint nati ab vtriſq; patre & matre, ſiue ab alterutro. Eodem modo ergo concluditur hæc lex à generali, vt prima.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Porro foris & domi naſci alij aliter interpretantur. Quibuſdam enim domi naſci eſt legitimè naſci, foris autem illegitimè. Alijs à patre naſci ab alia vxore, eſt domi naſci, ex matre naſci ex alio viro, eſt foris naſci.

De pœna corporali violatæ huius legis Moſes loquitur Leuit. 20. cùm ait: Si quis acceperit ſororem ſuam filiam patris ſui, occidetur in conſpectu populi. Spiritualis pœnæ meminit idem Moſes Leu. 27. Maledictus qui dormit cum ſorore ſua.

Tertia Lex Specialis.

Pudorem nepotis tui aut neptis tuæ non reuelabis.

Hoc eſt, Auia non nubet nepoti, nec auus neptem in vxorem ducet. Ratio legis eſt, quòd auus & auia parentum loco ſunt, vt nepos & neptis liberorum. Qui tametſi ſe proximè non attingunt, tamen maiorem reuerentiam nepos auo exhibet, quàm patri, & auus nepotem arctiore dilectionis vinculo complectitur, quàm filium.

Pœnæ ergo tranſgreſſoribus huius legis

eædem proponuntur, quæ violatóribus primæ legis ſpecialis.

Quarta Lex Specialis.

Pudorem amitæ tuæ non diſcooperies.

RATIO legis eſt, quòd amita ſit loco matris, vt quæ ad latus ſit patri. Cùm igitur fratris filius amitam ducere prohibetur, amita quoque illi prohibetur nubere. Iam ſi fratris filius non poteſt ducere amitam, profectò, nec fratris filia poteſt nubere patruo ſuo, aut auunculo, nec frater fratris filiam, nec neptem, nec proneptem. Nam cuius filiam ducere non poſſum, nec eius neptem, proneptem, abneptem, atneptem, trineptem, &c. licet mihi ducere. Siquidem cuicunq; fœminæ non licet mihi nubere, eam non licebit mihi in vxorem ducere, & contra, quam non licet mihi ducere, ei non licebit mihi nubere. Vtrinque enim eadem eſt ratio. Cùm ergo non licet fœminæ nubere auunculo aut patruo, non licebit profectò auunculo aut patruo, filiam ſororis aut fratris ſui ducere. Nam cùm vna

perſona

perſona prohibetur, reliquæ omnes, quæ ſunt in pari gradu, cum illis prohibentur. Siquidem ex ijs, quæ vetantur, certa norma de ijs, quæ non expreſſè ponuntur, petenda eſt.

Quinta Lex Specialis.

Pudorem materteræ tuæ non diſcooperies.

HVIVS legis ratio ex ſuperius dictis manifeſta eſt. Eſt enim matertera loco matris, vt quæ illi ad latus, hoc eſt, in tranſuerſa linea æquali ſit proxima.

His quinque legibus prohibetur omnis conſanguineorum inceſtuoſus coitus. Qui autem ſub his legibus non continentur, iure diuino propter conſanguinitatem non vetantur nuptias contrahere. Sed hæc omnia propoſitis ſchematibus oculis ſubijciemus. Primum enim Schema ſimplex erit, ex verbis nudis Moſis deſumtum. Alterum ex conſecutionis neceſſitate extructur.

SCHEMA PRIMVM.

Amita.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Amita.	Mater.	Matertera.
Soror.	IANVS.	
	Filia.	
	Neptis.	

Hîc IANVS prima lege à matris & filiæ : Secunda à ſororis : Tertia à neptis : Quarta ab amitæ : Quinta à matertaeræ nuptijs arcetur.

Alterum ſchema ex conſecutionis neceßitate extructum.

&c.	&c.	&c.
maxima.	Abauia.	maxima.
maior.	Proauia.	maior.
magna.	Auia.	magna.
Amita.	Mater.	Matertera.
Soror.	IANVS.	Frater.
Filia.	Filia.	Filia.
Neptis.	Neptis.	Neptis.
Proneptis.	Proneptis.	Proneptis.
&c.	&c.	&c.

IANVS procus nullam ex his fœminis poteſt in vxorem ducere. Nam quæ ſupra illum ſunt, matres cenſentur: Quæ infra illum perpendiculariter, filiæ ſunt. Ijs quæ à ſorore Iani & fratre eiuſdem deſcen-

dunt,

dunt, ipſe Ianus eſt patris loco, qui cum ſorore ſua vna eſt caro. Idem iudicium ſit de fœmina quærente nuptias, quæ ſimiliter abſtinebit ab ijs, qui ſimili modo ſe attingunt.

Licebit ergo per leges diuinas patrueles, amitinos, conſobrinos, & qui ſunt infra illos, matrimonio iungi. Non enim ſunt ſibi proximi ſanguine. Nam limes tranſuerſus interponitur inter ipſos & ſtipitem, nec parentum & liberorum loco ſunt. In horum igitur nuptijs, quantum ad leges diuinas attinet, licet exempla ſanctorum ſine peccato bona conſcientia imitari. Quatenus autem legibus humanis obligemur, & qua exceptione, ſuo loco docebimus.

Exempla ſanctorum.

BATHVEL.

Rebecca.	Laban.
Iacob.	Rachel.

Hîc Iacob filiam auunculi in vxorem duxit.

Ioſue 15.

IAPHVNE.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Caleb.	Cenas.
Axa.	Othoniel.

Hîc Othoniel patrui filiam ducit in vxorem. Quod matrimonium ipſe Ioſue legis diuinæ ſanctiſsimus cuſtos & conciliat & probat.

Aliud quod Philippus ponit.

MATHAN.

Iacob.	Eli.
Ioſeph.	Maria.

Hîc Ioſeph patrui filiam in vxorem ducit, quod nequaquam feciſſet vir ſanctus & iuſtus, ſi contra legem Dei fuiſſet patruelem ducere. Quod autem Eli dicitur pater Ioſeph à Luca, qui tamen patruus ipſius fuiſſe videtur, id fit more ſcripturæ, quo maiores minorum patres cenſentur. Quod autem Euangeliſta Matthæus, Iacob fuiſſe filium Mathan affirmat, & Lucas Eli fuiſſe filium eiuſdem Mathan teſtatur, id ideò factum eſt, vt cognatio Ioſeph & Mariæ intelligatur, vt cùm Ioſeph deſcendat à Dauidis proſapia, intelligatur Maria ab eadem deſcendiſſe.

Si iam licuit Ioſepho ducere patrui filiam.

liam. Si licuit Othoniel idem facere, & ſi licuit Iacobo auunculi filiam per legem diuinam in vxorem ducere, cur non Maximiliano Imperatori patrui ſui Caroli V. filiam, hoc eſt, ſuam patruelem, ducere in vxorem liceret? Nam præterquã quòd huiuſmodi contractus coniugalis, videlicet, natorum ex duobus fratribus, non ſit prohibitus, habet probata ſanctorum exempla, & approbationem Moſis & Ioſue, qui huiuſmodi nuptias & conciliauerunt & approbauerunt. De Moſe enim legitur vltimo Numerorum capite, vbi Maacha, Therſa, Egla, Melcha, & Noa filijs patrui ſui approbante Moſe nupſerunt. De Ioſue legitur in eius libro cap. 15. vt paulò antea meminimus.

Si quis autem obijciat, non tam ſpectandum eſſe quid liceat, quàm quid honeſtum ſit, & habendam eſſe rationem publicæ honeſtatis, hunc viciſsim interrogo, Quis nam honeſtatis maiorem rationem, quàm ipſe Deus omnis honeſtatis fons & autor habere potuerit? Si ergo Deus hoc honeſtum iudicat, tu quis es, qui hoc inter minus honeſta numeras? Loquor autem de diuinis legibus, de humanis autem quid ſit ſentiendum, quos obligent & quatenus, paulò poſt dicam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Cauſæ interdictarum nuptiarum in certis gradibus.

CVM non dubium ſit omnia officia Chriſtianorum ſub his duabus legibus: Dilige Deum ex toto corde, & dilige proximum tuum vt teipſum, contineri, meritò hîc quæritur, quomodo prohibitiones nuptiarum inter certas perſonas ſub his legibus contineantur. Nam ſi lege prohibitionis obligamur, qui legib. Moſaicis exemti ſumus, neceſſe eſt, vt ea prohibitio ſub altera harum rerum contineatur: præſertim cùm Dominus ſolam dilectionis legem nobis commendet, & omnia in ea contineri affirmet. Ad hanc quæſtionem ita reſpondeo: Duæ ſunt cauſæ prohibitionis diuinæ, videlicet naturalis ſanguinis reuerentia, & dilectionis inter homines propagatio. Naturalis ſanguinis reuerentia eſt, quam homines ſibi mutuò iuxta naturæ legem & mandatum debent ob ſanguinis propinquitatem. Liberi progenitoribus ſuis debent ſummam reuerentiam, & quo ſunt remotiores, eò maiorem. Sunt enim progenitores liberis loco Dei, vt ſecundum Deum ipſos honorent. Proinde oportet, vt in omni

vita liberi parentes ſuos tanquam deos quoſdam ſuſpiciant. Cùm ergo coniuges debent eſſe pares, etſi non conditione, coniugali tamen amore, reuerentia & dignitate, contra ſanguinis reuerentiam fieret, ſi parentes cum liberis connubio copularentur. Nam ſi pater filiam duceret, eamq́; ſibi ſociam adiungeret, ipſe quidem ſuam eminentiam & dignitatem con tra naturæ ordinem & legem Dei deponeret & contemneret. Illa verò reuerentiam paternam maritali commutaret. Et quoniam vxor marito vt capiti iure naturæ ſubiecta eſſe debet, contra naturam faceret mater, ſi filio nuberet. Similiter filius maternam reuerentiam maritali commutaret contra naturæ ordinem. Breuiter, ius naturæ dictat, maiorem deberi reuerentiam parentibus, quàm coniugibus. Ex his manifeſtè concluditur, quòd lex prohibens nuptias parentum cum liberis, contineatur ſub quarto præcepto, & ſub communi dilectionis proximi capite. Eadem naturæ lex fratres cum ſororib. connubio iungi vetat, etſi hîc ratio obſcurior eſt. Videtur autem ordini naturæ non congruere, vt qui iam ſanguine vnum ſunt, fœdere maritali iungantur, neq; reuerentia fraterna in maritalem contra na-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

turæ ordinem transformanda eſt. Ideò Auguſtinus ait : Neſcio quomodo ineſt humanæ verecundiæ quiddam naturale, vt cui debet cauſa propinquitatis verecundum honorem, ab ea contineat. Huc accedit tacitus naturæ conſenſus in omnib. ſanis hominibus, ex quo factum eſt, quòd etiam ethnici ignari Dei, præſertim philoſophi Græci & Romani, nuptias parentum cum liberis, & fratrum cum ſororibus inceſtas iudicarint.

Altera cauſa prohibitarum nuptiarum in gradibus certis eſt caritatis inter homines propagatio. Lex ergo dilectionis vetat quicquid impedit caritatis mutuæ inter homines propagationem, & præcipit, quod eam latiſsimè inter homines ad ſocietatem natos diffundit, hoc eſt, quod alijs verbis dici ſolet. Lex naturæ ea dictat, quæ faciunt ad conſeruationem naturæ, & vetat impedientia naturæ conſeruationem. Nunc autem nuptiæ cum propinquis amorem inter homines in anguſtum cogunt & impediunt, quo minus ſe latiſsimè amor inter homines diffundat: Et contra, nuptiæ cum remotioribus initæ amorem inter homines latiſsimè ſpargunt, & veluti fugientem reuocant. Quare & ſocietas humana ſtabilitur, & incolumitas

lumitas conſeruatur. Proinde vt illæ nuptiæ lege naturæ & dilectionis prohibentur, ita hæ præcipiuntur. Siquidem ſocietas hominum amore coit, amicitia firmatur, officijs mutuis continuatur, nuptijs fouetur, dilatatur & conſeruatur. Id quod Deus abſque omni dubio his legibus de nuptijs voluit.

Sed video quid obijciant, qui noſtræ ſententiæ aduerſantur. Lex naturæ, inquiunt, eſt immutabilis. Si ergo licuit aliquando cum proximis matrimonio iungi, videtur prohibitio non eſſe legis naturæ, ſed politicæ ordinationis in Republica Moſaica. Reſpondeo. Lex naturæ dupliciter conſideratur. Aliàs enim lex naturæ ſic dicitur, ἁπλῶς ſeu ὅλως, hoc eſt, ſimpliciter, & ex omni parte, vt Deus colendus eſt, honorandi ſunt parentes, nati ſunt educandi, parentum & liberorum nuptiæ ſunt inceſtæ. Hæc lex naturæ planè eſt immutabilis. Aliàs dicitur lex naturæ κατά τι, ſeu τινὸς ἕνεκα, videlicet, cùm natura finem intuetur, qui eſt incolumitas humanæ ſocietatis & conſeruatio. Hæc lex naturæ, etſi quo ad finem mutabilis non eſt: tamen ſi modum, quo ad finem peruenitur, reſpicis, eſt mutabilis. Lex naturæ in exordio mundi requi-

rebat proximorum nuptias, vt fratrum cum ſororibus, vt homines multiplicarentur. Iam eadem lex naturæ, humano genere multiplicato, & latè ſparſo, prohibet proximorum nuptias in lineis certis & gradibus propter eundem finem, videlicet, vt homines inter ſe ſocietate coaleſcant, & firmis amicitiæ fœderibus iungantur, ſerpente in plures caritate per affinitates. Cicero ait: Ipſa caritas generis humani, qua tota domus coniugio & ſtirpe coniungitur, ſerpit ſenſim foràs cognationibus primùm, tum affinitatibus. Et Auguſtinus: Habita eſt ratio rectiſsima caritatis, vt homines, quibus eſſet vtilis & honeſta concordia, diuerſarum neceſsitudinum vinculis necterentur, nec vnus in vna multas haberet, ſed ſingulæ ſpargerentur in ſingulos, ac ſic ad ſocialem vitam diligentius colligendam plurimæ plurimos obtinerent. Voluit ergo natura, vt neceſsitudinis vinculum in multos diffuſis coniugijs, & non intra eoſdem parietes manentibus, plures connecteret. Hanc naturæ legem, vt ſit inuiolabilis, Deus ſua voce confirmauit, & diſertè eam pertinere ad omnes nationes pronunciat, Leuit. 18.

LEGES HVMANAE DE PROHIBITIONE CERTORVM GRADVVM.

LEGES humanæ de nuptijs ſunt triplices: Pontificiæ, Imperatoriæ, & Nationum propriæ.

Pontificiæ leges Chriſti ſponſam non obligant. Nam cùm Pontifex ſit verus Antichriſtus, illius legibus non poteſt ſe ſubijcere Chriſti ſponſa, niſi Chriſto perfidè repudiato. Ineptiſsima eſt ratio, qua Bonauentura αὐτονομίαν Papalem extollens, nititur. Dicit enim Deum dediſſe Petro iuriſdictionem ſupra omnes Reges & Imperatorem ipſum. Ideò ſtandum eſſe Papæ legibus, qui Petro ſucceſsit. Hac oratione Bonauenturæ nihil vanius, nihil mendacius, nihil contumelioſius fingi potuit. CHRISTVS enim Eccleſiæ Monarcha vult reges gentium dominari in mundo, & non ſuos. Et Petrus Apoſtolorum coriphæus prohibet, ne quis dominium in hæreditatem Dei, hoc eſt, in Eccleſiam ſibi vendicet. Non igitur dare Petro claues regni cœlorum, & Petrum habere iuriſdictionem, ſeu autoritatem ſupra reges mundi & Imperatores, idem ſunt, cùm hæc duo Dominus adeò exactè

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

diſtinguat. Non eſt proinde, quod moueamur autoritate Papæ, quæ planè nulla eſt in Eccleſiam Dei. Præterea, ſi rationem, qua lex pontificia de interdictis nuptijs nititur, examinemus, inueniemus eam ridiculam eſſe & ineptam. Quatuor, inquiunt, ſunt humores in humano corpore, & in his totidem elementa. Ideo non licet nuptias coire intra quartum gradum, quaſi verò humorum aut elementorum in humano corpore plus faceret ad prohibitionem nuptiarum, quàm numerus partium anni aut portarũ Nili. Olim duriores fuerunt, cùm intra ſeptimum gradum nuptias non admitterent, propterea quòd ſeptem (iuxta illos) numerentur ætates mundi. Quæ lex vt crudeliſsima fuit, ita eius ratio ſtultiſsima. Cùm igitur leges pontificiæ de gradib. prohibitis nec autoritate, nec ratione nituntur, non ſunt nobis vt iuſtæ leges obtrudendæ.

Imperatoriæ leges de prohibitis certis gradibus, graues & honeſtæ ſunt. Nituntur enim autoritate ſummi Monarchæ, & honeſtis rationibus fulciuntur. Has leges dico obligare eos, qui ſunt ſub Romano imperio, & non alios. Quemadmodum ergo nos Dani ſumus ſub Imperatore, ſed ſub proprio rege: ita non legibus Imperatoris,

ratoris, ſed noſtri principis legibus parere debemus. Quilibet enim ſuo magiſtratui, & non alieno ex mandato Dei obedientiam, quæ cum pietate ſtare poteſt, debet. Præterea leges Imperatorum ſæpè variarunt. Ante Theodoſium nihil adiecerant Imperatoriæ leges diuinis legibus. Theodoſius prohibuit, ne patrueles, fratrum liberi matrimonio iungerentur, quam legem ſucceſſores rurſus aboleuerunt.

Propriæ nationum leges ſunt, quas nationes habent peculiares, quæ non ſunt ſub Romano imperio. Atque hæ in nonnullis locis magis ſunt conſuetudines laudabiles, quàm leges, niſi quòd conſuetudo longa, modo laudabilis fuerit, vim legis obtineat. His legibus ſiue conſuetudinibus in quibuſdam regnis abſtinetur à tertio gradu, vtrinque incluſiuè: Rurſus alibi à quarto ſimiliter incluſiuè, iuxta ſupputationem Canonicam.

Ratio humanæ prohibitionis.

Imperatoriæ & nationum leges honeſtiſsimas rationes prohibitionis nuptiarum in certis gradibus aſsignant. Viderunt enim ſapientiſsimi gubernatores ad quar-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

quartum vſque gradum durare amicitiam inter homines, propter vinculum amoris naturale, quo conſanguinei inter ſe deuincti ſunt. Ideo putarunt vſque ad hunc gradum non ſuperſtitioſè, ſed ob politicum finem, abſtinendum eſſe à nuptijs. Rurſus quoniam viderunt illam naturalem amicitiam, velnti fugere in quarto, & in reliquis inferioribus gradibus, concedebant nonnulli nuptias in quarto, multi in quinto, & inferioribus gradib. vt amicitia quodammodo fugiens reuocaretur, vtq́; iſto pacto caritas inter homines ſpargeretur latius, & plures amica ſocietate iungerentur. Nam poſtquam caritas ad paucos affectuum vicio & ſcelere contrahi cœpit, rurſus per connubia eam diffundi in plurimos ſapienter ſtatuerunt nationũ gubernatores. Vnde Philo: Connubia cum exteris, nouas coniunctiones faciunt, nihilo deteriores quàm conſanguinitas. Et Cicero affirmat caritatem ad plurimos ſerpere affinitatibus. Etſi autem hanc honeſtiſsimam rationem eſſe iudico, nolim tamen in ea regulam generalem figere, ſed habendam eſſe rationem publici boni, & ad illud accommodandas eſſe leges.

Primùm igitur iudico, rectè diſcerni inter il-

ter illuſtres perſonas, præſertim eas, penes quas ſumma rerum eſt, & alias. Eſt enim planè indignum communibus legibus principes conſtringere, vt nullis in rebus eis quicquam, quod tamen fieri poſsit ſine offenſione Dei & iniuria ſubditorum, concedatur, niſi quod infimis cerdonibus & baiulis ex lege communi conceditur, cùm tamen multis priuatis propter ſingularia in rem publicam & Eccleſiam merita iuſtè conceduntur priuilegia. Nec omnium in vlla benè conſtituta republica eadem eſt prærogatiua, id quod profectò omnem ordinem tolleret, & barbaricam ἀναρχίαν inueheret, qua nihil humano generi magis noxium eſſe poterit. Inter illuſtres igitur perſonas nuptiæ concedi iuſtè poſſunt in omnibus gradib. diuinitus non prohibitis, potiſsimum cum inde bonum publicum ſperetur. Nam ſi idem finis monſtrari poterit conceſsionis nuptiarum in illuſtribus perſonis, qui eſt prohibitionis in alijs, poterit & conceſsio & prohibitio ſimul ſtare ſine vlla legis communis iniuria. Nam vt conceſsio non pugnans cum verbo Dei, vergit ſæpè in publicum bonum in illuſtribus perſonis: ita prohibitio humana in alijs ad bonum publicum refertur. Non igitur inter ſe

pugnant

pugnant conceſsio & prohibitio, cùm finibus conueniant. Hanc ob cauſam concedi poſſunt illuſtribus perſonis nuptiæ in gradibus diuino iure non prohibitis, præſertim cùm contractus huiuſmodi, vt diximus, videtur in bonum publicum cedere. Nulla enim lex Dei id vetat, nec voluntas communis legis alia eſſe poteſt. Siquidem omnis lex iuſta bonum publicum ſibi proponit, vt finem vltimum, quem cùm aſſecuta fuerit, ſibi ſatisfactum eſſe iudicat, etiamſi τὸ ῥητὸν legis aliud videtur poſtulare. In papatu recurritur ad diſpenſationem, quæ non poteſt fieri, niſi per eum, penes quem eſt ſumma rerum, quam diſpenſationem Papa, tanquã ſummus in Chriſtianorum orbe Monarcha ſibi vendicat, & diſpenſat cum ijs, qui pecuniam numerant. Subditorum autem non eſt diſpenſare cum ſuis principibus, ſed ijs ſubeſſe & parere, & nihil inquirere in ea quæ principes faciunt præter legem communem, præſertim cùm nec legem Dei violant, nec vllam ſuis ſubditis ſuo facto iniuriam inferunt, ſed potius bonum publicum ſpectant.

Cæterum, etſi eorum, qui in ſecundo gradu æquali ſunt, & eorum qui infra eos collocantur, ſiue æquali, ſiue inæquali linea,

nea,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

nea, nuptiæ, verbo Dei prohibitæ non ſunt: tamen optandum eſſet in alijs omnibus, præter illuſtres perſonas, idq́; propter finem à nobis poſitum, prohibitionem humanam ſeruari, qua cauetur, ne qui contrahant in primo, ſecundo, & tertio gradibus, ſeruata ſupputatione Canonica. Non enim tam ſpectandum eſt, quid liceat ſimpliciter, quàm id quod expediat faciatq́; ad humanæ ſocietatis conſeruationem & incolumitatem. Nam ſi idem permitteretur alijs quibuſuis, quod illuſtribus perſonis propter certas cauſas conceditur, factiones metuendæ eſſent, ex quibus periculum immineret, ne potentiores inſtar piſcium paulatim deuorarent minus potentes.

Porro quia ſæpè accidit, vt vnus volentium contrahere ſit in tertio gradu, alter in quarto, vellem tales non arceri à nuptijs, ſed reputari vtrunq; in quarto gradu, iuxta veterem regulam: Quoto gradu remotior diſtat à communi ſtipite, eo inter ſe diſtant. Hoc enim modo & caritas ſe ad plures diffunderet, & non prorſus alieni à ſanguine, in bona mortuorum inuolarent. Vnde ſæpè magnæ inimicitiæ oriuntur in ſocietatis humanæ detrimentum.

A mo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

A monarcha autem vellem caueri, ne contra has leges connubiales vllam permiſsionem aut relaxationem admitteret. Diſpenſationes enim, maximè ſi crebræ fuerint, faciunt vt leges paulatim vileſcant, & tandem penitus intercidant.

DE AFFINITATE.

DIXIMVS ſuprà propinquitatem carnis, & affinitatem impedire nuptias. De propinquitate carnis hactenus diſputauimus, quantum ratio inſtituti noſtri poſtulat, Nunc ideò breuius de affinitate dicemus, quia ea res, ex ijs quæ diximus, magna ex parte pendet. Excutiantur autem hæc ordine.

1. Qui affines.
2. Nomina & comparationes affinium.
3. Regulæ iudicij.
4. Leges prohibitionis.

Quinam dicuntur affines?

AFFINES dicuntur non maritus & vxor. Ab his enim affinitas oritur: ſed qui neceſsitudine quadam copulantur matrimonio iunctis, propter ſolas nuptias. Nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Nam vt cognati ipſius viri neceſsitudine affinitatis mulieri iunguntur, ita cognati ipſius mulieris neceſsitudine affinitatis viro copulantur. Siquidem qui eiuſdem cognationis proximæ non erant, noua hac neceſsitudine nectuntur, vt non minus ſint inter ſe deuincti, quàm ſi eſſent cognati. Eſt ergo affinitas duarũ cognationum neceſsitudo, quaſi finibus & certis punctis contracta. Metaphora ſumta eſt ab ijs, quorum agri vicinis finibus ſunt coniuncti. Quemadmodũ enim illi, quorum agri finibus ſe contingunt, propter coniunctos agrorum fines, affines dicuntur: ita cognatio viri, quæ eſt veluti ager diſtinctus, & cognatio mulieris, quæ eſt vt alter ager diſtinctus ante nuptias, finibus, hoc eſt, marito & vxore, per nuptias copulantur, ideoq́; ſic iuncti, affines dicuntur. Dicuntur ergo ipſius viri cognati, affines mulieris: & ipſius mulieris cognati, affines appellantur viri, propterea quòd duæ cognationes inter ſe per nuptias copulentur, & vtraq; ad alterius cognationis finem accedat. Affinitatis autem huius ratio eſt: quòd maritus & vxor ſint vna caro: ex quo fit, vt cognati ipſius mariti ſint vxori affines, & cognati ipſius vxoris ſint marito affines, vt alter ab alte-

rius cognatis, quantum ad nuptias attinet, abſtinere debeat, tanquam à proprijs. Sunt enim noua quadam neceſsitudine, videlicet affinitatis, quæ non eſt deterior quàm cognationis, coniuncti.

Et quemadmodum non omnes partes vicinorum agrorum finibus copulantur, ſed in certis duntaxat locis: ita conſanguinei vxoris, & conſanguinei mariti, tanquam agrorum diſtinctæ partes, non copulantur reſpectu mutuo, ſed ſolummodo reſpectu eorum, qui connubio iuncti ſunt. Quare inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris, nulla eſt neceſsitudo nuptias impediens: ſed ſolummodo inter conſanguineos viri, & mulierem: & inter conſanguineos mulieris & virum. Sed de hac re infrà dicendum erit.

Porro & hoc tenendum eſt, quòd affinitas iuxta leges ciuiles, ſolummodo ex nuptijs naſcatur: ſed ſecundum ius pontificium, ex quocunq; coitu. Leges enim ciuiles tantum honeſtatis & neceſsitudinis neceſſariæ habuêre rationem. Ius autem pontificium ſuis canonibus mixtiones promiſcuas cauere voluit.

Nomina & Comparationes affinium.

FINGA-

Fingamvs nunc ſponſum, nunc ſponſam in hunc modum loqui.

1. Socer meus, min mands eller huſtruis fader: mein ſchweher.) Socrus mea, (min mands eller huſtruis moder: mein Schwieger.) His opponuntur gener meus, (min daaters mand: mein Eidem.) & nurus mea, (min Søns huſtrue / eller Sønnequen: mein Schnur.)

2. Socer magnus, ſeu proſocer meus, (min mands eller huſtruis farfader: Elter Schweher / oder Grosſchweher.) Socrus magna, ſeu proſocrus mea, (min mands eller huſtruis mormoder: Elter Schwiger/ oder Grosſchwiger.) His opponuntur, progener meus, (min daater barns mand: vnter Eidem:) & pronurus mea, (min ſøn ſøns huſtru / eller daater ſøns huſtru: vnter Schnur.)

3. Vitricus meus, (min Steffader: mein Stieffuater.) Nouerca mea,: min Steffmoder: mein Stieffmutter.) His opponuntur, Preuignus meus, (min Steffſøn: mein Stieffſohn.) & Preuigna mea, (min Steffdaater: mein Stiefftochter.)

4. Leuir meus, (min mands Broder: meins mans Bruder / mein Schwager.) Glos mea, (min mands Syſter: meins mans ſchweſter / mein Schwegerin.)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

His opponuntur, Sororius meus, (min Syſters mand: meiner ſchweſter man/mein ſchwager.) & fratria mea, min Broders Huſtru: (meines brudern weib/mein ſchwegerin.)

Hæ ſunt præcipuæ appellationes latinæ, vel ſi placet latinè hæc efferre, loquatur ſponſus in hunc modum, Socer eſt vxoris meæ pater, & ego illi gener. Socer magnus, vxoris meæ auus, ego illius ſum progener: & è conuerſo, Pater meus vxoris meæ ſocer eſt, hæc illi nurus. Et auus meus, ſocer magnus ſiue proſocer eſt vxori meæ, illa illi pronurus. Item proſocrus mihi vxoris meæ auia eſt, & ego illi progener. Et retrò, mater mea vxoris meæ ſocrus eſt, illa huic nurus. Et auia mea vxori meæ ſocrus magna eſt, & vxor illi pronurus. Preuignus autem meus, eſt vxoris meæ filius, ex alio viro natus, ego illi vitricus. Et contrà, vxor mea liberis meis, aliunde ſuſceptis, nouerca dicitur: liberi mei illi preuigni ſunt. Frater meus leuir eſt vxori meæ. Soror mea illi glos eſt. Duorum fratrum vxores inter ſe εἰνατέρες vocantur. Sororius meus vxoris meæ frater. Fratria autem mea, fratris mei vxor. Hæc ferè ex Eraſmo.

Regulæ

Regulæ iudicij.

PRIMA.

Vir abſtinebit ab vxoris cognatis, vt à proprijs. Similiter mulier abſtinebit à mariti cognatis, tanquam à ſuis.

Huius regulæ fundamentum eſt: Quòd maritus & vxor vna ſint caro. Cùm igitur ego & vxor mea vna caro ſumus, ab ipſius cognatis, tanquam à meis, abſtinebo, & illa viciſsim à meis, tanquam à proprijs. Ex quo ſequitur, Eoſdem gradus affinitatis qui conſanguinitatis prohibitos eſſe.

SECVNDA.

Vir non poteſt eam ducere, cui ſibi nubere non licet, nec mulier ei nubere, qui ſe non poteſt ducere. Cùm igitur nouerca mea eſt vna caro cum patre meo, non poteſt mihi nubere, quare & ego abſtinebo ab illa, tanquam à matre. Similiter quoniam vitricus meus vna caro eſt cum matre mea, non poteſt me ducere, quare & ego ab illo abſtinebo, vt à patre proprio.

TERTIA.

Cognati ipſius viri, & cognati ipſius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

mulieris affinitatis lege non prohibentur contrahere. Poſſunt igitur duo viri, qui ſunt pater & filius, cum duabus fœminis, quæ ſunt mater & filia, contrahere. Item duo viri qui ſunt fratres, cum duabus fœminis quæ ſunt ſorores, licitè contrahunt. Item vir vxore ſua mortua, poteſt ducere eam, quæ nupſerat fratri vxoris ſuæ iam mortuo. Item mariti filius ex alia vxore, & vxoris filia ex alio marito, vel contra, matrimonium rectè contrahunt.

Porro, etſi in Papatu olim numerarunt tria affinitatis genera impedientia nuptias, hodie tamen primum ſolummodo nuptias impedire rectè affirmant. Diſcernuntur autē affinitatis genera iuxta hanc regulam: Perſona addita perſonę per carnis copulam, mutat genus affinitatis, & non gradum. Si ergo quis fuerit mihi in primo gradu cognationis, vtpote filius, & duxerit vxorem, illa fœmina erit mihi in primo gradu affinitatis, & in primo genere. Si mortuo filio meo alius eam duxerit, is erit mihi ſimiliter in primo affinitatis gradu, ſed in ſecundo genere. Verùm ſi idem aliam mulierem cognouerit, ea erit mihi quoq; in primo gradu affinitatis, ſed in tertio genere. Perſona ſiquidem addita perſonæ, non gradum, ſed

genus

genus ſolummodo affinitatis mutat.

Eadem eſt prorſus ſupputandi gradus affinitatis ratio, quæ eſt cognationis. Filius eſt mihi in primo gradu cognationis, ergo nurus mea erit mihi in primo gradu affinitatis. Nepos eſt mihi in ſecundo gradu cognationis, ergo pronurus mea eſt mihi ſimiliter in ſecundo gradu affinitatis. Frater & ſoror ſunt mihi in primo gradu cognationis, ergo Sororius meus & fratria mea ſunt mihi in primo affinitatis gradu, atque ſic de cæteris.

LEGES PROHIBITIONIS GRADVVM AFFINITATIS.

Prima Lex.

Nouercæ tuæ pudorem ne reuelabis.

RATIO legis eſt: Pater tuus & nouerca tua vna eſt caro, vt pater tuus & mater tua fuêre. Proinde vt à matre propria: ita & nouerca tua abſtinebis. Concluditur autem hæc lex ex prima regula, hoc pacto, Nouerca mea debet abſtinere à

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

conſanguineis mariti ſui, hoc eſt, patris mei. Igitur non licet illi, mihi nubere. Proinde neq; mihi licebit, eam in vxorem ducere.

Pœna corporalis violatæ huius legis eſt mors. Moriendo, inquit, morientur ambo, ſanguis eorum ſuper eos. Spiritualis, Deuter. 27. Maledictus qui dormit cum vxore patris ſui. Huius inceſtus meminit Paulus 1. Corinth. 5.

Secunda Lex.

Pudorem ſocrus tuæ non reuelabis.

RATIO legis ex prima regula dependet. Deinde Socrus matris loco eſt, vt leges etiam affirmant.

Pœna corporalis Leuit. 20. hæc eſt: Igne comburantur ambo. Spiritualis, Deut. 27. Maledictus qui cum ſocru ſua rem habet.

Tertia Lex.

Pudorem vxoris patrui tui non reuelabis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

RATIO legis: Cùm vxor patrui mei debeat abſtinere à conſanguineis mariti ſui, non poteſt nubere mihi, qui ſum filius fratris mariti ipſius: Quare nec mihi eam in vxorem ducere licebit, vt patet ex ſecunda regula. Præterea vxor patrui eſt mihi loco amitæ, hoc eſt, in numero parentum. Igitur non minus ab illa abſtinebo, quàm ab amita. Ex hac lege ſequitur, quòd ab vxore mei auunculi debeam abſtinere. Sunt enim patrui mei vxor & auunculi mei vxor, in pari gradu.

Quarta Lex.

Pudorem vxoris fratris tui non reuelabis.

RATIO legis: Vxor mea debet abſtinere à cognatis meis, Igitur abſtinebit à fratre meo, & frater meus viciſſim ab ea abſtinebit. Lex ergo hæc nititur prima & ſecunda regula, Leuit. 20. Ratio huius legis adijcitur hoc modo: Vir qui acceperit vxorem fratris ſui, ſcelus eſt, pudorem fratris ſui reuelauit, orbus erit. Et Imperator in Codice: Fratris vxorem ducendi, vel duabus ſororibus coniungendi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

penitus licentiam ſubmouemus, nec diſſoluto quoquo modo coniugio.

Verùm huic legi duo videntur aduerſari, exemplum videlicet & lex contraria. Exemplum eſt Gen. 38. de filijs Iudæ patriarchæ, qui ſucceſsiuè eandem fœminam Thamar in vxorem duxerunt. Conſuetudo enim erat, vt ſi maritus ex vxore non gigneret, eo mortuo, frater ſuperſtes eandem duceret, vt excitaret mortuo fratri ſemen. Sed diximus ſupra, exempla non præbere firma argumenta, ſine generali regula. Lex contraria eſt Deut. 25. Quando habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eam frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratri ſuo, & primogenitum ex ea filium, nomine fratris defuncti appellabit, vt non deleatur nomen eius ex Iſraël. Reſpondeo, Diſcernendum eſſe inter legem generalem, quæ omnes obligat, & ſpecialẽ, quæ ad paucos pertinet. Specialis enim lex, quam adduximus, ſolummodo locum habet in caſu certo, in populo certo, & propter ſingularẽ finem, ſicut circumſtantiæ legis clariſsimè indicant. Quare qui contra generalem legem fecerit, inceſtum committit, & Deo, & naturæ ſe opponit.

Quin-

Quinta Lex.

Sororem vxoris tuæ non accipies vxorem.

E T S I hæc lex implicitè & obſcurè ponitur in Moſe, tamen eius clariſsima ratio eſt, & ex prima regula dependet, quam tradidimus, & ex quarta lege, quam iam poſuimus, euidenter concluditur. Nam ſi non licet vni fœminæ duobus fratribus nubere, profectò nec licebit vni viro, duas ſorores in vxores ducere.

Sexta Lex.

Pudorem nurus tuæ non reuelabis.

R A T I O legis eſt, Vxor filij meæ, quæ nurus eſt mihi, debet abſtinere à me patre mariti ſui. Ergo filio meo mortuo, non licebit mihi eam, iam viduam, in vxorem ducere. Fluit enim & hæc lex à ſecunda regula.

Pœna corporalis violatæ huius legis, Leuit.20. hæc additur: Vir qui dormierit cum nuru ſua, morte interficiantur ambo ipſi, ſcelus fecerunt, ſanguis eorum ſuper eos.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

SCHEMA.

Vxor patrui.	Nouerca Socrus.	Vxor auunculi.
Vxor fra.	IANVS.	Soror vxoris.
	Nurus.	
	Preuigna.	
	Filia preuignæ.	
	Neptis præuignæ.	

Hæ fœminæ nominatim in affinitate recenſentur prohibitæ, excepta vxore auunculi, quæ tamen ſub tertia continetur lege. Nam cùm prohibeor matrimonio iungi cum vxore patrui mei, profectò non licebit mihi in vxorem ducere viduam auunculi mei. Nam prorſus pari gradu & linea vtraq;, videlicet vxor patrui, & vxor auunculi, me attingunt affinitatis iure.

Hactenus de legibus cognationis & affinitatis, quantum quidem ad nuptias attinet, cùm ex verbo Dei, tum ex iure humano diſputauimus. In verbo Dei clariſsimè inuenimus decem & ſeptem fœminas recenſeri, cum quibus prohibemur matrimonio iungi, quæ ſunt, Mater, Filia, Soror, Auia, Neptis, Amita, Matertera, Nouerca, Socrus, Vxor patrui, Vxor auunculi, Vxor fratris, Soror vxoris, Preuigna, Filia preuignæ, Neptis preuignæ, Nurus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Nurus. Quæ autem ex conſecutionis neceſsitate prohibentur, ex regulis, quas ſuprà tradidimus, patet.

PORRO, præter conſanguinitatem & affinitatem, numerantur plura nuptiarum impedimenta apud Iuriſconſultos & Canonicos, vt ſunt: Publicæ honeſtatis iuſticia, adoptio, cognatio ſpiritualis, votum, ordo, &c.

PVBLICAE honeſtatis iuſticiam definiunt propinquitatem ex ſponſalib. puris & certis prouenientem, robur trahentem ex Eccleſiæ inſtitutione, propter eius honeſtatem. Hanc aiunt impedire nuptias, cum conſanguineis ſponſæ, ante conſummatum matrimonium defunctæ. Ianus fidem dat Bertæ de futuris nuptijs, Berta moritur ante nuptias. Hîc quæritur, num liceat Iano Bertæ matrem, aut ſororem, aut filiam in vxorem ducere. Canonici negant. Dicunt enim iuſticiam publicæ honeſtatis huiuſmodi nuptias nõ permittere, quæ publicæ honeſtatis iuſticia, robur trahit ex Eccleſiæ conſtitutione. Verùm ego oppono iſti robori Eccleſiæ pontificiæ robur Chriſtianæ libertatis, quo exemti ſunt legib. Antichriſti, omnes qui in Chriſtum credunt. Siquidem longè alia eſt honeſtas ſponſæ Chriſti, quàm

meretri-

meretricis Babylonicæ, quæ externo fuco humanarum traditionum ſe pingit. Præterea Auguſtinus rectè ait: Illa mulier, cum qua commixtio ſexus non docetur fuiſſe, non pertinet ad matrimonium. Nihil igitur vetat quo minus Ianus, contrahat cum Bertæ defunctæ matre, vel ſorore, vel filia, vel quauis alia ex eius cognatione. Verùm ſi ſponſalibus acceſsiſſet copula carnis ante nuptias, affinitatis lege à cognatis Bertæ abſtinere deberet.

ADOPTIO iuxta leges quoq; Cæſareas impedit nuptias. Nam per adoptionem parentum & liberorum loco cenſentur, qui adoptant, & qui adoptantur. Huic legi oportet eos parere, qui ſunt ſub Romano Imperio, alij iſta lege non obligantur. Nam neq; fundamentum habet in iure diuino, aut naturali, ſed ſolummodo habita eſt ratio politici boni, non ita latè ſe extendentis.

In Codice Imperatores volunt, SPIRITVALEM COGNATIONEM, quæ initur baptiſmo inter teſtes & eos qui baptizantur, connubia impedire. Verùm iſta lex nulla ratione nititur. Quare ratione quidem nullos obligat: Autoritate verò ſola obligat eos, qui magiſtratū agnoſcunt Cæſarem, tametſi illa lex non tam

Cæſa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Cæſaris quàm Papæ cenſenda eſt, in cuius gratiam Cæſar iſtam legem in Codicem videtur tranſtuliſſe.

De voto & ordine ſuprà à nobis dictum eſt, &c.

Secunda conditio conſenſus.

SECVNDA, quam requirimus in conſenſu, conditio eſt, vt ſit honeſtus. Eſt autem conſenſus honeſtus cùm circumſtantiarum, perſonarum, familiarum, ordinis, dignitatis, & officij ratio habetur, & quaſi æqualitas, quantum ad decorum politicum attinet, ſpectatur. Qui huius honeſtatis rationem non habet, non ſolùm malè ſuis rebus conſulit, verùm etiam ipſam naturam & Dei ordinationem ingratus contemnit. Nihil enim tam expetit cuiuſque rei natura, quàm ſibi ſimile, nihil abominatur æquè & deuitat, quàm diſsimile. Deus quoque, qui omnia ordine pulcherrimo diſpoſuit, vult, vt in vita & moribus decorum non negligamus. Honeſtus proinde vir, nuptias quærens, abſtineat ab inhoneſta fœmina, in dignitate conſtitutus ab infami, liber à ſerua, illuſtris ab obſcura, ſua familia, ordine, dignitate, officio indigna.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Quorum igitur intereſt diſpicere de aliorum nuptijs, in hac re prudentiam adhibeant, caueantq́; ne cœco amore & iuuenili impetu nuptiæ contractæ, vel claritatem familiæ, vel dignitatem ordinis, vel officij eminentiam maculent. Et ſi quando talis conſenſus temerariè acceſſerit, autoritate cogent, qui poteſtatem habent, vt qui conſenſerunt, à ſuo temerario promiſſo, re adhuc integra, hoc eſt, ante nuptias vel carnalem copulam, diſcedant. Eſt enim huiuſmodi temerarius conſenſus contra Deum, qui vult omnia honeſtè fieri & ordinatè. Quapropter, etiamſi quis ſe iuramento aſtrinxerit fœminæ impari, poteſt à contractu rectius edoctus decedere. Nunquam enim placueris Deo, ſi præſtes quod temerariè iuraſti contra Dei voluntatem. Teneatur ergo regula iuris: Non eſt obligatorium, contra bonos mores præſtitũ iuramentũ.

Tertia conditio conſenſus.

TERTIA legitimi conſenſus conditio eſt, vt ſit iuſtus. Requirit autem iuſticia, vt liberi debitum honorem reddant parentibus, & parentes ſuorum liberorum ſanctam curam gerant. Hæc enim analoga paren-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

parentum & liberorum officia ſunt. Qui ergo clam, hoc eſt, inſcijs parentibus, aut ijs qui eorum vice funguntur, contrahit nuptias, contra iuſticiam facit, atq; adeô legis diuinæ tranſgreſſor eſt. Parentes qui non cogitant de honeſtis ſuorum liberorum nuptijs, immemores ſunt officij ſui, nec cogitant ſe Dei voluntatem in hac re vilipendere. Cùm igitur liberi non ſunt ſui iuris, non licet eis clandeſtinas ſectari nuptias, contra Dei voluntatem & naturæ legem, Honora patrem & matrem, vt tibi bene ſit. Atqui Iuſtinianus Imperator non permittit filijsfamilias vxores ducere citra parentum autoritatem, idq́ue putat naturali ſimul & ciuili ratione congruere. Taceo Ethnicorum exempla, quæ vel ex poëtarum ſcriptis nota eſſe poſſunt. Achilles apud Homerum 9. Iliados non vult ſine patris ſui conſenſu, ne regis quidem filiam in vxorem ducere. Andromacha apud Euripidem, cùm ipſius nuptiæ petuntur, reſpondit, patris ſui eſſe, ſponſalium ſuorum curam habere. Experientia præterea teſtatur, nuptias ſine hoc iuſto conſenſu initas, infelices eſſe, vt quæ ſint à Deo maledictæ & damnatæ. Prætereo quòd apud honeſtas gentes, qui ſine conſenſu parentum vel duxerunt vel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

nupſerunt, meruerint abdicationem. Simo Terentianus parat abdicationem, patris nomen recuſans, quòd Pamphilus clam ipſo duxiſſet vxorem.

Cùm Canonici contendunt conſenſum liberorum de nuptijs non poſſe irritum fieri reluctantib. parentibus, falſum eſſe vel hinc conuincitur. Deus ne ſibi quidem vel vnius duntaxat diei ieiunium filijsfamilias vouere, neſcio patre, permiſit, neq; gratum, ſi vouiſſent, habere voluit, & ſcilicet probet, vt filia inconſulto patre, patris poteſtate exemta, addicat ſe connubio alieno viro, vt iam relicto patre inuito, vna fit cum illo caro: Etſi autem non licet liberis citra parentum autoritatem nuptias contrahere, tamen parentes nullo pacto debent cogere liberos ad nuptias quas oderunt, ſed illorum conſenſum quærere, vt Gen. 24. rogatur puellæ conſenſus. Vocemus, inquiunt, puellam, & quæramus os eius. Sit ergo talis temperatura, vt nec maiorum ſpernatur autoritas, nec liberis pereat ſua libertas.

Quarta conditio conſenſus.

DEBET præterea legitimus conſenſus eſſe liber, idq; & iudicio & voluntate. Iudicio

dicio quidem, vt qui conſentit, ſano iudicio, ſine errore hoc faciat. Nam qui errat, iudicio fallitur: Qui fallitur iudicio, non purè conſentit: Qui non purè conſentit, non verè promittit. Quicquid enim impedit cauſam, impedit etiam effectum. Voluntate verò, vt quod ſano iudicio probatum eſt, libera voluntate, eaq́; pura & non turbata affectibus, approbetur. Non eſt igitur liber conſenſus, cùm vel impuberes, vel furioſi ſpondent nuptias, neque cùm quis cœco amore & vino captus contrahit, multò minus, cùm qui in aliena poteſtate eſt, autoritate & minis eorum, in quorum poteſtate eſt, cogitur. Hinc regula: Sponſalia, per vim & metum contracta, nulla ſunt.

Quinta conditio conſenſus.

OPORTET etiam legitimum conſenſum eſſe plenum, idq́; & verbis vtrinq;, & repromiſsione mutua. Verba careant omni fuco, ſint clara & perſpicua. Si autem conditio additur, ſit honeſta, grauis, vtilis. Futiles conditiones procul abſint à Chriſtianorum pactis. Promiſsio ſiquidem nuptiarum, vel eſt ſimplex & abſoluta, vel habet conditionem annexam. Simplex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

plex & abſolutus conſenſus aliàs fit promiſsione nuda, aliàs data arrha, aliàs annulo firmatur, interdum iuramentum accedit, quod tamen non facit nouam obligationem, ſed factam confirmat. Promiſsio quæ habet conditionem annexam, variat pro diuerſitate conditionis. Eſt autem conditio honeſta vel inhoneſta. Si honeſta fuerit conditio, ſtante conditione, ſtat obligatio, & promiſsio, niſi impedimentum iuſtum interuenerit. Si inhoneſta fuerit conditio, pro nulla eſt habenda. Procul enim abeſſe ab ordinatione Dei oportet inhoneſtas & turpes conditiones.

Sexta conditio conſenſus.

Poſtremò requiritur, vt conſenſus ſit ſincerus, hoc eſt, purus, ſine omni dolo & fraude, ne alter alterum circumueniat mendacio, lactet iactantia & vanis promiſsionibus. Nam retecta fraude vel diſceditur turpiter à pactione, vel nuptiæ ſi ſecutæ fuerint, erunt inſuaues, & tota vita iniucunda & moleſta. Nunquam enim commoda, & ex tui animi ſententia vteris ea, quam tu ad te fraude pellexeris. Natura enim eum, à quo ſumus falſi, vt

hoſtem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

hoſtem odimus, nihilq; humano ingenio inuiſius, quàm fruſtrari ſpe atque expectatione tanquam debito. Huc refero conditiones tacitas inter honeſtas perſonas, videlicet integritatis ſeruatæ, & fidei coniugalis ſeruandæ, quæ non exprimuntur verbis ſiniſtræ ſuſpicionis, aut mali ominis vitandi gratia.

DE QVARTA PARTE DEFINITIONIS CONIVGII.

DE FORMA.

QVARTO loco in definitione meminimus formæ coniugij, quæ eſt legitima vnius maris, & vnius fœminæ in vnam carnem coniunctio. Qui enim ante coniugium duo erant, per nuptias vna fiunt caro, & veluti vnus homo. Cùm autem in carnem vnam dicitur, vna caro eſt intelligenda. Porro caro hominem ſignificat, vtrumq; ex Hebræi ſermonis proprietate. Itaque qui prius duo erant homines conglutinati matrimonio, fiunt vnus. Hæc vnio coniugum, in prima coniugij inſtitutione pulcherrimè pingitur, ad quam picturam pios coniuges aſpicere oportet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

vt rectè de vinculo coniugali cogitent. Quemadmodum enim Adam vnus eſt conditus, & ex eius latere ſumta eſt fœmina, tanquam pars eius, & poſtea rurſus à Deo per nuptias coniuncti ſunt: ita mas & fœmina contrahentes in vnam carnem tanquam in vnum Adamum coaleſcunt, vt iam non vt duo, ſed veluti vnus homo cenſeantur. Ex quo ſequitur, tantam mariti & vxoris in coniugio eſſe neceſsitudinem, quanta poterit eſſe maxima, adeo vt neceſsitudinem, quæ eſt inter parentes & liberos longè ſuperet. Siquidem vnam carnem in coniugio fieri, eſt ſumma vniri animorum & corporum coniunctione. Ariſtoteles ex ſententia Pythagoræ amicum definit eſſe cuiq; alterum ipſum. Sed Deus coniugem definit eſſe cuiq; eundem ipſum. Eſt proinde duplex vnio coniugum honeſtorũ, vna animorum, altera corporum. Quemadmodum enim animorum conſenſus legitimus ex duobus animis vnum reddit: ita corporum legitima coniunctio ex duobus corporib. vnum efficit. Etſi autem ex hac vnione æqualitas coniugum quodammodo concluditur: tamen pares non ſunt, niſi impar ſit viro fœmina: Quemadmodum feſtiuè luſit Martialis Epigrammate:

Inſe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Inferior matrona ſuo ſit, Sexte, marito,
Non aliter fiunt fœmina virq́; pares.

Porro cùm Paulus affirmat, eum qui adhæret ſcorto, vnam fieri carnem cum ſcorto, & ad id probandum adducit verba ex Geneſi, de prima coniugij inſtitutione: Et erunt duo in carnem vnam, non vult fornicariũ concubitum æquare cum coniugali copula, quæ eſt ordinatio Dei, ſed eum vt horrendam confuſionem ordinis diuini, inuectam à diabolo, damnat. Etſi autem commixtio ſcortatoris & ſcorti, vnam carnem facit, ſi ſimilitudinem mixtionis corporum ſolummodo attendimus: tamen in coniugio cogitanda eſt longè diuerſiſsima & animorum & corporum copulatio, vt quæ à Deo ſit, Deo placeat, naturæ congruat, legibus approbetur, vt bona Dei ordinatio & ſocietas ſancta. Paulus ergo in confuſionem Chriſtianorum, qui ſcortationem ſectabantur, ita loquitur.

Cæterùm ex hac coniugij forma quinque concluduntur hypotheſes, quarum explicatio, multum coniugij excellentiam & dignitatem commendat & illuſtrat.

PRIMA HYPOTHESIS.

Vir & vxor vna caro ſunt, Igitur neceſſitudo inter virum & cognatas vxoris, & inter vxorem & cognatos viri, maxima eſt. Tantum enim vinculum eſt coniugalis vnio, vt alter in alterum ſe transferat, & alter cum altero totus cohæreat, quaſi eiuſdem ſubſtantiæ particeps. Hinc eſt quòd iubeamur lege Dei, non minus abſtinere à cognatis coniugum, quàm à proprijs. Coniuges enim cùm ſint vna caro, qui attingit matrem, aut ſororem, aut filiam vxoris ſuæ, proximam carnis ſuæ attingit, & inceſtum committit. Sola autem animorum coniunctio, quæ ſpiritualis eſt vel maxima, & amor quantumuis ardens non impedit contractum coniugalem cum hominibus quibuſuis. Neceſſe eſt igitur coniunctionem maris & fœminæ maximam eſſe. Proinde admoneat hæc vnio coniuges mutuæ neceſsitudinis, vt cogitent eam quamlibet aliam vel maximam ſuperare.

SECVNDA HYPOTHESIS.

Vir & mulier ſunt vna caro, Ergo ius corporum æquale eſt vtriuſque in alterius corpus. Vinculum igitur hoc coniugale facit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

facit, vt neuter coniugum ius ſui corporis habeat, ſed alter alterius. Quod non fit vinculo cuiuſuis alterius neceſsitudinis. Ita enim Paulus ait: Maritus ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier, & mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir. Quare? Quia vtrumque eſt alterius, & vtrunque eſt vnum. Eſt enim corpus vxoris, corpus viri, & corpus viri, corpus vxoris, & vtrunq; vnum corpus. Debet ergo vir vxori debitam beneuolentiam reddere, ſimiliter & vxor viro. Hæc debita beneuolentia eſt corporum vſus mutuus in coniugio. Ex hac hypotheſi ſequitur, polygamiam & adulterium cum lege naturæ pugnare.

TERTIA HYPOTHESIS.

Vir & vxor ſunt vna caro, Igitur firmiſſimum & inſolubile oportet eſſe coniugale vinculum. Dominus interrogatus de diuortijs, ex hac vnione maſculi & fœminæ in vnam carnem, non ſoluendum eſſe coniugium reſpondet: Erunt, inquit, duo in vnam carnem. Item: Quod Dominus coniunxit, homo ne ſeparet. Hîc Dominus non negat vinculum coniugale ſolui poſſe, ſed ſolummodo de officio mariti

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

contra leuitatem Iudæorum, qui quauis de cauſa diuortia fecerunt, loquitur. Prohibet enim ne maritus ſoluat, quod Deus coniunxit, neúe homo, qui alteri homini fœdere coniugali iunctus eſt, adulterio diuidat ſe ab eo, cui iunxit ſe connubio, aut vllam ob cauſam abijciat carnem ſuam, contra Dei mandatum. Concluditur autem breuiſsimè reſponſum Chriſti hoc modo: Coniuges ſunt vna caro ex Dei ordinatione: Igitur vinculum coniugij debet à vobis haberi ſacroſanctum & inuiolabile. Proinde non debet maritus quamlibet ob cauſam vxorem dimittere, dato illi libello repudij. Hæc vera eſt ſententia reſponſionis Domini, qui non loquitur de homine iudice, vice Dei in iudicando fungente, & puniente ordinis diuini confuſionem, ſed de homine, qui alteri vinculo coniugij iunctus eſt, ne ipſe ſoluat vinculum, quod Deus vult eſſe inſolubile. Verùm cùm alteruter coniugum diſcedit à matrimonij lege, contra ordinationem Dei peccat, & ſoluit quod Deus ſolui prohibuit.

Porro qui ex dicto Domini contendunt, vinculum coniugij indiſſolubile eſſe actu, non diſcernunt inter præcepta Dei & decreta Dei. Præcepta Dei violari ab homi-

hominibus poſſunt: Decreta autem Dei nunquam ab hominib. mutabuntur. Præceptum eſt, non occides. Hoc præceptum ſæpè violatur contra Dei voluntatem, qui non præcipit, niſi quod vult fieri. Sic hoc loco, homo ne ſeparet, præceptum eſt, quod triſtiſsimè ab hominibus violatur. Nam ſi decretum eſſet, mutari non poſſet, ne ab ipſo quidem Deo, qui mutabilis non eſt, neq; ab homine, qui decreta mutare non poteſt. Quis enim voluntati eius reſtitit? Verùm ne quid dubij auditorib. relinquatur de dicto Domini, quod dicimus eſſe non decernentis, ſed prohibentis, quæſtionem phariſæorũ cum reſponſo Domini conferamus. Phariſæi itaq; tentantes Dominum quærunt, num liceat dimittere vxorem quamuis ob cauſam. Ad hanc interrogationem Dominus ex forma coniugij reſpondet hoc modo: An non inquit legiſtis, quod qui fecit hominem, maſculum & fœminam fecit eos. Hinc infert ex modo inſtituti coniugij: Propterea relinquet homo patrem & matrem, & agglutinabitur vxori ſuæ, & qui duo erant, erunt in vnam carnem, hoc eſt, fient denuò vna caro, ſeu vnus homo, vt vnus ab initio creatus erat, vt eſſet videlicet ſignum copulæ coniugalis in tota

poſte-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

poſteritate. Ex hoc fundamento, & ex hac concluſione infert Dominus præceptum, quod opponit leuitati Iudæorum, qui quamlibet ob cauſam ſuas abiecerunt vxores, & ait: Quod ergo Deus coniunxit, homo ne ſeparet, μὴ χωριζέτω, hoc eſt, Quia Deus coniunxit coniuges, & vult eos manere coniunctos, ego præcipio vobis, ne quis ſeparet, quod Deus vult vnum manere. Quod ſi quis fecerit, ſiue leuitate, ſiue malitia, abſq; iuſta cauſa, in Deum peccat. Cùm igitur vnio & ſeparatio inter ſe pugnant, & coniuges ſunt vnum, igitur non ſunt ſeparandi. Hinc patet, quod propoſuimus, vinculum coniugale ex ordinatione & mandato Dei eſſe indiſſolubile. Huc reſpexerunt, qui definiuerunt coniugium eſſe legitimam maſculi & fœminæ coniunctionem, indiuiduam vitæ conſuetudinem retinentem. Nemo enim ſapiens contrahit matrimonium, niſi hoc animo, vt toto vitæ tempore ſit indiſſolubile.

QVARTA HYPOTHESIS.

Vir & vxor ſunt vna caro. Igitur vir & vxor ſe mutuo amore complecti debent. Sic Paulus ad Epheſ. 5. neceſsitatem mutuæ dilectionis coniugum ex hoc fonte deriua-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

deriuauit: Viri, inquit, debent diligere vxores ſuas vt corpora ſua. Qui enim vxorem diligit, ſeipſum diligit. Nullus enim ſuam ipſius carnem odio habuit, imò enutrit & fouet eam, ſicut & Chriſtus Eccleſiam. Rationem ſubiungit Paulus, ex forma coniugij petitam, cùm inquit: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carnem vnam. Neruus proinde argumenti Paulini eſt: Maritus & vxor ſunt caro vna, qua nihil poteſt eſſe coniunctius: Ergo ipſa lex naturæ requirit, vt coniuges ſe mutuo ament. Eſt enim contra naturam, ſi quis ſeipſum oderit. Huius mutuæ dilectionis ſymbolum in ſacris Iunonis apud Aegyptios conſpiciebatur. Ita enim ait Euſebius lib. 3. de præparatione Euangelica: Qui Iunoni ſacrificant, bilem in ſacris non adhibent, ſed eam iuxta aram infodiunt. Nam quoniam viri & mulieres, id eſt, coniuges coniunctam ſignificant vitam, ea re oſtenditur, abſq; ira, & odio, & amaritudine matrimonium eſſe oportere, ſed loco iræ beneuolentiam, pro odio amorem, & pro amaritudine humanitatem eſſe decet. Ideo Sapiens dicit: Tria me exhilarant, & coram Deo ſimul & hominibus condecorant, concor-

dia fra-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

dia fratrum, amicitia propinquorum, & vir & vxor inter ſe bene conſentientes.

Clemens Alexandrinus de optimo vitæ genere diſſerens, hos ſenarios de mutua coniugum beneuolentia recitat: οὐ χρυσὸς, οὐ τυραννὶς, οὐ πλούτου χλιδὴ, τοσοῦτον εἶχεν διαφόρους τὰς ἡδονὰς, ὡς ἀνδρὸς ἐσθλοῦ καὶ γυναικὸς εὐσεβοῦς γνώμη δικαία, καὶ φρονοῦσα τ' ἀνδρικά. hoc eſt, nec aurum, nec imperium, nec opum deliciæ tam præſtantes habent voluptates, quàm boni viri beneuolentia iuſta, & piæ fœminæ animus mariti ſtudioſus.

Porro naturalis ille amor, quo coniugum corda vniuntur, quoque coniuges mutuo conuictu cum quadam ſuauitate fruuntur, multo fit ſtabilior, caſtior, ſanctior, ſi viua fide, vero amore & timore Dei tanquam fundamento triplicato nititur. Hîc amor coniugalis eſt veluti ſurculus quidam, qui animis coniugum timentium Deum inſeritur cogitatione ordinationis diuinæ, quam Deus vult amari, & in honore eſſe, fulcitur in cordibus omni virtutum genere, augeſcit pijs exercitijs, irrigatur rore cœleſti, id eſt, gratia Spiritus ſancti, per veram Dei inuocationem, vt aduerſus tempeſtates incidentes ſit immobilis. Pellitur enim diabolus, qui huic ordinationi Dei inſidiatur, precibus arden-

ardentibus & gratiarumactione. Denique, fructificat domi & foris. Domi quidem amicam, beneuolam & dulcem conuerſationem parit. Item officiorum æquale ſtudium, prolis, ſi qua datur, ſanctam educationem, συμπάθειαν inſtar membrorum eiuſdem corporis. Ἐπιείκειαν, qua errata in vitam incidentia teguntur. Breuiter, hîc amor coniugalis caſtiſsimos mores in tota vita gignit, qui ſunt veluti nouum philtrum amoris coniugalis, idq́; efficaciſsimum, iuxta hos Menandri verſus:

ἔνεσ᾽ ἀληθὲς φίλτρον εὐγνώμων τρόπος
τοῦτο κατακρατεῖν ἀνδρὸς εἴωθεν γυνή.

Hoc eſt, mores placidi & benigni verum ſunt philtrum, quo mulier virum in amore ſui retinet, & vir mulierem.

Foris verò amor coniugalis gignit honeſtam apud omnes famam, teſtimonium mutuum ſanctæ conuerſationis, miſericordiam erga inferiores, comitatem erga pares, honorem erga ſuperiores. Breuiter, iuſticiam erga omnes. Sed de officijs coniugum, quæ ex vno amoris fonte manant, aliàs copioſius.

QVINTA HYPOTHESIS.

Maritus

Maritus & vxor ſunt vna caro. Igitur maritus & vxor iuris diuini & humani conſortes eſſe debent. Hinc Iuriſconſultus partem definitionis matrimonij extruit, cùm ait: Matrimonium eſt coniunctio maris & fœminæ conſortium omnis vitæ, diuini & humani iuris communicatio. Etſi autem communicatio diuini & humani iuris, inter accidentarias coniugij circumſtantias, quæ à re ipſa diſtinguuntur, numeranda eſt: tamen eam ſapienter adiectam eſſe à Iuriſconſulto iudico. Qualis enim, quæſo, erit vitæ ſocietas, vbi vel diſpar religio, vel diuerſa viuendi regula fuerit? Profectò firma & ſtabilis animorum coniunctio, qualem in coniugio requirimus, nunquam erit inter eos, qui diuerſam ſectantur religionem. Canonem proinde, quo cauetur, ne Chriſtianus ducat alienam à ſua religione, laudo. Quantum autem mali in coniugio timendum ſit à diuerſitate religionis, vidit ſanctiſsima matrona Rebecca cum diceret: Si acceperit Iacob vxorem de ſtirpe terræ huius, nolo viuere. Et Dominus Exod. 34. ait: Nec vxorem de filiab. eorum accipies filijs tuis. Ratio eſt, ne diuerſitas religionis peruertat animum mariti, & ne ſoboles inter diuerſas religiones

educa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

educata, omnem religionem tacitè auerſetur: Quod quidem eſt initium & caput extremæ miſeriæ. Etſi autem Paulus probat coniugium fidelis & infidelis, videlicet contractum, cum ambo adhuc infideles eſſent. Dicit enim huiuſmodi coniugium ſanctificari per fidelem: tamen diſſuadet, ne fidelis cum infideli nuptias ineat. Nam cùm præcipit Chriſtianis, vt fugiant conuerſationem cum infidelibns, manifeſtè generali dicto vetat, ne fidelis ſe matrimonio iungat cum infideli. Nolite, inquit, iugum ducere cum infidelib. Quod enim conſortium iuſticiæ cum iniuſticia? & quæ communio luci cum tenebris? & quæ concordia Chriſto cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? & quæ conſenſio templo Dei cum ſimulacris? Etſi ergo Paulus non vult fidelem vxorem ab Ethnico diſcedere, niſi ille recuſet conuictum: tamen non permittit mulieri liberæ, iamq; Chriſtum profeſſæ, nubere, niſi in Domino, hoc eſt, ſuæ religionis viro. Iohannes prohibet, ne ſalutemus quidem eos, qui alienam à Chriſti religione doctrinam afferunt, & ſcilicet probaret, ſi prius matrimonio cum infideli iungeretur? Breuiter, pij eſt declinare à malo, prudentis præcauere pericula, ſancti à

prophano abſtinere, ſapientis alieno malo ſapere, inſani in ignem ſe ſponte conijcere. Samſon fortis erat: Salomon ſapiens: Achab potens, ſed à mulieribus diuerſæ religionis decepti ſunt. De hac quæſtione vide quæ annotauimus ad finem ſecundæ Epiſtolæ Iohannis.

DE QVINTA PARTE DEFINITIONIS CONIVGII.

DE FINE.

QVINTA definitionis noſtræ pars meminit finis inſtituti à Deo coniugij. Eſt enim coniugium inſtitutum mutui adiutorij cauſa. Ita enim inſtitutio habet: Non eſt bonum hominem eſſe ſolum, ſed faciamus ei adiutorium coram ipſo. Nam cùm creator rerum Deus, ſit & optimus & ſapientiſsimus, fieri non poteſt, quin omnia creauerit ad bonos fines, & cùm rationalis creatura, reliquas creaturas dignitate & gradu ſuperet, dubitandum non eſt, quin eam condiderit ad optimum finem, cui coniugium deſtinatur. Vt autem memoriæ diſcentium conſulamus, in hunc modum placet fines coniu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

gij ex obiectorum diuerſitate diſtinguere, vt alius finis ſit coniugij, ſi ipſos coniuges, & eorum familiam ſeorſum, conſideremus: alius, ſi ad Eccleſiam & Rempublicam: alius denique, ſi ad Deum ipſum reſpexerimus: quem omnia propter ſuam gloriam condidiſſe certum eſt.

Finis coniugij, ſi ipſos coniuges, & eorum familiam reſpicimus, quadruplex eſt, videlicet, συνήθεια, ἁγνότης, οἰκουρία, γένησις. Sed de ſingulis breuiter dicemus.

Συνήθεια eſt familiaris & amica ſocietas, ad quam hominem conditum eſſe etiam Ariſtoteles intellexit. Nunc autem cùm nulla ſocietas iucundior eſſe poſsit, & magis amica, quàm piorum coniugum inter ſe, nemo ſanæ mentis inficiabitur, coniugalem ſocietatem reliquis omnibus anteponendam eſſe. Atq; ideò Deus primos homines coniugali ſocietate, idq́ue vinculo inſolubili coniunxit, vt ipſo facto teſtaretur, hanc eſſe præcipuam ſocietatem. Quàm autem dulcis ſit hæc ſocietas, nemo vel cogitare poteſt, niſi ipſe expertus fuerit. Verùm quoniam hæc ſancta ſocietas Deo eſt gratiſsima, & hominib. coniugali fœdere iunctis ſuauiſsima, diabolus, hoſtis ordinationis diuinę, nihil nō facit, vt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

hanc ſocietatem turbet, & inſuauem reddat. Quare coniugum piorum officium fuerit, precibus aſsiduis ſe inſidijs diaboli opponere, & rogare Deum, vt ipſe ſuam ordinationem caſtiſsimorum angelorum præſidio tueatur.

ἁγνότης, caſtitas eſt, quæ in hac corrupta natura vix ſeruari poteſt, niſi in ſancto coniugio. Ideò Paulus dicit: Propter fornicationem vnuſquiſque habeat ſuam vxorem, & vnaquæq; ſuum virum. Item, Nolite fraudare vos inuicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ne tentet vos Sathanas, propter incontinentiam veſtram. Significat Paulus his verbis thorum immaculatum, hoc eſt, congreſſum honeſtorum coniugum eſſe caſtitatem, qua incontinentia & immunditia cauetur.

Paphnutius etiam concubitum cum propria vxore σωφροσύνην, id eſt, caſtitatem nominat. Verùm quoniam diabolus, autor omnis turpitudinis & immundiciei, ſola immundicia delectatur, omnia tentat, vt caſtitatem honeſtorum coniugum, turpiſsimo alienæ libidinis cœno, contaminet. Quam ob cauſam inde vſq; ab initio coniugibus inſidiatus eſt, & quotidiè obijcit multas occaſiones, quibus vt laqueis conſtringere honeſtos coniuges conatur,

natur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

natur, vt victi tandem alieno amore caſtitatem coniugalem contaminent, & illicitos ſequantur amores. Quare & hîc imprimis vigilandum eſt pijs coniugibus, ne diaboli inſidijs locum faciant.

Οἰκουρία, ſedulitas eſt, in tuenda & conſeruanda domo, ſeu diligens cura & cuſtodia domus & familiæ. Sine hac ſedulitate ſocietas coniugalis incolumis eſſe nequit. Vbi enim negligitur domus, ibi ruinam ſequi neceſſe eſt. Hunc finem coniugij requirit Paulus, cùm iubeat matronas eſſe οἰκουροὺς ad Tit. 2. Tametſi autem οἰκουρία hæc ad vtrumq;, hoc eſt, ad maritum & vxorem, pertinet, vt Clemens Alexandrinus teſtatur, dicens: Vxorem viro datam eſſe, vt ſit βοηθὸς τῆς οἰκουρίας, hoc eſt, ſocia & adiutrix in tuenda & conſeruanda re familiari: tamen Paulus hoc potiſsimum vxori tribuit, vt quæ aſsiduè ſe domi contineat. Nam cûm maritus ſæpe foris agit, niſi vxor ſit οἰκουρὸς & οἰκονομικὴ, hoc eſt, ſedula in curanda familia, quò omnia rectè domi agantur, peregrinante marito, non diu manebit familia ſalua. Laudantur igitur mulieres induſtriæ, & οἰκουροὶ à Salomone: Mulier, inquit, timens Dominum, ipſa laudabitur. Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera eius.

Γένεσις eò pertinet (quatenus familiam propriam coniuges conſiderant) vt hæredes habeant, quibus bona ſua poſt mortem relinquant, quiq; eorum nomen in memoria ſempiterna conſeruent. Hunc finem cùm ſibi proponunt pij coniuges, regulam Chriſti teneant, videlicet: Quærite primùm regnum Dei, & iuſticiam eius, & cætera adijcientur vobis. Non ergo cumulent coniuges opes quouis modo, per fas & nefas, vt ditent ſuos hæredes, ſed iuſtè quærant benedictionem à Domino, in timore Dei officium gnauiter præſtantes. Sciant fruſtrà ſe laborare, fruſtrà vigilare, fruſtrà domum cuſtodire, niſi Dominus eam ædificauerit. Atq; hæ ſunt partes primi finis coniugij, cùm videlicet ipſos coniuges per ſe conſideramus, quarum prima animi coniugum ſociantur: Secunda corpora caſta ſeruantur: Tertia incolumitas domus cuſtoditur: Quarta nomen & memoria piorum coniugum ad poſteritatem propagatur.

Si Eccleſiam & Rempublicam reſpicimus, finis coniugij eſt, vt ſit ſeminarium Reipublicæ & Eccleſiæ. Certum enim eſt, Deum conſeruare & tueri coniugia propter Eccleſiam & Rempublicam, vt inde prodeant vtiles Eccleſiæ & Reipublicæ ciues.

ues.

ues. Huius finis Plato meminit in 6. de
legib. cùm ait: χρὴ τῆς ἀειγενοῦς φύσεως ἀντέχε-
σθαι, τῷ παῖδας παίδων καταλείποντι, ἀεὶ τῷ θεῷ
ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτοῦ παραδιδόναι. hoc eſt, Opor-
tet operam dare naturæ perpetuo conſer-
uandæ, relinquendo filios filiorum, ſem-
perque pro ſe Deo cultores tradere. Et
paulò poſt: χρὴ γενῶντάς τε, καὶ ἐκτρέφοντας
παῖδας, καθάπερ λαμπάδα τὸν βίον παραδιδόντας
ἄλλοις ἐξ ἄλλων θεραπεύοντας ἀεὶ θεοὺς κατὰ νόμους.
Hoc eſt, Oportet generare & educare li-
beros, vt vitam tanquam lampadem tra-
damus alijs, quo ſint alij poſt alios, qui
Deum legitimè colant. Ad hunc finem
Paulus reſpiciens, hortatur coniuges, vt
pueros ſuos inſtituant in diſciplina & ad-
monitione Domini. Nam niſi recta fue-
rit educatio, nihil boni ſperandum eſt de
ijs, qui educantur. Qui enim malè edu-
cantur, ſæpè fiunt ſordes in Eccleſia, &
pernicioſi ciues in Republica.

Finis coniugij, ſi Deum immediatè re-
ſpicimus, eſt, vt coniuges ſciant ſe coniun-
ctos eſſe, vt ei, qui ſe coniunxit Deo, grati
ſint, vt vnà Deum laudent, celebrent, præ-
dicent, de eius operib. & prouidentia mi-
ſceant colloquia, ſimul Deũ inuocent, & ſe
inuicem hortentur ad timorẽ Dei, ſe mu-
tuo conſolentur, & ſi quid aſperi inciderit

 in vita,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

in vita, ſpe futuræ reſurrectionis & æternæ gloriæ, quæ omnibus Deum timentibus propoſita eſt, cogitent ſuum coniugium imaginem eſſe quandam illius arcanæ copulæ Chriſti & Eccleſiæ, quæ copula hîc incoatur fide, amore, & noua obedientia: In æterna autem vita conſummabitur.

Porro eorum ſententiam, qui finem coniugij dicunt eſſe, vt ſit ſacramentum admirandæ illius copulæ Chriſti & Eccleſiæ hac ratione recipio, modo patiantur omnia corporata eſſe Sacramenta quædam rerum arcanarum. Siquidem nihil corporatum à Deo conditum eſt, quod non habeat aliquam comparationem ad res arcanas & inuiſibiles. Coniugiũ enim propriè non eſt Sacramentum, hoc eſt, non eſt Sacramentum inſtitutione peculiari, ſed ſolummodo naturali imagine. Eſt enim coniugium quædam imago nuptiarum Chriſti, & eius ſponſæ Eccleſiæ. Nam vt coniuges copulantur ſpiritualiter fide & amore coniugali, & corporaliter mixtione ſexuum: ita Chriſtus & Eccleſia ſpiritualiter quidem fide & caritate, corporaliter verò naturæ conformitate copulantur. Ex quo factum eſt, quòd Eccleſia dicatur caro de carne Chriſti, & os

de oſsi-

de oſsibus eius. Atque hactenus de coniugio dictum eſto.

DE REPVDIIS.

HACTENVS diximus de coniugio, ordinatione Dei ſancta, vt nobis diuinitus commendatur. Nunc reſtat, vt de ijs, quæ præter ordinationem Dei ex hominum culpa, proh dolor, contingunt, dicamus, quæ ſunt duo, videlicet, Repudium & diuortium. Illud leuius, hoc triſtius eſt. Non quidem quòd is peccet, qui vel iuſtis de cauſis repudiat eam, cui nuptias promiſit, vel qui ob coniugis flagitium diuortium facit. Culpa enim non in perſona innocente, ſed in rea hæret, tametſi fieri interdum poteſt, quemadmodum infrà dicemus, vt repudium fiat interdum cum honeſta perſona, propter graues cauſas, in ſponſalibus non animaduerſas.

Inter repudium & diuortium hoc eſt diſcrimen, Repudium dicitur, cùm vel vterq;, vel alteruter promiſſas recuſat nuptias, & ita à pactione diſceditur. Diuortium autem fit, cùm coniugium conſummatum, propter alterius coniugum culpam, dirimitur. Sæpè tamen repudium etiam diuortium complectitur, ſed nos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

hocloco diſcernamus repudium & diuortium, vt dictum eſt.

Præterea vt plurimum intereſt inter ſponſalia & nuptias: ita inter cauſas repudij & diuortij maximum eſſe diſcrimen, ſciendum eſt. Vetuſtas, vt ait Philippus, nominat ſponſalia tantum eas promiſſiones, in quibus fiunt pacta de futuro coniugio. Vt enim ſponſus & ſponſa à ſpondendo, id eſt, promittendo, nomen habent: ita ſponſalia ſolummodo promittunt coniugium, quod nuptiæ perficiunt. Atq; hinc eſt, quòd Chriſtiani Imperatores pactionem matrimonij non antea habendam indiſſolubilem cenſuerunt, quàm cùm ducta ſponſa domum, nuptiarum feſtiuitas eſt celebrata. Quod tamen ita accipiendum eſt, ſi ſola matrimonij promiſſio ſit facta, & non etiam carnalis congreſſus acceſſerit. Nam ſi poſt ſponſalia ſequatur copula ante nuptiarum ſolennitatem, volente ſponſa verè, tunc efficitur perfectum matrimonium. Tametſi autem deſponſæ appellantur interdum vxores, vt in illo: Si quis ſponſam alterius in agro oppreſſerit, morte moriatur, quia vxorem alterius violauit: tamen re ipſa non ſunt vxores, ſed ita dicuntur propter promiſſionem factam, & ſpem futuri coniugij.

Coniu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Coniugium ſiquidem, quod propriè ſic dicitur, cùm mulier iungitur viro, à deſponſatione quidem incipit, ſed traditione perficitur. Vnde hoc diſcrimen natum eſt, vt illud initiatum, hoc ratum & conſummatum dicatur coniugium. Ita enim Auguſtinus ait: Non dubiũ eſt illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixtio ſexus non docetur fuiſſe. Huc accedit, quòd virgo deſponſa non velet caput ante nuptias, quo facto ſignificatur eam nondum veniſſe in poteſtatem viri. Canoniſtæ liberum volunt eſſe deſponſæ vouere religionem, vel inuito ſponſo, ſed hoc non permittunt vxori, reluctante marito. Quare oſtendunt & ipſi, magnum eſſe diſcrimen inter ſponſalia & nuptias.

Porro hos duos gradus, videlicet ſponſalia & nuptias, placuit ſapientib. gubernatoribus ad conſummationem coniugij ordinare, vt intermedio tempore, hoc eſt, inter ſponſalia & nuptias omnia diligentius inquirerentur, ne locus fraudi eſſet vllus. Et vt maior circumſpectio adhibeatur, rectè in hoc regno conſtitutum eſt, vt ante nuptias trina denunciatio in ſolenni Eccleſiæ cœtu (interpoſita ſemper ſeptimana integra) præcedat, cum hac admoni-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

monitione, vt ſi quis habeat, quod conſtitutas nuptias iuſtè impedire poſsit, hoc ſignificet maturè ante diem nuptijs dictū, cùm adhuc res integra ſit. Hæc denunciatio cum admonitione planè ridicula eſſet & inutilis, ſi ſolus conſenſus, quo fit promiſsio, conſummaret coniugium. Cùm igitur obijcitur ex iure Canonico, conſenſus facit nuptias, Reſpondendum eſt, hoc verum eſſe de conſenſu promittentis, & ſtatim accipientis deſponſam in ſua. Nam hic conſenſus cohabitationis & carnalis copulæ eſt, Non autem verum eſt, de con ſenſu promittentis ſolummodo futuras nuptias. Ideo Iuriſconſultus quidam ait: Conſenſus cohabitandi, & indiuiduam vitæ conſuetudinem retinendi, facit coniugium. Conſenſus igitur promittentis tantum, etiam accedente iureiurando non facit matrimonium. Ideo ſuprà diximus ex ſcholaſticorum ſententia: Conſenſum eſſe cauſam matrimonij, ſed non totam. Eſt enim conſenſus, vt illi aiunt, cauſa, vt fiat matrimonium, non vt ſit: Inter quem gradum & nuptias, quæ ſunt ſecundus gradus perficiens matrimonium, poſſunt varia eaq; iuſta, promiſſarum nuptiarum impedimenta incidere. Medium proinde tempus inter ſponſalia & nuptias relictum

eſt vtri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

eſt vtrique parti, vt diligentius inquirant, num aliquid ſit aut offeratur, quod conſummationem matrimonij iuſtè impediat. Cum his non pugnat forma pactionis, qua in hoc regno vti ſolemus in honeſtis ſponſalibus. Ita enim quæritur: Vis hanc habere in vxorem? Vis hunc habere in maritum? & reſpondetur, volo. Nam hæc voluntas intentionis eſt, qua animus inclinat ad futuras nuptias, non traditionis, qua alter alteri ſe totum tradit, vt iam vnum ſint, vnà habitent, & indiuiduam vitæ conſuetudinem retineant. Neq; his aduerſatur dictum Domini: Quos Deus coniunxit, homo ne ſeparet. Nam Chriſtus loquitur de coniunctis legitimè, qui conſummato iam matrimonio, in vnum hominem conuenerunt. Siquidem non de repudio deſponſæ, ſed de diuortio iuſtæ vxoris, & interrogatus erat, & hoc reſponſum dedit Dominus.

Iam ad iudices veniamus. Cùm repudium permitti petitur, pius & ſapiens iudex ante omnia grauiter perpendat & diſpiciat, quid vtile ſit Eccleſiæ, quid commodum reipublicæ, quidq́; faciat ad piam coniugum concordiam. Et contra, Quid vel Eccleſiæ & Reipublicæ officere, hoc eſt, quid Eccleſiam ſcandalo offendere,

quidq́; Rempublicam lædere, quidq́; priuatam vitam poteſt reddere moleſtam. His enim tribus, hoc eſt, Eccleſiæ, Reipublicæ, & priuatæ familiæ deſtinatur coniugium. Quare ſi ſapiens iudex præuiderit aliquid periculi, vel Eccleſiæ, vel Reipublicæ, vel priuatæ familiæ imminere ex coactis nuptijs, ſua prudentia imminenti malo occurrat. Siquidem coacta matrimonia malos exitus habere ſolent. Hac regula in animis iudicum concepta, facilius fuerit quaſuis repudij cauſas excutere, dijudicare, & bona conſcientia determinare. Nam cùm Paulus dicit, agens de ſeparatione coniugum: ad pacem nos vocauit Deus, iudex ſecurè hoc dictum, vt regulam iudicij, ſequi poteſt, præſertim cùm de repudijs agitur.

DE CAVSIS REPVDII.

CVM quæritur repudium, aut peccatum eſt in conſenſu eorum, qui promiſerunt nuptias, aut inter perſonas, poſt pactionem nuptiarum aliquid interuenit, quod vel iure conſummationem coniugij impedit, vel vtrumq; contrahentium, aut alterum offendit.

In conſenſu peccatur, vel cùm alteruter negat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

negat conſenſum, vel alioqui contra conditiones legitimi conſenſus, pactio de nuptijs facta eſt.

Quando negatur conſenſus ab vno, & ab altero clam eſſe factus aſſeritur, quærendum eſt, an interuenerit carnalis copula, nec ne. Si interuenerit carnalis copula, quærendum eſt, an fœminæ fama antea fuerit illæſa, nec ne. Si interuenit carnalis copula, & fama fœminæ compreſſæ antea fuit honeſta, admonendus eſt qui accuſatur violatæ fidei datæ, grauiter à iudice, vt cogitet quantum peccatum ſit fidem fallere, præſertim cùm videatur confirmata eſſe carnali copula, & fortè prole. Si perſtiterit reus in negando, nolim tamen ipſum ſtatim abſolui, propter ipſius conſcientiam, cui iudex conſulere debet. Nam qui clam promiſit, & copula poſtea conſummauit promiſsionem, viuet in perpetuo adulterio, mala cum conſcientia, ſi alteram, priore viuente, duxerit, etiamſi fuerit liberatus per iudicem, mendacio deceptum. Quare in hoc caſu iudicarem conſultum eſſe, ſequi conſilium Gregorij, qui præcipit, vt is, qui inficiatur ꝓmiſsionem factam de nuptijs, ſeptima cognatorum, aut aliorum honeſtorũ virorũ manu ſe purget. Quod cùm fecerit, iudex illum

liberum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

liberum pronunciabit, impoſita ſcortationis mulcta. Verùm ſi vel infamis fuit fœmina antea, vel non eſt ſecuta copula, conſtanter negans pactionem de nuptijs interueniſſe, ſine iuramento liber dimittatur.

Cæterùm, ſi vterq; fatetur conſenſum, à quo alter cupit diſcedere, examinandus eſt conſenſus, an fuerit legitimus, hoc eſt, licitus, honeſtus, iuſtus, liber, plenus, ſincerus.

Si non fuit licitus conſenſus, ſed illicitus, vt qui factus ſit contra gradus cognationis & affinitatis, lege Dei prohibitos, pro nullo habebitur. Addo etiam, ſi fuit initus contra humanas leges, etſi diuortium non iuſtè facit: tamen repudium rectè fecerit.

Si conſenſus non fuit honeſtus, temerarius omnino eſt iudicandus, atq; adeo pro nullo habendus, etiamſi iuramentum interuenit. Etſi enim graue peccatum eſt, non præſtare, quod iuraſti: tamen certum eſt, grauius adhuc peccari, ſi impleas, quod temerè iuraſti. Teneatur ergo regula: In malis promiſsis reſcinde fidem. In ſtulto voto muta decretum. Non honeſtum conſenſum dico, qui vel petenti repudium, vel familiæ ipſius, vel ordini &

digni-

dignitati congruit. Deus enim vult hominem, quem ad honeſtatem condidit, honeſtatis & ordinis amantem eſſe, & vult ſingulos ſuum ſtatum & dignitatem in timore Domini tueri & conſeruare. Plura de hoc genere conſenſus ſuprà diximus.

Si conſenſus non fuit iuſtus, hoc eſt, ſi promiſsio de nuptijs facta eſt contra illorum voluntatem, in quorum poteſtate ſunt illi, qui paciſcuntur de nuptijs, poteſt per iudicem reſcindi tanquam iniuſtus, ſiue ſecuta ſit carnalis copula, ſiue non, niſi aliter parentes, aut illi qui in parentum loco ſunt, perſuaderi poſſunt. Pontificia autem conſtitutio contra pronunciat, nempe ratum eſſe matrimonium, quod inſcijs etiam & inuitis parentibus contractum ſit per verba præſentis temporis. Ad quam conſtitutionem Eraſmus in hunc modum reſpondet: Hîc, inquit, vſu venit Legiſlatori, quod ferunt Herculi, cui dum vnum cornu diſſecuiſſe Acheloo fluuio, magis etiam intumeſcens ex alia parte minitaretur amnis, imò fit, vt pro reſecto vno hydræ capite plura ſuppullulent. Non enim ſolum verum eſt, quod dicitur: Ex malis moribus naſci bonas leges, verumetiam ex optimis legibus hominum peruerſitas gignit mores peſsimos. Opinor

nor

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

nor autem humanum eſſe decretum, ſolo conſenſu coire matrimonium, vt qui legem pro ratione temporum ſtatuit, poſsit eandem pro ratione temporum vel abrogare vel moderari, Atq; iam nunc ex hac lege: Quòd adoleſcentes benè natos, quòd puellas etiam ſummo loco natas vidimus, & videmus implicari infauſtis perplexisq; coniugijs, ingenti luctu parentum & propinquorum, nonnunquam & ſummo Reipublicæ diſcrimine. Hæc Eraſmus, qui mollius Papam tractat. Ego dico: Præceptum Dei: Honora patrem & matrem, vt bene tibi ſit, anteponendum eſſe conſtitutioni Antichriſti. Nunquam enim Deus iſtud matrimonium probauerit, quod coijt contra ſuum mandatum. Quare nunquam rata habenda ſunt, neq; ſponſalia, neq; matrimonia, contracta inuitis & reluctantibus parentibus.

Si conſenſus non fuit liber, ſed vel coactus, vel eorum, qui per ætatem aut morbum ſano deſtituuntur iudicio, non eſt habendus pro conſenſu. Locum enim non habet conſenſus, vbi metus, vel coactio, vel error iudicij intercedit. Neq; refert, cùm de repudio agitur, ſiue coactio fuit abſoluta, hoc eſt, per vim externam facta, ſiue conditionata per minas, vnde

metus.

metus. Neque liber eſt conſenſus, quando mentis vigor in iudicando, quaſi inficitur mero aut cœco amore. Vt enim radice viciata veneno, arbor non profert bonum fructum: ita mens vino & amore infecta, non ſanè iudicat. Peſsimi enim & imprudentiſsimi ſunt conſiliarij Amor & vinum. Quare ſi quis ebrius promiſit, cuius ſobrium pœnitet, poteſt à promiſsione diſcedere, & à iudice abſolui. Si interuenerit copula carnalis, ebrij cum amata fœmina, fortè etiam ebria, quæ affirmat & probat coram iudice, per vanos homines, vt lenones & fœminas infames, promiſsionem coniugalem compreſſam præceſsiſſe, nihilominus ſcortatio, & non coniugium habebitur. Quare iudex tales ſcortationis pœnæ ſubijciet.

Si conſenſus non fuit plenus, hoc eſt, claris verbis & perſpicuis expreſſus, non obligat ſimpliciter, ſed ex aliqua parte, videlicet cùm libidinoſus aliquis promiſſionibus obſcuris, quæ poſſunt plures interpretationes inſidioſè recipere, easque ſimplex virgo, aut vidua honeſtæ famæ de coniugio verè promiſſo intelligit, virginem aut viduam lactet, atq; ita deceptam corrumpat. Hîc profectò iudico pronunciandũ eſſe pro perſona decepta, hoc videlicet

licet modo, vt deceptor, vel eam quã blanditijs pertraxit ad concubitum, in vxorem ducat, vel ſi ad hoc induci per iudicem non poſsit, multa ſtupratoris puniatur, vt ſatisfiat & magiſtratui & perſonæ læſæ.

Si contractus non fuit ſincerus, hoc eſt, ſi quis aut dolus, aut error claris verbis ſuberat, cuius generis ſunt: ſi quis mentitur perſonam, fortunam, conditionem, qualitatẽ. Tot enim erroris genera, cùm de nuptijs agitur, numerant Canonici.

Perſonam mentitur, qui ſe alium fingit quàm eſt, vt ſi quis diceret ſe Senatoris filium, cùm ſit carnificis.

Fortunam mentitur, qui ſe diuitem iactat, vt ſtulti proci facere ſolent, cùm ſit pauperrimus.

Conditionem mentitur, cùm quis nobilem ſe dicat, qui eſt plebeius.

Qualitatem mentitur, ſi quis honeſtum ſe prædicat, & probum, cùm ſit inhoneſtus & improbus. Si quis veræ religionis ſectatorem ſe affirmet, cùm ſit hæreticus. Si qua ſe pro virgine ſpondet, cùm ſit corrupta. Si quis vel qua morbum celat ſuum ante ſponſalia, qui ante nuptias deprehenditur. Hîc iudex ſequatur Canonem: Fraus & dolus nemini debent patrocina-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

trocinari. Item, Nemo debet lucrum de ſuo dolo reportare.

Porrò ſi poſt legitimum conſenſum aliquid inter perſonas, quæ pactæ ſunt de nuptijs, interuenerit, quod offendit, hac via procedendum eſſe iudico, vt primùm audiatur, an vterq; cupiat à pactione diſcedere, aut alteruter tantum.

Si vterque cupit à pactione diſcedere, iudex grauiter reconciliationi (modo ſpes ſit, vt tranquillè cohabitent reconciliati) det operam. Verùm ſi perſuaderi non poſſunt, vt conſumment promiſsionem legitimè factam, iudex quærat, an copula carnalis exceperit ſponſalia, nec ne. Si copula carnalis non acceſsit poſt ſponſalia, velim iudicem non magnopere eſſe ſolicitum, de cauſis offenſæ interuenientibus. Sed, ne quid deterius ex coactis nuptijs eueniat, permittere reſcindi contractum vt imperfectum, ita tamen, vt iuſtas pœnas fidei non ſeruatæ, ratione fortunarum & conditionis, luant. At ſi fortè copula interuenit, matrimonium conſummatum eſt, & pertinet quæſtio iam non ad repudium, ſed ad diuortium. Quare non licebit eis extra rationem fornicationis à pactione diſcedere, quam copula confirmauerunt. Hoc reſcriptum fuit à

 Grego-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Gregorio IX. & Imperatorum approbatur legibus.

Sin autem alteruter à legitimo conſenſu ante nuptias cupit diſcedere, iudex rationes audiat mutatæ voluntatis, quæ ſi tales fuerint, vt vel meritò offendant, vel vitæ conſuetudinē reddere poſsint moleſtam & inſuauem, poteſt iudex diſceſsionē à pactione permittere, ſi cætera ſalua ſunt.

Canoniſtæ in hoc ordine primo loco ponunt hunc caſum. Si alteruter poſt ſponſalia, matrimonio nondum completo, votum fecerit, hoc eſt, monaſticam vitam elegerit, ſolutam aiunt promiſsionem. Quia ſcilicet nondum effecti ſunt vna caro, completo ſcilicet matrimonio. Etſi autem nos votum iſtud, vt contra Deum ſuſceptum, pro nullo habemus, ſicuti ſuprà oſtendimus, hoc tamen ex Canone iſto colligimus, quòd Gregorius non voluerit ſolo conſenſu ratum eſſe coniugium ante nuptias.

Si quis honeſtè vixit ante legitimum conſenſum, ita vt nullo crimine publicè ſit notatus, ſed poſtea in infamiam ob quodlibet flagitium inciderit, poteſt honeſtæ perſonæ & innocenti, ſolutio pacti, modò petatur ante nuptias, concedi.

Si alteruter in grauem morbum & te-
trum

trum inciderit, vt in lepram, gallicam ſcabiem, epilepſiam, phreneſin, poteſt ſanus à pacto diſcedere, præſertim ſi copula non interuenit. Neque enim poteſt quiſquam bona conſcientia illud implere matrimonium, quo vti ſine abominatione non poſsit, quin & ſe ipſum & cæteros perdat, quin & liberos ad perpetuam miſeriam & cõmune Reipub. detrimentum gignat. Ante annos 40. ciuis erat Coronæ epilepſia laborans. Hic vxorem duxit, & ex ea duodecim proles ſuſtulit, in quib. omnibus paternus morbus vt hæreditarius hæſit. An non præſtitiſſet hîc ab iſta pactione diſceſsiſſe? Eos igitur, qui huiuſmodi tetris abominandiſq; morbis laborant, ita vellem eſſe affectos, vt ſic vitæ rationes inirent, vt celibes viuere poſſent ſine delicto, ne infortunium eorum ad multos peruaderet, ſed ſe vnis concluderetur. Quàm enim dulciſsimũ eſt genuiſſe, tam eſt acerbiſsimum videre liberos graui morbo afflictos, quem ſæpè optarent parentes, fieri ſi poſſet, in ſe tranſlatũ potius, quàm eum in liberis ſuis tanto cum dolore aſpicere. Vellem profectò, vt lege caueretur, ne vllis, qui abominandis, hæreditarijs, & incurabilib. morbis laborant, permitterentur nuptiæ, præſertim cùm videantur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

antur diuinitus ad celibatum vocari, quibus Dominus ademerit matrimonij, ex bona conſcientia exercendi, poteſtatem.

Si quis vel oculum perdat, vel naſum amittat, vel ei quicquam turpius eueniat, Canones & leges permittunt alteri à pactione nuptiarum diſcedere, ſi non interuenit copula.

Si ſuperuenerit affinitas fornicaria, hoc eſt, ſi ſponſus cognouerit aliquam ex cognatis ſponſæ ſuæ in prohibitis gradibus, ſiue diuinis ſiue humanis legibus, etiamſi ſponſa non cupit repudium, reſcindenda eſt pactio cum priore inita: non ſine animaduerſione in eum, qui fidem priori datam, non ſeruauit.

Permittuntur etiam nuptiæ, ſecundum Canones & leges, virgini aut fœminæ deſponſæ, ſi is, qui cum ea contraxit de futuris nuptiis, diutius inuita ſponſa peregrinetur. Nam illic dolus ſubeſſe videtur. Verùm hîc tempus biennij præſcribi velim, niſi fortè grauiores cauſæ moram iſtam non ferant, de quibus prudens iudex viderit.

Si quis poſt contracta ſponſalia cum vna (cum qua rem non habuit) cum alia contraherit, & cum ea miſceatur, puniatur grauius, alijs in terrorem, ne tam facile reſcin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſcindant datam fidem, & impunitas ſceleris multis occaſio ſit peccandi: Sed maneat cum ſecunda, eò quòd cum ea conſummauerit promiſſum matrimonium, quod tamen vix felix & expers moleſtiæ fore ſtatuo.

Ex his repudij caſibus iudicari poteſt de multis alijs, qui vel ſub his continentur, vel his non multum ſunt diſsimiles.

DE DIVORTIIS.

SICVT diuortia triſtiora & grauiora ſunt quàm repudia: ita etiam maior cura in iudice requiritur, ne diuortia contra Dei voluntatem, aut faciat, aut approbet in certiſsimam eorum perniciem, qui non iuſtis de cauſis diuortia faciunt.

Sententiæ doctorum hac in re multum variant. Sunt enim qui vnam ſolummodo cauſam diuortij agnoſcunt. Sunt qui duas admittunt. Non deſunt qui tres iuſtas diuortij cauſas eſſe tradunt. Multi quinque enumerant. Alij adhuc multò plures. Quare etſi in tanta varietate videre, quid ſit ſequendum, difficile eſt: tamen expenſis rationibus ſingulorum, quid nobis videatur tutiſsimum, oſtendemus.

Qui vnam ſolummodo cauſam diuortij

 conſti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

conſtituunt, nempe adulterium, verbo Chriſti clariſsimo ſe niti aiunt. Dominus interrogatus Matthæi 19. Num liceat homini dimittere vxorem quamuis ob cauſam, reſpondet: An non legiſtis, quòd qui fecit hominem à principio, maſculum & fœminam fecit eos. Et dixit: Huius cauſa relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carnem vnam. Quapropter non amplius ſunt duo, ſed caro vna. Ex hoc fundamento infert hanc reſponſionem ad quæſtionem propoſitam: Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & duxerit aliam, mœchatur. In his clariſsimis verbis inſiſtunt, nullam aliam admittentes rationem diuortij.

Verùm cùm his obijcitur: Paulus præter fornicationem, cauſam diuortij aliam ponit, 1. Corinth. 7. nempe infidelis deſertionem, hoc eſt, cùm infidelis deſerit & diſcedit malitioſè à pio coniuge. Hîc alij aliter reſpondent, Auguſtinus dicit: Infidelitatem eſſe adulterij quoddam genus, atque ideo includi in reſponſione Chriſti, quaſi verò Chriſtus eſſet interrogatus de ſolo diuortio inter coniuges, & non de diuortio illo ſpirituali, inter Deum & hominem. Quare illa dilutio planè puerilis eſt, &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

eſt, & ridicula, & indigna Auguſtino. Alij videntur ſibi rem acu, vt aiunt, tetigiſſe, ac illud vidiſſe, quod nemo ante ipſos videre potuerit. Dicunt enim, optimè conuenire inter Chriſtum & Paulum, in diuortij cauſis, modo hæc adhibeatur diſtinctio, quòd aliud coniugium par, aliud impar ſit. Chriſtus, inquiunt, de pari coniugio interrogatus, reſpondet, & vnam cauſam diuortij in eo facit, nempe adulteriū. Paulus autem interrogatus de impari coniugio, ſimiliter reſpondet, vnam cauſam in eo diuortij eſſe, videlicet, religionis imparitatem: Quaſi verò Chriſtus de genere vniuerſo interrogatus, hac verborum forma: Num licet homini de quauis cauſa dimittere vxorem, de ſpecie vna reſpondiſſet, & non ad quæſtionem, vt erat propoſita. At Iudæi omnes, inquiunt, fuerunt paris religionis. Verùm hoc falſiſsimum eſt. Fuerunt enim eo tempore diuerſiſsimæ Eſſæorum, Phariſæorum, & Saducæorum ſectæ, quæ non ſolùm inter ſe diſsidebant, verùm etiam pleriq; omnes coniunctis animis & ſtudijs ſe Chriſto opponebant. Neq; defuerunt in iſto populo, cùm hæc quæſtio Domino opponeretur, qui ſanctis Dei non minus aduerſati ſunt, quàm Mahometiſtæ hodiè Chriſtianis

aduer-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

aduerſantur. Hinc videmus & Auguſtinum, & alios, alioqui viros optimos & doctiſsimos, debili niti fundamento.

Verùm qui reſponſum Chriſti Synechdochicôs accipiunt, non deſtituuntur firmis rationibus. Primum enim à genere tanquam à principio concludunt. Moſes, inquiunt, Deut. 24. ob rem turpem permittit diuortium, & exemplum rei turpis ponit adulterium. Licebit igitur ob alias res turpes, & cum infamia coniunctas, fieri diuortia, vt ſunt parricidium, venenum, proditio, vitæ inſidiæ, furtum. Ad hoc confirmandum, teſtimoniũ Pauli adducunt: Si infidelis diſcedit, diſcedat, Non eſt alligatus frater aut ſoror in huiuſmodi. Ecce, inquiunt, Paulus diſertè, præter fornicationem, deſertionem cauſam facit diuortij. Nam ſi deſerta perſona non eſt alligata deſertori, profectò non mœchatur, ſi nubet in Domino. Vbi enim nullum eſt vinculum, ibi libertas eſt, ad nouas quærendas nuptias. Iam ex hac Pauli ſententia, vnum ex duobus ſequi neceſſe eſt, videlicet, vel Paulum Chriſto aduerſari, cuius haud dubiè ſpiritu dictante, & ſcripſit, & locutus eſt: vel Chriſti verba accipienda eſſe Synechdochicôs, vt ſub vna certa ſpecie, more ſcriptura-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

rum, genus contineatur, ſub quo conſimiles ſpecies, quo ad ſceleris grauitatem attinet, contineantur. Verùm cum fieri non poteſt, vt Paulus Chriſto ſit contrarius, abſque omni dubio Chriſtus ſub fornicationis nomine intelligit etiam crimina, quæ grauitate fornicationẽ vel æquant, vel etiam ſuperant. Pius & honeſtus maritus non minus triſtatur ex veneficio, parricidio, & ſacrilegio vxoris, &c. quàm ex adulterio. Quomodo autem hoc dilemma ſolui poſsit ſine ſophiſtica, non video. Huc etiam vel maximè facere putant quæſtionem à phariſæis propoſitam. Interrogant enim phariſæi, an liceat quauis de cauſa (vt vſitatum tum erat apud Iudæos) vxorem dimittere. Ad hanc quæſtionem, Domini reſponſionem dirigendam eſſe contendunt, vt ſit eius ſenſus: Non licet vxorem dimittere quauis de cauſa veſtro more, ſed oportet grauiſsimas eſſe cauſas, qualis eſt ſcortatio, vt ſcortatio ſit poſita ſolummodo exempli cauſa. Hoc præterea confirmari exiſtimant teſtimonio Matthæi, qui ex verbis Domini ſic ſcribit cap. 5. Dictum eſt antiquis: Quicunq; dimiſerit vxorem ſuam, det illi libellum repudij: ſed ego dico vobis, quicunq; dimiſerit vxorem ſuam πα-

παρεκτὸς

ρεκτὸς λόγου πορνείας, hoc eſt, præter rationem adulterij, facit eam mœchari. Hîc non πορνεία ſolùm, ſed λόγος πορνείας excipitur. Cùm ergo λόγος ſignificat rationem & proportionem, quid vetat Chriſti verba ſic interpretari: Qui dimiſerit vxorem ſuam, niſi ob cauſam, quæ eam rationem criminis habet, vt ſcortationem æquet, ac proportionem quandam, quo ad ſceleris grauitatem attinet, cum ſcortatione habeat. Hanc ſententiam multi pij Imperatores ſecuti videntur, qui multa crimina in ſuis legibus enumerant, propter quæ diuortia admittunt.

Sunt autem hæc Iuſtiniani Imperatoris verba in Codice: Sicut enim ſine iuſta cauſa diſſolui matrimonia iuſto limite prohibemus: ita aduerſa neceſsitate preſſum vel preſſam (quamuis infauſto, attamen neceſſario auxilio) cupimus liberari. Si quæ igitur maritum ſuum adulterum, aut homicidam, aut veneficum, aut certè contra noſtrum imperium aliquid molientem, vel falſitatis crimine condemnatum, inuenerit: Si ſepulcrorum diſſolutorem: Si ſacris ædibus aliquid ſubtrahentem: Si latronem vel latronum ſuſceptorem, vel abactorem, vel plagiarium, vel ad contemtum ſui, domuſue ſuæ, ipſa inſpi-

ciente

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ciente cum impudicis mulieribus, (quod maximè etiam caſtas exaſperat) coitum ineuntem: Si ſuæ vitæ veneno, aut gladio, aut alio ſimili modo inſidiantem: Si verberibus (quæ ingenuis aliena ſunt) afficientem ſe probauerit: tunc repudij auxilio vti, neceſſariam ei permittimus libertatem. Vir quoq; pari fine claudetur, nec licebit ei ſine cauſis apertius deſignatis, propriam repudiare iugalem. Hucuſque Imperator.

Ambroſius affirmat, licere mulieri à viro diſcedere de tribus cauſis. Vna, ſi adulter fuerit maritus. Altera, ſi apoſtata, quantum ad religionem. Tertia, ſi vxore per libidinem abuti voluerit, & iuſtum naturalemq; eius vſum inuertere. Sed non rectè concludit Ambroſius, cùm iubeat mulierem manere innuptam, propterea quòd ei non liceat, quod viro, quod profectò falſiſsimum eſt, quantum quidem ad cauſas diuortij, & libertatem nouas quærendi nuptias attinet. Rectiſsimè enim à ſcholaſticis dicitur: Coniuges ad paria iudicantur, quantum quidẽ ad thorũ. Item: Vbi par eſt ratio, par debet eſſe iudicium.

Canoniſtæ, vt ex his verſibus liquet, multò plures diuortij cauſas fecêre, quæ tamen omnes non ſunt probandæ, ſicuti

ex para-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ex parte ſuprà declarauimus, & infrà declarabimus. Verſus autem hi ſunt,

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis:
Hæc ſocianda vetant, connubia iuncta retractant.

In his verſibus, duodecim numerantur impedimenta matrimonij, quæ & vetant contrahenda, & dirimunt contracta. 1. Error, ſcilicet perſonæ. Vt cum Iacobo Lia pro Rachel in lectũ traditur. 2. Conditio, ſcilicet ſeruitutis. Vt ſi quis contraheret cum ſerua, quæ ſe liberam dicebat. 3. Votum, ſcilicet religionis, ſeu monachatus. 4. Cognatio, quam triplicem faciunt, naturalem, ſpiritualem, legalem. 5. Crimen, videlicet, ſi quis gladio vel veneno maritum tolleret, vt eius viduam in vxorem ducere poſſet. 6. Cultus diſparitas, vt ſi Chriſtianus Iudæam duceret. 7. Vis ſeu violentia, videlicet, ſi quis cogat fœminam, vt ſibi nubat. 8. Ordo, ſcilicet ſacer, vt ſi quis ſubordinatus fuerit in ſubdiaconum, & ſupra. 9. Ligamen, hoc eſt, ſi quis ligatus eſt vni, non poteſt alteram ducere. 10. Honeſtas, hoc eſt, publicæ honeſtatis iuſticia. Hac enim cauetur, vt aiunt, ne quis contrahat cum cognatis ſponſæ ſuæ, ſi illa moriatur ante

nuptias.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

nuptias. 12. Impotentia, hoc eſt, inhabilitas corporum ad vſum coniugij.

Quid igiiur, dicat aliquis, in tanta opinionum diuerſitate ſequendum eſt? Non eſt difficile, ex ijs quæ diximus, videre, quæ ſit ſententia veriſsima, & quid poſsit iudex bona conſcientia ſequi. Non eſt dubium, Chriſtum ſub ſpecie vna, totum genus comprehendiſſe, quemadmodum firmis argumentis oſtendimus. Verùm longiori diſputatione omiſſa, deſcendamus ad iuſtas diuortij cauſas, hac vna diſtinctione obſeruata: Quædam ſunt vera coniugia, quædam videntur coniugia, & non ſunt. In illorum diuortijs tutiſsimum eſt ſequi Chriſti regulam, rectè intellectam. In his minus eſt periculi.

Vt autem omnia diſtinctius explicentur, Primùm proponemus & explicabimus ſex cauſas diuortij vſitatas. Deinde quoſdam caſus ſubijciemus, quos ad certas regulas examinabimus.

Cauſæ diuortij vſitatæ.

PRIMA, Adulterium.
SECVNDA, Malitioſa deſertio.
TERTIA, Inhabilitas corporum, ad vſum matrimonij.

QVARTA, Error.
QVINTA, Violentia.
SEXTA, Impietas.

Prima cauſa diuortij.

PRIMA cauſa diuortij, eaq́; iuſtiſsima, eſt adulterium. Verùm hîc ante omnia conſiderandum eſt, quòd perſona lapſa in adulterium, aut ſemel fortè atque iterum lapſa eſt, ſine infamia publica, aut deploratæ maliciæ eſt, & proſtituit ſe cum infamia publica. Si ſemel fortè aut iterum lapſa eſt, & ſpes apparet, vt admonita caſtè viuat, ſuaderem vt innocens perſona peccatum lapſæ condonaret, & in gratiam reciperet, quò tegeretur malum domus ſuæ, & ſepeliretur ſcandalum. At ſi ita rea perſona vitam inſtituit, vt nihil niſi domus contaminatio cum ſcandalo, & peſſima alijs exempla ab ipſa poſsint expectari, omnino abijcienda eſt, vel magiſtratus autoritate. Hîc enim locum habet dictum Salomonis: Qui retinet adulteram, ſtultus eſt, & iniquus. Item Syrach 25. Si ductum manus tuæ non ſequitur, à corpore tuo reſcinde eam, & da ei libellum repudij. Et Chryſoſtomus: Sicut crudelis eſt & iniquus, qui caſtam dimittit: Sic fatuus

& ini-

& iniquus, qui retinet meretricem. Patronus enim turpitudinis eſt, qui celat crimen vxoris. Hermes, diſcipulus Pauli, ſic ait: Si ſciuerit vir vxorem ſuam adulterium commiſiſſe, & ea non agit pœnitentiam, ſed permanet in ſuo vitio, reus erit peccati vxoris, & particeps adulterij ipſius, ſi eam retineat.

Diuortium autem in hoc caſu ideò fit, quia cùm adulter vel adultera ſit vna caro cum ea perſona, qua abutitur, deſinit eſſe vna caro cum ea perſona, cui iuncta erat matrimonio. Siquidem malitioſe ſeparauit, quod Deus ſanctè coniunxerat. Nam vt matrimonium ex duobus vnum facit: ita adulterium eam copulam nefariè diſſecat, & vnitatem diuidit.

Tametſi autem, vt iam dictum eſt, adulterium eſt per ſe iuſta cauſa diuortij: tamen circumſtantiæ interdum incidere poſſunt, quæ diuortium iuſtè impediunt. Quare hîc nemo debet propria autoritate abijcere perſonam in adulterio deprehenſam, ſed iudicis ſententiam poſtulabit, vt examinetur cauſa cum ſuis circumſtantijs. Huc igitur qualis debeat eſſe iuris proceſſus, qualæ examen inſtituendum, quomodo ſententia ferenda, quidq; de damnata perſona ſit ſtatuendũ, adijciam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Cùm igitur petitur diuortium fieri, innocens perſona ſiſtat coram iudice perſonam ream, ſed prius literis præfecti conſiſtorij legitimè citatam, idq́; ante ſextam ſeptimanam, priuſquam ſententia feratur, vt rea perſona ſpacium diſpiciendi, quæ ſuam cauſam concernunt, habeat. Hoc modo citatam & conſtitutam coram iudicibus, firmis teſtimonijs adulterij ream conuincet, ſiue perſona quæ accuſatur, neget crimen, quod obijcitur, ſiue non. Sæpè enim fieri poteſt, vt perſona, quæ accuſatur adulterij, mentiatur ſe adulterij ream, idq́; vel iſto pacto à duriori coniuge liberari poſſit, vel etiam vt noceat illi perſonæ, cum qua conſueuiſſe ſe dicat, vel alia quauis de cauſa. Nam innumeræ ſunt iniquitatis inſidiæ. Nullo igitur modo ſatis erit iudicibus, ſicuti quidam exiſtimant, ſi rea perſona de ſeipſa teſtimonium ferat. Quod & lege cautum eſt, qua dicitur: Alleganti propriam turpitudinem non eſt credendum. Poſtulet ergo iudex ab actore clara & idonea teſtimonia, quæ etiam iureiurando confirmentur, vt certo conſtet, nullũ calumnijs, aut mendacio locum dari.

Perſona quæ firmis teſtimonijs conuicta eſt de adulterio, non ſtatim damnanda eſt,

da eſt, ſed iudex, priuſquam diuortij ſententiam feret, duplex inſtituet examen: Vnum actoris, alterum reæ perſonæ. Ab actore quæret, num ipſe ſit alienus à crimine, num habeat teſtimonium magiſtratus ſui, & paſtoris, de ſua innocentia. Nam illum mundum eſſe oportet, qui alterum propter immundiciem abijcere decreuit. Quod ſi actor ſuam innocentiam teſtimonio magiſtratus ſui, & paſtoris probauerit, & deprehenſus fuerit eorum teſtimonio innocens, iudex ſe vertet ad ream perſonam examinandam. Fieri enim poteſt, quòd rea perſona, & conuicta de adulterio, habeat aliquid occultum, quod accuſatori obijciat, quo diuortium impediri poteſt.

Verùm, vt ad certa capita omnia reuocemus, ea quæ ſequuntur, diuortium in hoc caſu impediunt.

PRIMVM, ſi is, qui diuortium petit propter coniugis adulterium, eodem ſcelere contaminatus deprehenditur, non permittetur diuortium, modo par ratio ſceleris ſit. Huius ſententiæ iuſtiſsima ratio eſt. Nam cùm rea perſona ob TVRPITVDINEM FACTI excludi petitur, ſequitur, non abijciendam eſſe ab æquè ſcelerato. Nihil iniquius eſt, ait Augu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

guſtinus, quàm cauſa fornicationis dimittere vxorem, ſi ipſe maritus conuincitur fornicari. Et Eraſmus ait: Maritus adulter non habet ius diuertendi ab adultera, quam docuit impudicitiam. Huc facit, quòd coniuges iudicentur ad paria, quantum ad thorum attinet. Non igitur poteſt vir, qui fidem non ſeruat, vel cogere vxorem vt ſeruet, vel eam ob adulterium excludere.

Quid ſi, inquies, alter coniugum vitam corrigit piè & caſtè viuendo, eluitq́; maculam pœnitentia: Alter verò manet inemendabilis, & quotidiè magis ſe immergit in adulterij cœnum, faciendum eſt? Num is, qui vitam correxit, debet retinere perſonam inemendabilem, cum perpetuo ſuæ domus dedecore? Nequaquã. Nam hîc par ratio ſceleris non eſt. Qui enim vitam correxit, & emendauit piè & caſtè viuendo, habetur apud Deum & Eccleſiam innocens. Quare pius magiſtratus, poterit illum ſententia diuortij liberare ab inemendabili & incurabili membro, ſecutus exemplum periti medici, qui cùm affecta membra in humano corpore curat, quod curationem admittit, fouet, & conſeruat: quod autem putreſcit indies magis magisq́;, & inſanabile permanet, abſcin-

abſcindit, ne ſanatum & reſtitutum membrum ſimul cum incurabili pereat.

SECVNDVM, Si maritus proſtituit vxorem, non poteſt adulteram excludere, cùm ipſe ſceleris autor exiſtit. Quid enim iniquius eſt, quàm vindictam petere eius criminis, cuius ipſe præcipuus es autor? Proſtitutionis rationem habet excluſio nocturna, cùm miſera fœmina fugiens ſæuitiam mariti, cogitur alienum tectũ quærere, eiecta domo à marito. Maritum enim qui hoc facit, iudico non minus ſceleratè agere, quàm ſi vxor excluſa, & quodammodo abſciſſa à marito, ſcortatione ſe pollueret.

TERTIVM, Si vxor credidit virum defunctum, & nupſit alij, non debet à marito reuerſo propter adulterium abijci. Non enim malitia, ſed ignorantia peccauit. Quare & iuſtum cenſeo, vt maritus eam in gratiam recipiat. Verùm ſi maritus abfuit propter infame factũ, & poſtea, reconciliatus magiſtratui, reuertitur, & repetit vxorem, non eſt cogenda honeſta fœmina, vt ad infamem maritum redeat, ſed maneat apud poſteriorem, præſertim ſi venia impetrata à iudice, nupſit.

QVARTVM, Si cognita fuit ab aliquo, quem proprium maritum fuiſſe cre-

didit, non culpa, ſed error eſt iudicandus.

Qvintvm, Si mulier vi compreſſa eſt, non debet ob iniuriam, quæ paſſa eſt, puniri. Non enim qui patitur, ſed qui facit iniuriam, puniendus eſt.

Sextvm addunt Canoniſtæ, Si maritus, poſtquam culpam vxoris deprehendit, cum ea conſueuit, loco reconciliationis habebitur, adeò vt perierit marito inſonti ius omne dimittendi adulteram. At ego non video, cur cuiquam fraudi debeat eſſe ſua clementia, qui ſemel atque iterum ignoſcit confitenti, & emendationem pollicenti, & redintegrata gratia non abſtinet ab vxore, ne præbeat occaſionem relabendi, cur is, veluti fautor alienæ nequitiæ, ſpoliatur iure dimittendi, ſi compererit inemendabilem.

Poſtquam autem omnia ad iſtum modum diligentiſsimè examinauit iudex, & deprehendit, actorem non iuſtè culpari, nec vllam conſorti ſuæ euidentem præbuiſſe cauſam ad peccandum, diſpiciet iudex, num hortatio ad condonationem iniuriæ, videlicet, vt perſona quæ offendit, recipiatur rurſus in domum innocentis, ſit è re eccleſiæ, reipublicæ, & perſonæ offenſæ, nec ne. Si videtur eſſe locus emendationi, & conditio perſonæ offenſæ hoc

ſæ hoc ferre poteſt, hoc eſt, ſi perſona innocens priuatam vitam degit, & ad functionem aliquam honeſtam in republica aut Eccleſia parum idonea videtur, poteſt iudex hortari innocentem, vt condonet offenſam, & recipiat rurſus in ſua promittentem emendationem, & ſuppliciter petentem veniam, ſed non coget autoritate. Nam ſi hoc faceret, contra iuſticiam faceret, & boni iudicis officio non fungeretur.

Verùm ſi innocens perſona in dignitate aliqua eſt conſtituta, hoc eſt, ſi vel fungitur aliquo ſublimi officio in Eccleſia aut Republica, vel fungi aliquando poterit, non patietur iudex reconciliationem fieri, ita vt rurſus rea perſona iungatur ei quam offendit, tantum abeſt, vt ad eam hortetur. Nam ea reconciliatio & cohabitatio redderet innocentem inidoneum ad publici muneris functionem, vt in quem infamia conſortis redundaret, non ſine iniuria & damno Eccleſiæ & Reipublicæ. Triſte exemplum huiuſmodi caſus vidimus anno 1547. Nam cùm vir pius, & præclarum in Eccleſia Dei organon, vellet ſtupratam ab alio coniugem retinere, Rex ipſe Chriſtianus, eius nominis tertius, cum ſenatu regni, & Academiæ,

 pruden-

prudenter cogitantes, quid inde incommodi ſequeretur, compulerunt optimum virum, etſi valdè reluctantem, vt ream perſonam dimitteret, ne ipſe, qui innocens erat, redderetur functioni, qua ſumma cum laude fungebatur, inutilis. Non ergo debet iudex hortari ad iterandam cohabitationem, ſi viderit eam vel Reipublicæ, vel Eccleſiæ nocituram, ſed potius ſua autoritate eam impedire, optimi Regis exemplo.

Porrò cùm reconciliatio, & iterata cohabitatio locum non habet, iudex ſententiam diuortij grauiter, vt vicarium Dei decet, pronunciabit, ac innocenti perſonæ liberum faciet, ſectandi alias nuptias, quandocunque velit, nullo termino præſcripto, modo in Domino.

Sed quid de liberis natis, aut conceptis ante latam iudicis ſententiam, & quid de rea perſona ſtatuendum? Sit ne illi omnis ſpes nouarum nuptiarum adimenda? De priori huius quæſtionis parte Canones & leges rectè ſentiunt, de poſteriori minimè.

Quantum autem ad liberos attinet, iuxta leges & Canones, legitimi habebuntur in coniugio nati, & concepti latam ſententiam, niſi fortè ex tempore natiuita-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

tiuitatis colligi poteſt adulterinus fœtus, vt ſi maritus tempore conceptionis abfuiſſe probatur, hoc eſt, integris duodecim menſibus ante partum. Neq; debet probrum parentum liberis obijci, modo ipſi improbi non ſint. Vnde Chryſoſtomus: Qui virtute propria decoratur, parentum ſuorum opprobrijs non dedecoratur. Et Hieronymus: Non in ſeminibus, ſed in voluntate naſcentis, cauſa vitiorum eſt atque virtutum.

Quantum autem ad ream perſonam attinet, ſi magiſtratus ciuilis eam morti non adiudicat, id quod meritò facere deberet, multi ex patribus iudicarunt, eam indignam eſſe nouo coniugio, quæ tam ſacrilegè ordinationem Dei violaſſet, & vinculum, quod Dominus ipſe ligauerat, tam perfidè rupiſſet. Fateor equidem indignam eſſe, ſed miſericordiæ Domini multæ ſunt, quæ faciunt, vt obliuiſcatur peccatorum eorum, qui ſe ad illum in vera pœnitentia conuertunt. Quare iudico non prorſus reæ perſonę & pœnitenti adimendã eſſe ſpem noui coniugij: Sed propter diſciplinam in Eccleſia ſeruandã, tria facienda ſunt: Primùm exploranda eſt reæ perſonæ ſeria pœnitentia, idq; ad certum tempus, prout videbitur iudici ſufficere,

habita

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

habita ratione infirmitatis, & inſidiarum diaboli. Deinde prohibebitur rea perſona, ne illi nubat qui ſe polluit adulterio, excepta cauſa, quam infra indicabimus. Nam qui vel ducit quam polluit adulterio, ſiue viuente viro ſiue mortuo, adulterium continuare videtur. Ideo Leo rectè dixit: Nullus ducat in vxorem, quam adulterio polluit. Idem quoq; Auguſtinus ſentit. Neq; huic ſententiæ rectè opponitur Dauidis exemplum. Non enim ad exempla, ſed ad leges vita inſtituenda eſt, niſi exempla cum legibus congruant. Tertio iubebitur rea perſona, ſi alias quærit nuptias, mutare locum, & eò ſe conferre, vbi ipſius turpitudo non innotuit. Hanc diſciplinam vtilem eſſe iudico, quæ etiam ſeruatur in ducatu Saxonico, & in alijs Eccleſijs reformatis. Niſi enim hæc diſciplina ſeriò ſeruetur, breui omnia adulterijs plena erunt. Quare optarem, vt magiſtratus, cui à Deo gladius traditus eſt, in vindictam malorum operum, in hac re ſuum faceret officium.

Quidam huic conceſsioni, qua concedimus reæ perſonæ nouas nuptias, opponunt dictum Pauli, 1. Cor. 7. Vxor à viro ne ſeparetur. At ſi ſeparata fuerit, maneat innupta. Paulus hîc non loquitur de mulie-

muliere, quæ cogitur ſententia iudicis à viro, propter adulterium diſcedere: Sed de voluntaria mulieris à viro defectione, propter impatientiam, aut alias moleſtias domeſticas, quæ ſæpè incidunt. Græcus ſcholiaſtes rectè reſtringit hoc dictum, cùm ait: εἰ μή τι ἐπὶ λόγῳ πορνείας.

Quòd autem Canoniſtæ putent innocentem ſolui, & ream perſonam manere ligatam, falſum eſt. Non enim manet ligatio, niſi maneant qui ligantur. Si ergo maritus ſolutus eſt legitimè, non manet vxor ligata marito. Nam alioqui maritus ſimul ligatus eſſet. Sed de ſolutione vinculi coniugalis, in prima tractatus huius parte, plura diximus.

Secunda cauſa diuortij.

Secundam cauſam diuortij Paulus 1. Corint. 7. ponit, hiſce verbis: Si infidelis diſcedit, diſcedat. Non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi. Hîc Paulus loquitur de coniugio, in quo alter coniugum fidelis eſt, alter infidelis. Nam quia ſuaſerat Paulus, ne fidelis infidelem coniügem, modo conſentit ſecum habitare, dimittat, poterant hoc modo interrogare: Quid faciet igitur fidelis, ſi infide-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

infidelis ſe deſerit? Reſpondet Apoſtolus: Si infidelis diſcedit, diſcedat, hoc eſt, pius æquo animo ferat, ſi infidelis ſe deſerit. Rationem regulæ ſubiungit: Non eſt enim ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi, hoc eſt, Si acciderit infidelibus matrimonio iunctis, vt eorum alter, poſt initum matrimonium, fidelis efficiatur, alter verò maneat pertinax in ſua infidelitate, atq; inſuper odio religionis, ſua ſponte piam perſonam deſerat, non eſt ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror, hoc eſt, fidelis perſona deſerta, libera eſt à vinculo coniugij. Si libera, certè nouas ſectari nuptias, ei non denegabitur.

Porrò qui putant Paulum aduerſari Chriſto, nec Chriſti, nec Pauli verba rectè perpendunt. Chriſtus loquitur de abijciente temere coniugem, quod minimè licere affirmat. At Paulus loquitur de perſona iniuſtè deſerta, cui magiſtratus opem ferre debet, vt poſsit piè & tranquillè viuere, quod fit, dum ei nouas nuptias concedit. Breuiter, Chriſtus loquitur de faciente diuortium, Paulus autem de patiente diuortium. Sententiam illorum, qui ideò exiſtimant Paulum pronunciare, deſertam perſonam liberam eſſe, quia infidelitas eſt ſpecies ſcortationis, & eorum

opinio-

opinionem, qui Chriſtum aiunt de pari, Paulum verò de impari loqui coniugio, ſuprà refutaui.

Hanc ſpeciem deſertionis Lutherus, & alij excellentes Theologi, rectiſsimè ad genus, hoc eſt, quamlibet malitioſam deſertionem transferunt, videlicet, cùm quis tædio vel odio piæ & honeſtæ vxoris diſcedit, non coactè, ſed ſua ſponte, vt alios fortè amores ſectetur, ſiue fortunas quærat. Ratio autem, cur ex ſpecie genus concludunt, hæc eſt, Paulus 1. Timoth. 5. ait: Si quis ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Qui autem deſerit vxorem piam, ſeu quæ deſerit maritum pium, non ſuorum domeſticorum curam habet. Proinde fidem abnegauit, & infideli eſt deterior. Iam ſi talis deſertor eſt infideli deterior, profectò multò minus expectandus eſt, quàm ſimpliciter infidelis. Nam perfidia infidelem ſuperat. Huc facit quòd Paulus cauſam liberationis coniugis fidelis, à ſeruitute coniugis infidelis, nō ſtatuit infidelitatem diſcedentis, (Nam ſuprà pronunciauit, infidelitatem non eſſe iuſtam diuortij cauſam) ſed diſceſſum infidelis. Præterea non dubium eſt, piam & honeſtam fœminam deſertam,

iuſtè

iuſtè liberari à deſertore, qui ſe à ſuo corpore abſcindit, & malitioſè ſpoliat iure corporis ſui: Quæ res profectò honeſtæ fœminæ non minus triſtis eſt, quàm adulterium mariti præſentis. Idem iudicandum eſt de viro, ſi vxor eum ſimili malitia deſeruerit.

Porrò cùm innocens perſona & deſerta conqueritur ſe deſertam eſſe, & non poſſe caſtè extra coniugium viuere, petat à iudice poteſtatem, nouas quærendi nuptias, quam poteſtatem ei concedat iudex, Sed hiſce conditionibus: Primum deſertæ perſonæ triennium expectandi deſertorem præſcribatur. Fieri enim poteſt, vt deſertor interea temporis animum mutet, & ductus pœnitentia, redeat ad deſertam. Deinde hoc tempore exacto, tribus vicibus in publico placito curet deſerta perſona deſertorem citari. Poſthæc, ſi comparere nolit deſertor, nec per literas aut nuncium certiorem reddiderit deſertam de reditu ſuo, veniat deſerta ad iudicem, triplici teſtimonio munita. Primò, quod vixerit honeſtè & modeſtè, & cum marito, à quo nunc eſt deſerta, & toto deſertionis tempore. Secundò, quòd triennium poſt deſertionem ſit exactum. Tertiò, ternæ citationis in publico placito. His

to. His ita ordine geſtis & examinatis, ſumma cum diligentia & grauitate, iudex faciat innocenti & deſertæ perſonæ facultatem nubendi alij, cui vult in Domino. Idem iudicium ſit viri à muliere deſerti.

Cæterùm, ſi fœmina moroſè & proteruè cum eo, à quo ſe deſertam conqueritur, vixiſſe conuincitur, vt illa quidem malitia viciſſe, hic verò impatientia victus eſſe videatur, iubeatur adhuc alterum triennium expectare, in pœnam ſuæ aduerſus maritum contumaciæ. Hanc enim pœnam, ſua moroſitate & proteruia, iuſtiſsimam meruit. Hoc tempore, hoc eſt, duplicato triennio, lapſo, ſi continere non poteſt, fiat ei, propter deteriora cauenda, nubendi facultas.

Verùm ſi fœmina teſtimonium habet, ſe placidè, humaniter & caſtè cum marito præſente vixiſſe, & poſtea ipſo deſertionis tempore, hoc eſt, intra triennium illud, quo deſertor expectandus erat, ſe polluit ſcortatione, nolim iudicem ei nuptias permittere in ea ciuitate aut prouincia, vbi ſe polluit, ſed vt iubeat eam aliò proficiſci, vbi minus nota eſt, illicq; nubere in Domino, ſi continere nequit.

Quid ſi fœmina, quæ caſtè & placidè cum marito deſertore vixit, exacto trien-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

nio, quo expectandus erat deſertor, humana infirmitate lapſa (præſertim cùm iam deſperarit de reditu deſertoris) peccarit? Hîc puto miſericordiam requirere, vt infirmitatis muliebris habeatur ratio, & permittatur ei potius honeſtè nubere, quàm impurè viuere in certiſsimum animæ ſuæ interitum. Idem iudicium ſit de marito deſertore.

Tertia diuortij cauſa.

Inhabilitas corporum ad vſum matrimonij, tertia diuortij cauſa eſt, & poterit hæc inhabilitas eſſe, & in maſculo, & in fœmina, vt Conſiſtorijs notum eſt.

Inhabilitas viri plures poteſt habere cauſas. Alij enim natura ſunt Eunuchi, hoc eſt, inepti ad coniugium, de quibus Chriſtus Matt. 19. Alij voluntate ſunt facti Eunuchi, vt Origines, qui ſeipſum caſtraſſe dicitur. Alij in morbo longo inhabilitatem cõtraxerunt. Nonnulli per violentiam facti ſunt inidonei. Interdum etiam, etſi rariſsimè, occurrunt contrario malo laborantes, ex quo inhabiles ſunt ad vſum coniugij. Nonnunquam faſcino & veneficio adeò inhabiles redduntur viri, vt nunquam ſanari poſsint. Fœminæ inhabi-

inhabilitas occultior eſt, videlicet, cùm congreſſum viri ꝓpter naturæ vitium, aut incurabilem morbũ ferre, vel omnino nõ, vel non ſine valetudinis periculo poteſt.

Quantum autem ad inhabilitatem viri attinet, plura ſunt ordine iudici perpendenda. Primum, an præceſſerit nuptias. Secundũ, an ſit ſubſecuta nuptias. Tertiũ, an ſit curabilis. Quartũ, an eius rei mulier fuerit conſcia ante nuptias. Pro hac enim varietate variabunt & iudicum ſententiæ.

Si inhabilitas in maſculo præceſsit nuptias, in materia coniugij, vt vocant, peccatum eſt, & poteſt liberari perſona ſana, quæ diuortiũ petit. Non enim fuit verum coniugium. Siquidem non legitimè conſentiunt, cùm vnus fallit, alter errat, fallit impotens, errat potens. Cùm ergo Deus nec fallaciam, nec errorem probat, non eſt dicendus eos coniunxiſſe. Proinde iudex, ſi intellexerit ex probationibus, incurabile vitium eſſe, mox declarabit ſuo teſtimonio, non fuiſſe matrimonium. Verùm ſi ſpes ſit curationis, triennium ſtatuatur, in quo patienter expectetur curatio: quæ ſi fruſtrà tentata fuerit, iudex pronunciabit coniugium nullum fuiſſe, & liberum faciet ſanæ perſonæ alias quærere nuptias, quocunq; tempore voluerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Si ſubſecutum eſt vitium poſt nuptias, & poſt complexum maritalem coniugum, nullo pacto permittendũ eſt diuortium: Cùm nullos ob morbos incidentes, poſt nuptias deceat coniuges à coniugio conſummato diſcedere. Fortuna enim afflicta, ſi abſit culpa, patienter in coniugio ferenda eſt.

At ſi quis vel ferro ſeipſum caſtrauit poſt nuptias, vel pharmacis ſe ludo Veneris inutilem reddidit, vt homicida magiſtratui puniendus tradatur, vt diuortio per gladiũ facto, ſanæ perſonæ conſulatur.

Si alter fuit conſcius infirmitatis alterius ante nuptias, cogantur ſimul habitare, & alia officia ſibi mutuo præſtare. Nam perſona conſcia vitij alterius, abſq; dubio fraudem meditata eſt, quæ fraus non debet illi prodeſſe, ſi poſtea diuortium petat.

Porrò quantum ad inhabilitatem fœminæ attinet, ſi eſt perpetua, fallacia & error fuit, itaq; nullum matrimonium. Si vel ætate vel arte inhabilitas corrigi poteſt, cum patientia expectanda eſt curatio triennium. Verùm ſi inhabilitas in fœmina ſecuta eſt nuptias poſt maritalem congreſſum, ex morbo alquo, æquo animo eſt ferenda, quemadmodum de viro diximus.

Porrò

Porrò ne fallatur iudex, non erit contentus ſimplici narratione, ſiue vterq; fateatur inhabilitatem, de qua alter coniugum conqueritur, ſiue alter ſolummodo. Nam vt non eſt credendum alleganti propriam turpitudinem: ita nec credenda eſt inhabilitas corporum, ſine firma probatione, quæ per honeſtas matronas inſtituetur, ſi de fœmina agitur, per iuramentum verò & externa ſigna probabilia, ſi de viro dubitatur. Hæc ſint ita caſtis caſtè dicta: ab impuris ſermonibus monachorum volens abſtinui, qui craſsius de hiſce rebus loquuntur, quàm vt deceat humanum pudorem.

Quarta cauſa diuortij.

Errorem propoſuimus, quartam diuortij cauſam eſſe, cuius aliquoties ſuprà meminimus. De hoc tenenda eſt regula: Errantis voluntas nulla. Canoniſtæ in hoc argumento, vt antea quoque monuimus, quadruplicem errorem faciunt, videlicet, perſonæ, conditionis, fortunæ, qualitatis: quorum duos priores, videlicet perſonæ & conditionis, ad ſubſtantiam, reliquos autem, videlicet fortunæ & qualitatis, ad accidentia matrimonij referunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Subſtantiæ, aiunt, partes ſunt materia, videlicet perſonæ ipſæ contrahentes, & forma, videlicet, ipſa matrimonij obligatio conſummata. Error ergo in perſona (vt illi volunt) vitiat matrimonium, vt materia: Error in conditione, vitiat coniugium, vt forma: vt cùm putatur eſſe liber, qui poſt nuptias deprehenditur eſſe ſeruus. Propter hos errores dirimunt Caniſtæ matrimonium, non autem propter errorem fortunæ, vt ſi quis iactet ſe Crœſum, cùm ſit Codrus, nec qualitatis, cùm pro virgine nubit, quæ eſt corrupta. Ego autem matrimonio iam conſummato illis aſſentior, qui propter qualitatis errorem, videlicet, cùm, quæ pro virgine habebatur, corrupta eſt deprehenſa, poſſe dirimi matrimonium ſtatuunt. Nam ſiue vitiata fuit ante ſponſalia, ſiue poſt ſponſalia, ſed ante nuptias excluſionis ſententiam meretur. Si enim ante ſponſalia fuit corrupta, ſiue ſponte, ſiue per vim, & nihilominus vt virgo pacta eſt de futuris nuptijs, fraudulenter ſponſum fefellit, & ſponſus manifeſto errore deceptus eſt, putans virginem, quæ fuit corrupta. Licebit igitur honeſto viro etiam matrimonio conſummato conqueri de fraude & errore, & poteſt iudex illum liberare, qui tam turpiter dece-

deceptus eſt (modo alioqui ſit honeſtus) idq́ue propter turpiſsimam fraudem, & manifeſtum errorem. At ſi poſt ſponſalia, ſed ante nuptias eſt corrupta, tunc ſi id ſponte factum eſt, ab adulterij crimine non eſt aliena, vt quæ tam ſacrum fœdus de promiſsis nuptijs perfidè violauerit. Quare etiam par eſt, vt adulterij ſententiæ ſubiaceat. At ſi per vim compreſſam ſe dicat, conſentaneum non eſt, cùm ante nuptias de tanta iniuria non ſit conqueſta. Etſi autem probare poſſet, vi ſe compreſſam eſſe: tamen à fraudis vitio non liberatur, quæ vim ſibi illatam tacuit. Breuiter igitur in hunc modum concludo, Si vel firmis teſtimonijs, vel ex vtero prægnante, vel ex partus tempore fuiſſe corrupta, quæ pro virgine nupſit, poterit honeſtus vir agere contra corruptam tanquã adulteram, & diuortium petere, præſertim cùm Deus iubeat illam vt adulteram puniri, Deut. 22. & poteſt innocens perſona alias nuptias in Domino quærere.

Quid, inquiet aliquis, dicendum eſt de diſtinctione Graſsiani, qui alium errorem ſubſtantiæ, quo ſoluitur matrimonium, alium accidentium, quo non ſoluitur matrimonium, eſſe dicit? Profectò in tanta re nimis ridiculè dialecticis argutijs nugatur

Gratianus. Quis enim vnquam iure dixerit, magis pertinere vel ad ſubſtantiam perſonæ libertatem & ſeruitutem, quàm diuitias, virtutes, & vitia? An non hæc omnia ſunt in perſonis accidentia? Tu putas hunc eſſe liberum, qui eſt ſeruus, atq; ideò in ſubſtantia erratum dicis? An non prorſus ſimili modo erratur, ſi putas hanc eſſe virginem, quæ eſt meretrix? Profectò vtrobiq; erratur in accidentib. Nam ſiue quis liber ſit ſiue ſeruus, ſiue diues ſiue pauper, ſiue virgo ſiue meretrix, ſalua manet ſubſtantia perſonæ, & error ſolummodo eſt in qualitate. Similitudines quas adfert Graſsianus de agro vendito Marcello, & occupato poſtea à Paulo, qui ſe Marcellũ mentitus eſt: Et de aurichalco oblato pro auro promiſſo. Item de prælatura tenui, quam quis putauit eſſe diuitem. Et de vinea, quam putauit eſſe vberrimam, quæ tamen ſterilis inuenta eſt, nihil planè ad rem faciunt. Cœcus enim eſt, qui non maximam diſsimilitudinis rationem hîc eſſe videt. Quare Graſsiano hæc tria oppono: Primum, Errantis voluntas nulla. Secundum, contractus bonæ fidei, cui dolus dedit cauſam, ipſo iure nullus. Tertiũ, lex diuina expreſſè permittit eiuſmodi ſtupratam deſerere, & mandat eam obrui lapidib.

Quin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Quinta diuortij cauſa.

Quintam diuortij cauſam diximus eſſe violentiam, de qua, priuſquam meum conſilium dabo, aſcribam Philippi Melanchthonis ſanctiſsimæ memoriæ ſententiam, cuius verba in libello de coniugio hæc ſunt: Cùm textus Matth. 19. tantum faciat mentionẽ adulterij, valdè pugnant aliqui, non poſſe fieri diuortia, propter ſæuitiam & inſidias vitæ ſtructas. Sed in codice lex Theodoſij, quam exiſtimo graui deliberatione piorum ſcriptam, vt tunc vſitata diuortia reſtringeret ad certos caſus, concedit diuortium etiam in his caſibus. Etſi autem aliqui reijciunt hanc legem, & contendunt eam ab Euangelio diſſentire: tamen hi non rectè intelligunt diſcrimen legis & Euangelij. Et cùm expreſſè dicat Dominus: In politia Moſi diuortia permiſſa eſſe, propter duritiam cordis, ſignificat aliam eſſe gubernationem hominum ſanabilium, qui ſunt membra Eccleſiæ, & volunt obtemperare Euangelio, aliam politiam impiorum & contumacium, qui frenos legum pati nolunt. Si quis eſt igitur talis maritus, qui ſæuitiam in coniugem exercet, & admonitus

à paſtoribus, non deſinit furere, & domeſticæ Eccleſiæ inuocationem turbare, & vxorem ita crudeliter tractare, vt vita in periculo ſit, hic certè magiſtratus politici imperio cohercendus eſt, qui non ſolùm vitam perſonæ innocentis tueri debet, ſed etiam debet eius conſcientiæ conſulere, ne fracta dolore & indignatione tandem abijciat inuocationem, aut aliquid iniuſtè faciat, vt dicitur: Furor fit læſa ſæpius patientia. In eo caſu in perſona crudelì non pertinente ad Eccleſiam, magiſtratus politicus Theodoſij lege vti poſſe videtur: Imperia politica vult Deus honori eſſe bonis, & terrori malis. Vult Deus tegi eos, quorum mores ſunt ſine ſcelere. Vult eis concedi pacem ad inuocationem, ad educationem, ad inſtitutionem ſobolis. Vult latrones reprimi, ſiue domi, ſiue foris latrocinia exercent. Non deſunt vnquam in imperijs homines contumaces, iniuſti & ἄςοϱγοι, exercentes in ſuos iniuſtam ſæuitiam, quales nominat Dominus in hac concione duros corde. Hactenus verba Philippi retulimus. Huius viri ſententiam videmus eſſe, vt innocenti perſonæ ſuccurratur diuortio, & habeatur conſcientiæ ipſius ratio, hoc eſt, vt permittatur illi nubere, ſi continere ſe

non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

non poteſt. Nunc breuiter noſtrum ſubijciemus conſilium.

Cùm maritus, vt leo, omni depoſita pietate & humanitate, cum vxore habitat, tyrannicè & crudeliter verbis & verberibus eam tractans, adeò vt miſera mulier vitæ ſuæ metuat: Hîc iudex primum diligenter, quantum fieri poteſt, inquiret ſæuitiæ cauſas. Deinde ijs, ſi fieri poteſt, cognitis, reconciliationi grauiter ſtudebit. Tum ſi periculum videtur imminere innocenti, eximet eam periculo non diuortio, ſed ſeparatione domeſtica, idque ad triennium, ne quid deterius fiat. Præſertim cùm natura doceat, eos non poſſe aut debere cohabitare, intra quos continua ſunt diſsidia: & eſſet profectò crudele, periclitanti non ſubuenire. Triennij memini, quia tantum temporis velim tribui ſtudio reconciliationis. Verùm ſi fruſtrà tanto tempore reconciliatio tentatur, iuſtum fiat diuortium, & innocens ab impari liberetur iugo. Et cùm non dubiũ ſit huiuſmodi violentiam mulieri piæ & honeſtæ multò triſtiorẽ eſſe, quàm ſi maritus adulterium cõmitteret, & ſibi pacificè permitteret viuere: ſuaderem innocentis conſcientiæ conſulendum eſſe nouis nuptijs, modo continere non poſsit, aut eius vitæ

ratio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ratio alioqui mariti auxilium poſtularet. Canones ita ſtatuunt, quando ſæuitia viri tanta eſt, vt vxor non poſsit ſecurè cum eo ſine vitæ periculo verſari, ac ne quidem præſtita ſufficienti cautione, tum matrimonium iure ſeparari, quo ad thorum attinet. Sed duriores ſunt Canones, cùm non innocentis conſcientiæ conſulant. Quare Imperatoris & Philippi ſententiam Canonib. præferendam eſſe iudico. Nam cùm Chriſtus non corrigit, ſed excuſat Moſen, qui propter duriciem cordis permiſit diuortia fieri, excuſandus eſt etiam pius magiſtratus hodiè, qui ſuccurrit tyrannide & ſœuitia iniuſtè preſsis.

Si quis obiecerit dictum Pauli: Vxor à viro non diſcedat. Quod ſi diſceſſerit, maneat innupta, aut reconcilietur viro. Reſpondeo, aliud eſſe loqui de voluntaria & temeraria diſceſsione, de qua Paulus agit, aliud de coacta & neceſſaria, qualis ea eſt, de qua hîc agimus, vbi locus reconciliationi nullus relinquitur.

Cæterùm crudeli iſti leoni, omnem ſpem nouarum nuptiarum ademtam velim, præſertim viuente læſa parte, ſiue in matrimonio, ſiue extra matrimonium. Huiuſmodi enim pœna iuſtè infligitur beſtiæ ſæuienti & violento, qui Dei ordina-

tionem

tionem adeò proteruè pedib. conculcat.

Si obijcitur, non poſſe eum continere, igitur concedendum eſſe illi remedium diuinitus ordinatum, hoc eſt, coniugium. Reſpondeo, magiſtratus officium eſſe, ipſius libidini mederi, idque eo remedio, quod Deus morbo tyrannidis & violentiæ curando deſtinauit, hoc eſt, gladio.

Quæ hactenus diximus, ſic accipi volo, ſi fœmina ipſa culpa caret. Nam ſi æquè ſæuit in maritum verberib. & verbis, iudico ſeparationem fieri debere, omni ſpe nouarum nuptiarum vtriſque ademta, vt vel iſto pacto in gratiam mutuam redire cogantur.

Sexta diuortij cauſa.

Sextam diuortij cauſam propoſuimus eſſe impietatem in Deum. Hæc impietas in Deum cum pertinaci ſtudio & indefeſſo conatu pertrahendi piam coniugem in eandem impietatem coniuncta, iuſtè matrimonium ſoluit, quemadmodum docebimus. Hanc impietatem diſtinguo ab infidelitate, de qua Paulus loquitur 1. Cor. 7. cùm ait: Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, ne dimittat illam. Et ſi qua mulier

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, ne dimittat eum. Huius præcepti ſeu conſilij paulò infrà rationem ſubiungit Apoſtolus, hiſce verbis: Vnde enim noſti mulier, an virum ſaluum facias? aut vnde noſti vir, an mulierem ſaluam facias? Infidelitas, de qua hîc Paulus loquitur, eſt eius, qui nondum didicit Chriſtum, nec illi nomen dedit, de quo tamen ſpes eſt, vt audito & cognito Euangelio, conuertatur, & fiat membrũ Chriſti. Ab eo qui talis eſt, Paulus non vult mulierem diſcedere, ſed manere cum illo, hac ſcilicet ſpe, vt ſana doctrina & ſancta conuerſatione eum ad Dominum conuertat, quo ſaluus fiat. At impietas, de qua hîc loquimur, eſt vel deficientis prorſus à religione Chriſtiana, vel ruentis in hæreſin pernicioſam, quæ tametſi externam Chriſti confeſsionem retinet, fidei tamen fundamentum euertit. Eſt ergo duplex impietas hæc, videlicet ἀποςασία & hæreſis.

Ἀποςασία eſt blaſphemia in Spiritum ſanctum, videlicet, cùm quis à vera religione, qua imbutus erat, perfidè deficit, & Chriſto non ſolùm renunciat, verùm etiam eum in ſuis membris perſequitur, adeò vt nihil illi ſit carius, nihil optabilius, quàm poſſe ſecum omnes à Chriſto auer-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

auertere, in eorum certiſsimam damnationem, & in Chriſti contemtum. An non putas honeſtam & piam coniugem, potius ferre velle mille in marito adulteria, quàm hanc incurabilẽ blaſphemiam, cum æterna maledictione & damnatione coniunctam? Abſcindit enim ſe talis apoſtata à corpore Chriſti, in quo ſolo eſt ſalus: coniungit ſe Satanæ hoſti Chriſti, ac inſuper ſtudet pertinaciter & indefeſſè piam coniugem pertrahere in ſuam blaſphemiam. Quid hîc faciet pia fœmina? profectò ſi propter inſidias vitæ ſtructas, licet diuertere à violento marito, multò magis licebit ab eo diſcedere, qui animam perdere conatur, cuius multò maiorẽ curam pios oportet habere, quàm fortunarũ & corporum ſuorum. Paulus 2.Cor.6. dicit: Ne ſitis iuncti cum infidelibus. Quæ enim eſt participatio iuſticiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci cum tenebris? Quis autem conſenſus Chriſti cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem conſenſus templo Dei cum idolis? Cùm igitur de hoc impietatis genere, hoc eſt, de ἀποστασίᾳ, ſeu vniuerſali defectione à Chriſto, & de pertinaci ſtudio conatuque ſe abducendi à Chriſto, conqueritur alter coniugum, iudex cognita veritate

poteſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

poteſt piam & innocentem perſonam ſententia diuortij liberare, præſertim cùm huiuſmodi apoſtatæ diabolico ſpiritu agitentur, adeò vt qui piè decreuit viuere, & perſeuerare in vera religione, non poſsit ſine periculo ſalutis ſuæ.

Alterum impietatis genus eſt hæreſis, quæ non eſt vniuerſalis defectio à Chriſtiana religione, ſed tantum alicuius falſi dogmatis electio & defenſio. Hæc hæreſis aut eſt in fundamento, hoc eſt, contra articulos fidei directè: aut non eſt in fundamento, vt quæ poſsit ſtare cum articulis fidei. Deinde hæreſis, quæ eſt in fundamento, vel eſt curabilis, vel pertinax. Si eſt curabilis, expectanda eſt patienter emendatio. At ſi eſt pertinax, hoc eſt, ſi curari non poteſt, vt quæ quotidiè fiat peruicacior, radicem egit, vt euelli non poſsit: de hac præceptum Pauli ad Titum 3. teneatur: Hæreticum hominem poſt vnam & alteram admonitionem caue. Si ergo maritus aliquis talis fuerit, & conatur pertinaciter & indefeſſè coniugem in ſuum errorem pertrahere, & illa metuit, ne infirmitate paulatim victa labaſcat, velim eam maturè ſe ad iudicem conferre, ac petere liberationem à præſenti periculo. Hanc (etſi Canoniſtæ tantum faciunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſeparationem in hoc caſu, quo ad thorum attinet) liberare poteſt iudex per ſententiam diuortij , permiſſa facultate nubendi poſt triennium. Verùm ſi hîc magiſtratus gladio faceret diuortium , non ſolùm innocenti, verùm etiam Eccleſiæ Dei, & ſocietati humanæ melius conſuleret. Extat enim mandatum Dei Deut. 13. quòd qui loquatur auerſionem à Domino Deo, interficiatur , vt malum tollatur de medio populi Dei.

Quod ſi autem maritus impia dogmata amplexus , non conatur vxorem ſecum in errorem perducere , maneat ipſa apud maritum , & lugeat mariti ſui miſeriam. Idem iudico , ſi labitur in hæreſin maritus , qua non euertitur fundamentum.

CASVS VARII.

QVAERITVR nonnunquam, num is, qui habet vxorem propriam, & interea cum vxoris ſuæ ſorore, aut quauis alia , quam ei non licuit per legem Dei & naturæ attingere, concumbat, num debeat propterea in poſterum amplexum vxoris propriæ , tanquam inceſtum fugere , nec ne ? Hæc quæſtio nullum locum habet , vbi magiſtratus ſuum facit officium , &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

pœna capitis punit adulterũ & inceſtum. Verùm vbi per negligentiam magiſtratus reo parcitur, & vxor, quod iure poſſet, non petit diuortium, ſciendum eſt, quòd affinitas ſuperueniens, matrimoniũ conſummatum non dirimat. Eſt enim regula iuris: Factum legitimè retractari non debet, licet poſtea caſus eueniat, quo non potuit incoari. Verùm ſi hoc accidiſſet inter ſponſalia & nuptias, ab vtraq; abſtinere debuiſſet. Scholaſtici hîc diſtinctionẽ fingunt, & dicunt, huiuſmodi inceſtu maritum amittere ius petendi ab vxore debitum, nequaquam tamen licere ipſi, petenti debitum negare. Iniuſtum enim foret puniri vxorem, propter peccatum mariti. Hoc quidem rectè à ſcholaſticis dicitur, quòd non liceat marito vxori debitum negare. Nam hoc illi ex obligatione diuina, naturali, & ciuili debet. Verùm priorem partem ſententiæ ſcholaſticorum corrigendam iudico, & dico, quòd poſt reconciliationem cum vxore offenſa, ius ſuum integrum recipiat maritus. Neque enim tanta vis illegitimæ coniunctionis eſſe debet, vt propterea vſus conſummati matrimonij impediatur, niſi fortè pars offenſa ſeparationem poſtulet. Idem iudicium ſit de fœmina, ſimiliter peccante.

ALI-

ALIVS.

Quæritur, ſi quis poſt deſponſam ſibi vnam, alteram ducit in vxorem, num debeat redire ad deſponſam, vel retinere quam poſt ſponſalia cum priore duxit? Hîc multi pernicioſo errore implicantur, dum non diſcernunt inter conſenſum ſeu promiſsionem de futuris nuptijs, & iuſtum ſeu conſummatum matrimoniũ. Ex quo fit, vt ſæpè malè ſeparent, quos coniunctos eſſe deceret: & coniungant peſsimè, quos ſeparatos eſſe præſtaret. Atq; ita ſe coram Deo alieni peccati reos faciunt, dum autores fiunt adulteriorũ. Hîc ergo tutiſsimum erit ſequi hanc diſtinctionem: Si quis rem habuit cum deſponſa, conſummauit matrimonium, & adulterium commiſit alteram ducendo. Quare relicta adultera debet redire ad propriam, modo illa velit adulterum in gratiam recipere. Neque enim cogi debet, vt eum recipiat. At ſi non habuit conſuetudinem cum deſponſa, diſceſsit à promiſsione facta priori, ducens ſolenniter alteram, quam retinebit, deſponſa à promiſsione abſoluta. (Hoc autem ita accipi velim, ſi hæc poſterior ignara fuit pactionis cum priore initæ. Nam ſi ſciuit ſe contrahere cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſponſo alterius, iniuſtè fecit: Quare iuſtè ab eo ſeparabitur, & redibit ad eam, cui prius fidem dedit.) Sed dicet fortè aliquis: Ideo iubetur redire ad priorem, vt iſto modo puniatur ipſius temeritas. Reſpondeo, Non oportere pœnam duplicare malitiam, ſed iuſtè punire peccatum. Quare potius ſuaderem, tales remittendos eſſe ad magiſtratum politicum, qui poteſtatem habet, vel mulcta pecuniaria, vel plagis, vel carcere, vel exilio fœdifragos puniendi.

Non dubito fore, qui hanc noſtram ſententiã ſint improbaturi. Dicent enim, iuſticiam poſtulare, vt fides, priori data, ſeruetur. His ita reſponſum volo: Si hic caſus, de quo agimus, vt par eſt, reuocetur ad iuſticiæ normam, ſtabit profectò noſtra ſententia. Iuſticia ſiquidem requirit, vt qui alterum læſit, compenſet iniuriam. Iam autem deſponſæ poteſt ſatisfieri iudicio bonorum virorum, vt non conqueratur de iniuria ſibi facta ab eo, cui fidem dedit, etiam diſcedat ipſe à pactione. Ductæ autem domum & paſſæ maritalem congreſſum poſt ſolennitatem nuptiarum non poteſt ſatisfieri, ſi dimittatur à marito. Nam virginitas amiſſa reſtitui nequit,neq; infamiam vlla pecunia æquat.

Deinde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Deinde quia minus malum reſpectu maioris mali bonitatis quandam rationem habere videtur, minor profectò iniuria cedet maiori. Nunc autem minor iniuria eſt diſcedere à pactione nuptiarum ante conſummatum matrimonium, quàm poſt conſummatum matrimonium, deflorata virgine matrimonij vinculum ſoluere. Quare dubitare non poſſum, quin peccent contra Deum, iuſticiam, & omnem æquitatem, qui ſecus in hoc caſu iudicant, vt qui adulteria & iniuſta diuortia approbent.

ALIVS.

Quæritur, ſi alter coniugum poſt nuptias in morbum contagioſum incidat, vt congreſſus maritalis non careat periculo, num liceat diuortium facere? Bucerus hîc durior eſt, vt in multis, quæ ſunt huius argumenti. Sed hoc firmiſsimè tenendum eſt: Fortunam non puniendam eſſe, ſi abſit culpa. Quare nulla calamitas, quantumuis magna & horrenda, quæ inter viuentes accidit (ſi abſit culpa) diſſoluat coniugium. Diſcernendum eſt enim accuratè inter ea, quæ ſunt per ſe culpæ, & quæ non ſunt culpæ, ſed pœnæ ſolummodo iudicio humano, quæ ſæpè ſuas laten-

tes cauſas apud Deum habent. Has oportet coniuges patienter ferre, & ſe inuicem tanquam ꝓpriam carnem fouere. Quantum autem ad amplexum connubialem attinet, facilè, modò Deum timeant, & ſe verè ament, inter eos conueniet. Quis enim amat aliquem, & nihilominus vult ipſum in certiſsimum periculum conijcere?

ALIVS.

Frequens & hic caſus proponitur in conſiſtorijs. Fœmina ſi promiſsionem de nuptijs factam, & propter ſperatas nuptias admiſiſſe marem, tanquam proprium maritum, à quo nunc deſeritur, conqueritur. Hîc ſi reus fatetur factum, & inficiatur promiſsionem, iudex diligenter inquiret de fama fœminæ, qualis fuerit, antequam à viro, de quo conqueritur, compreſſa eſt. Et ſi honeſta fuiſſe deprehenditur, iudex ſe ad ſtupratorem conuertet, eiq; grauiter exponet, quàm Deo diſpliceat mendacium, cum hominis perpetua infamia coniunctum, vt quod æquet crimine homicidium, & quàm horrendæ pœnæ mendacibus diuinitus immineant. Deinde ſeriò hortabitur reum, vt eam, quam promiſsionib. perduxit ad ſtuprum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

in vxorem ducat. Qui ſi ita admonitus, perſtiterit in negando conſtans, iudex coget ipſum, vt ſe non promiſiſſe iuramento confirmet, idq́; non ſuo tantum, ſed ſeptem viris adhibitis, vel ex cognatione, ſi haberi poſſunt, vel ex alijs, qui teſtimonium pietatis & honeſtatis habent. Et hoc iuramentum præſtabitur in publico placito coram iudice politico: Quo facto, ad iudicem Eccleſiaſticum redibit purgatus, qui ipſum pronunciabit liberum, quantum ad humanum iudicium attinet, cum hac admonitione, vt ſciat ſe vindicem Deum habiturum, ſi periurio fefellit.

At ſi reus fatetur factum, & nulla promiſsio de nuptijs eſt interpoſita, ſed ſimplex virgo blanditijs illecta, admiſit ſtupratorem, quid hîc faciendum? Lex Dei mandat, vt eam quam violauit, ducat & dotet. Imperatoria verò vt aut ducat aut dotet. Sed qui Chriſtiani eſſe & nominari volunt, nimium laxant frena libidinibus, dum relinquunt in ſtupratoris poteſtate, velit ne eam ducere aut dotare, nec ne, quam ſtuprauit. Quod profectô dolendum eſt inter Chriſtianos fieri. Nam vt corrigatur, non eſt ſperandum, præſertim vbi hic magnatum quotidianus luſus eſt, quorum arbitrio leges

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

rogantur & abrogantur: Vellem profe-ctò magiſtratum hîc ad minimum cogere ſtupratores, ad elocandum cum dote eas quas ſtuprarunt: Et abrogare legem, bono quidem conſilio latam, de mulcta nouem marcarum, præſertim cùm videat magiſtratus euentum ſuæ expectationi non reſpondere. Putauit enim, vt iſto pacto refrenaretur libido in puellis, ne tam facilè ſe proſtituerent.

ALIVS.

Incidit & hic caſus: Quidam dormit cum vxore abſentis mariti, illa concipit & parit. Maritus reuerſus, ex partu adulterium deprehendit, & per ſententiam iudicum dimittit vxorem, & ducit aliam. Hîc quæritur, an is qui polluit abſentis vxorem, poſsit relictam & legitimè dimiſſam ducere? Reſpondeo, Qui hoc facit, videtur continuare adulterium, niſi fortè hæc tria concurrant: Si præcedat publica pœnitentia: Si cum polluta proficiſcatur in locum, vbi factum ignoratur: Si amore ſobolis natæ, & vt eam, quam ſeduxit, in viam reducat, ne peius ruat. Tunc enim iudico coniugium fore legitimum, quo vti poterunt bona conſcientia. Verùm ſi ſolo amore libidinis hoc facit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

quem ex mutua conſuetudine contraxerant, & iunguntur coniugio, adulterium planè continuant, vbicunque loco habitant: Et Deus ſæpè teſtatur huiuſmodi nuptias ſibi diſplicere, dum ſinit tales ruere in reprobum ſenſum, vt poſt coniugiũ infeliciter initum, infeliciter viuant, adeò vt alter alterius aſpectum ferre nequeat.

ALIVS.

Haud raro & hic caſus offertur. Ebrius & libidine excœcatus iuuenis, vt optato potiatur amore, dat fidem ebriæ virgini aut fœminæ de coniugio: res plerunque per Lenas & Lenones agitur, poſtea ſobrius pœnitentia ductus, diſcedere à promiſsione cupit, accuſatur, ſiſtitur in iudicio, producuntur teſtes fidei datæ. Quid hîc dicendum? Vinum & amor peſsimi ſunt conſiliarij, Lenæ & Lenones, diaconi diaboli, nihilo meliores. Quid enim, quæſo, intereſt inter adoleſcentem ebrium, & ſo mente captum? Quid mentis habet fœmina, cui Baccho iuncta Venus, conduplicauit inſaniam? adeo vt Mimus non inceptè videatur dixiſſe: Amare & ſapere vix Deo conceditur. Amor enim & vinum in hominis poteſtate ſunt antequam bibat: poſtquam verò biberit, ipſe eſt illorum

 poſſeſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

poſſeſsionis & mancipij. Dico ergo, quod malè conglutinauit vinum, quod temeritas, quod cœcus amor, quod malè per lenas & lenones, ſuos diaconos, coniunxerat diabolus, hoc per ſuos miniſtros ritè dirimat Deus. Neq; enim ſentiendum eſt, eos à Deo coniunctos eſſe, qui malè coniuncti ſunt. Nam vt Deus tantum coniungit, quod rectè coniungitur: ita idem Deus per ſuos miniſtros rectè dirimit, quod malè coniunctum erat.

ALIVS.

Quæritur quoq;, an is qui repudiatam ob aliam cauſam, quàm ob fornicationem duxerit, ſit mœchus, nec ne? (Nam ex verbis Chriſti certum eſt, non eſſe mœchum, qui eiectam propter adulterium ducit.) Reſpondeo: Chriſtus quidem videtur eum, qui ducit eiectam ob aliam cauſam, quàm ob adulterium, mœchum pronunciare. Ita enim ait: Quicunque repudiatam extra cauſam ſtupri duxerit, mœchatur. Sed idem dicit: Non eſt bonum hominem eſſe ſolum. Idem pœnitentes in gratiam recipit. Dico ergo: Qui ducit repudiatam in fraudem prioris coniugij, mœchatur, manente adhuc celibe, qui iniuſte vxorem abiecit. Hoc enim tempo-

tempore ſpes reconciliationis aliqua reliqua eſſe videbatur. Et in hanc ſententiam verba Chriſti accipienda ſunt. Verùm poſtquam is qui repudiauit iniuſtè vxorem, duxit aliam, omni ſpe reconciliationis excluſæ ademta, vinculum rupit coniugij. Quare is non mœchari putandus eſt, qui derelictam ſuſcipit. Nam dimiſſa iniuſtè nunc liberata eſt per adulterium mariti, quod ipſe, aliam vxorem ducendo, priori illegitimè dimiſſa, commiſit: vt iam non ſit adultera, ſi nubat alij in Domino, nec ipſe adulter, qui eam ducit: Nihilominus tamen velim rem ad iudicem ſupremum deferri, vitandi ſcandali cauſa, & vt ſit ſecurior innocens perſona.

Sed quid eſt dicendum, ſi maritus, qui abiecit vxorem ſine cauſa, manet celebs? Tentabit excluſa reconciliationem triennium, quæ ſi interea reditum ad maritum impetrare non poteſt, conqueratur de iniuria ſibi facta coram magiſtratu politico. Si autem magiſtratus reo parcit, innocens ferat iniuriam patienter, mutet locum, proficiſcatur in terram, vbi nota non eſt, exponat pio paſtori iniuriam ſibi factam, petat infirmitatis ſuæ rationem haberi. Hîc paſtor conſulens conſcientiæ afflictæ mulieris, poterit eam hortari ad nuptias

alias,

alias, ne infirmitate victa, ruat in libidines, aut alia horrenda ſcelera, & tandem in deſperationem, atq; ita pereat, cui ſuccurri poterat, permiſsione noui coniugij. Neq; cenſendus eſt adulter, qui eam ducit, præſertim cùm nec in fraudem prioris coniugij id facit, nec vlla reconciliationis ſpes reliqua videbatur.

ALIVS.

Incidit & hic caſus haud rarò. Aliquis ducit vxorem, & ducta vxore, furtum cōmittit, aut aliud facinus, cum perpetua infamia coniunctum, adeò vt homines honeſti, eum menſæ & mappæ, vt dici ſolet, conſortem non patiantur. Reus autem, vt non veniat in manus magiſtratus, & infami ſupplicio afficiatur, fuga ſibi conſulit. Quid hîc faciet honeſta & innocens fœmina? Certum eſt hanc diſceſsionem mariti, deſertionem non eſſe voluntariam, ſed coactam, atq; ideo deſertionis prætextu innocenti nō ſuccurritur. Quid ergo? Non eſt dubium, quin piæ & honeſtæ fœminæ talis caſus ſit multò triſtior, quàm ſi coniunx adulterium commiſiſſet. Duriſsima præterea lex fuerit, ſi iubeatur innocens ſedibus incertis infamem & vagabundum quærere. Durum quoq; eſſet, ſi con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſi continere nequit, manere innuptam. Etſi autem lex Theodoſij Imperatoris ſanctiſsimi (quam ſequi ſummus magiſtratus abſque ſcelere poteſt) hîc abſoluit innocentem perſonam : tamen ꝓpter multas cauſas hoc conſilium non inutile iudicauerim : Sedeat innocens perſona annos quinq; (quod tempus ſummus magiſtratus poteſt ſuo arbitrio moderari, vt ſit vel breuius vel longius) lugeat infortunium coniugis, viuat honeſtè & pudicè. Exacto autem quinquennio, veniat ad iudicem, petat ſuæ infirmitatis rationem haberi. Hîc ex ſuperiorib. regulis ſtatuo, iudicem poſſe innocenti & honeſtæ perſonæ alias nuptias concedere, ſed re prius communicata cum ſupremo magiſtratu, vel eius vicario, vt ſecurior reddatur perſona innocens. Nam & is qui ob ſuam infamiam abijt, ciuiliter mortuus eſt, & ſuo ſcelere, quod Deus ligauerat, abrupiſſe videtur.

Sed quid, ſi poſt quinquennium redierit maritus in gratiam cum magiſtratu ? An poterit iuſtè repetere vxorem, quæ iam alij nupſit ? Si innocens perſona nupſit ſine iudicis ordinarij ſententia, & autoritate ſupremi magiſtratus, debet profectò vel redire ad priorem maritum, vel manere innupta. Neque enim cogi debet

ad coha-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ad cohabitandum cum infami. Hoc tamen ita accipi velim, quod ſummus magiſtratus, vt dixi, in hoc caſu Theodoſij legem ſequi poſsit, præſertim cùm facinus perpetratum æquet crimine fornicationẽ, ſi non ſuperet. Ego ſolummodo hîc expono, quid velim fieri à iudicibus ſubordinatis, qui conſiſtorijs præſunt. Verùm ſi ex ſententia iudicis ordinarij, & ex permiſsione ſummi magiſtratus, elapſo quinquennio, contraxit, non debet ad priorem redire, ſed manere apud poſteriorem. Nam Deus odit confuſionem libidinum, & vagas cõmixtiones. Verùm hîc præſtaret, facinoroſum & infamem dignis pœnis ſubijcere, ne reuerſus innocenti moleſtus eſſet, & ſcandalo plures offenderet.

ALIVS.

Interdum fit, quòd maritus deſerta vxore in aliam terram proficiſcatur, atq; illic vxorem ducat. Quid hîc iudicandum eſt de fœmina, quæ illi nubit? Certum eſt, quòd nubat alieno, & non ſuo. Eſt ne igitur adultera cenſenda, vt ille adulter? Deſertor ille verè adulter eſt: ſed decepta non eſt pro adultera habenda, donec neſciat ſe cum alieno viro habitare. Verùm, mox vbi reſciuerit ſe alieno viro nupſiſſe, & ni-

& nihilominus adultero miſceatur, iudicabitur adultera. Antea enim excuſabat ignorantia & error, adeò vt nec conſcientia ipſius vulnerari, nec fama ipſius periclitari debeat. Ita enim Auguſtinus rectè definit, cùm ait: Si virgo nupſerit neſciens, viro alieno, hoc ſi ſemper neſciat, nunquam ex hoc adultera erit. Si autem ſciat, iam ex hoc adultera eſſe incipit, ex quo ſciens, cum alieno cubauerit. Sicut enim in iure prædiorum, tam diu quiſque bonæ fidei poſſeſſor rectiſsimè dicitur, quàm diu ſe poſsidere ignorat alienum. Cùm verò ſciuerit, nec ab aliena poſſeſsione receſſerit, tunc malæ fidei perhibetur, tunc iuſtè iniuſtus vocabitur. Hactenus Auguſtinus. Idem iudicium ſit de maſculo, ſi duxerit, quam non ſciuit alienam eſſe. Debet ergo iudex, vbi fraus innotuerit, innocentem perſonam liberare, ac ipſius innocentiam ſuo teſtimonio declarare. Indigniſsimum enim foret, & contra omnem iuſticiam & æquitatem notam infamiæ innocenti inurere, aut vllam pœnã infligere, vt quæ putarit ſe Deo obœdire, cùm iuxta ordinationem ipſius nuberet. Hinc ſequitur, quòd in eo coniugio liberi ſuſcepti legitimi habeantur, & quòd iuſtũ ſit, vt decepta perſona nõ fraudetur bonis,

quæ illi vt legitimæ vxori cum ſuis liberis debetur: reliqua bonorum parte cedente illi, ſub cuius dominio adulter eſt. At deſertor ille, deceptor & impurus adulter, dignus eſt, qui ſupplicijs iuſtis ſubijciatur, ne alij exemplo deteriores fiant. Neque enim licet magiſtratui, vice DEI fungenti, talibus impoſtoribus parcere: quod ſi fecerit, reus erit alieni peccati, & autor ſcandali.

Quid ſi deſerta nubat, antequam ea quæ alieno nupſit, reſciuerit ſe alieno nupſiſſe? Abſtineat à thoro alieni, rem deferat ad iudicem conſiſtorianum. Hic magiſtratui politico rem exponat, petatque, vt propter gloriam Dei, & conſeruandam ſocietatem humanam contemtorem ordinis diuini puniat. Verùm ſi hîc magiſtratus politicus negligentior fuerit, fortè pecunia, aut aliquo affectu corruptus, hoc do conſilium, vt decepta & innocens perſona petat diuortium propter conſcientiam ſuam. Nequaquam enim exiſtimo, huiuſmodi coniugium ſine vaſtatione conſcientiæ conſiſtere poſſe.

ALIVS.

Nuper & hic caſus mihi propoſitus eſt. Quidam homicidium commiſit, &, ne veniret

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

niret in manus magiſtratus vindicis homicidij, aufugit, nec ſcitur, quò ſe recepit: Vxor eius iuuencula integrum expectauit triennium, quæ poſtquam nunc de mariti reditu deſperat, petit infirmitatis ſuæ rationem haberi per alias nuptias. Verùm quia non fuit mihi expoſitum homicidij genus, ad quæſtionem ſimpliciter reſpondere non potui. Nam cùm theſes, quæ infinitæ ſunt, non ferunt reſponſionem ſimplicem, circumſtantiæ quib. veluti veſtiuntur hypotheſes, inquirendæ ſunt. Hæ enim ſæpè mutant actionum qualitates. Quam ob rem ad diſtinctiones deſcendendum erit, ne generis amplitudine decepti, demus reſponſa, quæ ſingularibus nullo pacto conueniant. Hîc itaq; iudico, diſtinctionem huiuſmodi adhibendam eſſe. Homicidium de quo quæritur, aut fuit inuoluntarium, aut voluntarium. Si inuoluntarium fuit, profectò extra culpam eſt, qui metu pœnæ aufugit. Iuſtum igitur erit, vt vxor vel quærat maritum, vel maneat innupta, deplorans & mariti & ſuam miſeriam. Si conqueritur ſe continere non poſſe, fugiat ocium cum Penelope, oret, laboret, ieiunet, fugiat occaſiones peccandi, contineat ſe domi, nec admittat leues homines in colloquium.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Nullo enim pacto licet ei nouas quærere nuptias, viuente marito, vt qui non ſponte, ſed coactus metu citra ſuam culpam peregrinetur. At ſi homicidiū voluntariū fuit, & cum infamia coniunctum, nolim vxorem inſontem maritum infamem & vagabundum quærere, ſed exacto quinquennio, ſi continere non poteſt, nec ſe alere ſine mariti auxilio, nubere in Domino, idque non ſine venia impetrata à ſummo magiſtratu, qui, à cōſiſtorianis admonitus de fœminæ infirmitate & neceſſitate, poteſt bona conſcientia nouas nuptias illi concedere, maximè ſi probatur eſſe honeſta & innocens. Sin autem homicidium factum ſine infamia eſt, vt ſi quis in iuſto conflictu aduerſarium occidit, ſedeat vxor ſeptennium: Et ſi interea non cognouerit vbi ſit maritus, nec ipſe ei ſcripſerit, velim iudices conſiſtorianos rem deferre ad ſupremū magiſtratum, hoc eſt, ad principem ipſum, qui poteſt, datis literis, facere ipſi facultatem nubendi in Domino, ne miſera in periculum veniat, & tandem in deſperationem, propter ſuam incontinentiam. Quòd autem velim rem deferri ad ſupremū gubernatorem, ideo facio, vt qui eam ducit in vxorem, ſit ſecurior, ne alter fortè aliquando reuerſus, negociū illi faciat.

ALIVS.

Quæritur, ſi maritus quiſpiam in longinquas regiones profectus, conſentiente vxore, diutius emanſerit, quàm conuenerat inter ipſum & coniugem, quid ſit ſtatuendum de vxore domi remanente? Hic caſus non eſt pro deſertione habendus. Eſt enim ab eo diuerſiſsimus. Quare & hîc aliter ſtatuendum, quàm de malitioſa deſertione. Primùm itaq; cauſa profectionis examinanda eſt, quæ vel neceſſaria, vel vtilis, vel temeraria eſſe poterit. Pro harum cauſarum diuerſitate, de longiori mora abſentis mariti iudicandum eſt. Neceſſariam cauſam profectionis voco, cùm aliquis cogitur ſuperioris mandato obœdire, fortè militiæ vel legationis cauſa. Vtilem dico, cùm rei familiaris augendæ gratia maritus ad peregrinas terras proficiſcitur. Temerariam nomino, cùm homines leues militiam non neceſſariam ſequuntur, ſed tantum vt otientur, & liberius inter ſuæ farinæ homines viuant.

Si igitur neceſſaria cauſa eſt emanſionis, vxor expectet maritum ad vitæ terminum, niſi certos de morte rumores audiuerit ab hominibus non leuibus, ſed fide dignis. Poſſunt enim multæ cauſæ incidere

dere diuturnioris emanſionis, vt ſunt morbi, captiuitas, poſitæ inſidiæ, bella, &c.

Si vtilis cauſa eſt abſentiæ, vt ſi maritus mercatus gratia abſuerit, velim vxorem patienter expectare reditum ad ſeptennium, modò abſens maritus interdum ſcripſerit, & ſuæ moræ rationem reddiderit. Verùm ſi nihil tanto tempore ſcripſerit, conſulat vxor conſiſtorianos, & examinata cauſa, mittant illam, ſi vel egeſtate cogitur, vel infirmitate vincitur, ad ſupremum magiſtratum, qui poteſt illi ſua autoritate nubendi veniam concedere. Veriſimile enim eſt, eum, qui ſeptennium abſuit ab vxore, eamq; non reddidit de ſua mora certiorem, quòd vel ſectetur alienos amores, vel alibi pedem fixerit, aliamq; vxorem duxerit.

At ſi temeraria fuit profectio, nihilq; ſcripſerit vxori maritus triennium, deſertor eſt habendus, vt qui ſectetur alienos amores. Quare velim fœminæ deſertæ nouas nuptias concedi, exacto quinquennio: Sed re per conſiſtorianos communicata principi, cuius permiſsione & autoritate munita nubere poterit.

ALIVS.

Parentes promittunt iuueni nuptias filiæ,

liæ, quas filia recuſat, filia promittit alteri iuueni nuptias refragantibus parentibus, & cum eo rem habet, vt conſummatum videatur matrimonium, quæritur vtri horum nubet filia? Reſpondeo: Sicut non licuit parentibus, reluctante filia, promittere alicui ipſius nuptias ſimpliciter: ita non licuit filiæ plenè in nuptias alicuius conſentire citra parentum conſenſum. Si ergo coactus conſenſus non facit coniugium, multò minus nullus, Libera eſt ergo à primo, quia non conſenſit: Libera eſt à ſecundo, quia contra autoritatem parentum contraxit. Nam verbum Dei Num. 30. vota & iuramenra facta à puellis, quæ ſunt in parentum poteſtate, irrita pronunciat, Si parentes, mox vbi intellexerint vota & iuramenta facta, reclamauerint. Voti enim nomen non meretur, quod in parentum dedecus à liberis nuncupatur. Nam Deus præcipit liberis, vt colant parentes. Si ergo votum factum Deo à virgine eſt infirmum ſine parentum conſenſu, multò minus erit firma promiſſio homini facta ſine parentum conſenſu: Nec iuuat puellam, quòd concubitu voluerit confirmare, quòd ſtultè promiſerat. Non enim legitimus fuit, ſed fornicarius concubitus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Quid ergo fiet, inquies, de eo, qui clam deſponſam neſcijs parentibus ſtuprauit? Contra hunc parentes ſponſæ tanquam contra raptorem agere poſſunt, niſi malint in promiſsionem filiæ conſentire, & permittere matrimonium conſummari.

Verùm ſi virgo tantum promiſit alteri reluctantibus parentibus, & cum eo rem non habuit, velim ipſam propter diſsidia inter procos abſtinere ab vtriuſq; nuptijs, in pœnam ſuæ aduerſus parentes contumaciæ, & temeritatis, quòd ſine conſenſu parentum alicui fidem dare de nuptijs auſa ſit.

Quid dicendum, ſi pater viduæ iuuenculæ promittit alicui nuptias filiæ, illa verò alteri? Hîc rata erit promiſsio viduæ. Eſt enim ſui iuris, Num. 30. Melius tamen faceret vidua, ſi parentum conſilio pareret, modò prudens & vtile videretur.

ALIVS.

Quæritur, an vir nobilis, qui ex vxore nobili numeroſam ſobolem ſuſtulit, vxore mortua poſsit cum ignobili fœmina matrimonium contrahere hac conditione, vt liberi vxoris prioris in bonorum, maximè immobilium hæreditatem ſuccedant, quo nomen familiæ conſeruari poſſit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

ſit. Ignobilis verò cum ſuis liberis ſit contenta bonorum mobilium parte iuxta honeſtum inter contrahentes contractum, quem cognati & amici probant & obſignant? Reſpondeo, Conſeruatio familiarum eſt vtilis ad tuendum ſtatum & decus Reipublicæ. Infirmitati hominum eſt conſulendum. Conſcientiarum eſt habenda ratio. Bonorum præterea communicatio æqualis non eſt de ſubſtantia matrimonij. Nec huiuſmodi contractus eſt contra legem Dei: Nec caret probatis exemplis. Quare iudico id licere, ita tamen vt autoritas & approbatio ſupremi magiſtratus ac conſenſus liberorum & cognatorum accedat: Ineaturque contractus connubialis non in angulis coram vno atque altero, ſed ſolenniter in conſpectu Eccleſiæ, ad hoc vocatis ex cognatis & amicis multis: Et vt conſtet mundo legitimum eſſe coniugium non concubinatũ: Et vt homines ſciant liberos ex eo coniugio natos legitimos eſſe. Videmus multos abſtinere à ſecundis nuptijs amore liberorum ex priori coniugio ſuſceptorum. Sed quàm benè conſulant ſuæ conſcientiæ experientia in agone mortis docet, & triſtiſsimus euẽtus in extremo die omnibus creaturis oſtendet. Statuo ergo infirmi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

tati humanæ hoc pacto, vt oſtendimus, conſulendũ eſſe, ne interrumpantur preces, neúe homines paulatim ita inuoluantur laqueis diaboli, vt poſteà cùm maximè velint, extricare ſe non poſsint. Nam conſuetudine longa peccandi peccatum ita firmatur, vt fiat veluti neceſsitas quædam, vt reuocare gradum non poſsis, id quod potiſsimum in libidinibus cernitur.

Idem iudicandum eſt, ſi quis vicio corporis laboraret, vt vel non auderet nuptias petere alicuius ex nobili familia, vel metueret, ne vicium ſibi exprobraretur, ſed concubinatum magiſtratus ferre non debet in vllo hominum ſtatu, modò fidelis miniſter Dei eſſe velit. Nam ſcandalum huiuſmodi plurimum Eccleſiam inficeret, & ad imitationem multos inuitaret.

ALIVS.

Si maſculus illicitam & nefandam Venerem, qualis in Italia & Ruſsia eſt vſitata, ſectatur, iuſtiſsimè ab honeſta vxore dimittitur. Similiter ſi mulier ſe ſubiecerit execrabili contra naturam libidini, indigna eſt, quæ poſtea thoro coniugali gaudeat. Verùm in his regnis, ſit Deo gratia, iſta nefanda ſcelera rariſsimè audiuntur. Et ſi quando audiuntur, & probantur, magi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

magiſtratus ita animaduertit in reos, vt res ad conſiſtoria non perueniat.

ALIVS.

Si mulier abortium procurat, aut ſi vir cogit vxorem, vt pharmaco ſumto abortiat, iuſtè petitur, & ſententia iudicis fieri poteſt diuortium, Sed re prius euidenter probata, ne pateat calumnijs locus. Hoc enim facinus ſceleſtum & execrabile excedit omnem infidelitatem, & omne adulterium, & pugnat cum fine ordinationis Dei. Si ergo innocens perſona iuſtè liberatur diuortij ſententia ab adultero, Si à violento, Si ab apoſtata, Si à deſertore, multò magis liberabitur ab eo, qui omnes iſtos ſuperat crudelitate & immanitate, vt qui ipſi diabolo adhæreat, à Dei familia prorſus alienus. Quando autem talis caſus conſiſtorialis proponitur, velim eos admonere politicum magiſtratum, vt huiuſmodi piacula è medio tollat, ne vel alij inuitentur exemplo, vel tota Reſpub. vnius ob noxã mulctetur. Et profectò magnum dedecus foret, ſi magiſtratus hîc vel pecunia, vel vllo affectu ſe corrũpi ſineret.

Simile iudicium fiat de fœmina, quæ mentitur ſe grauidam, & poſtea ſuppoſito partu & alieno maritum fallit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

INDEX MATERIARVM.

A.

ABauia paterna 54
Abauus paternus qui ibi.
Abrahami promtitudo, in mactando filio, Deo placuit 40
Adoptio, nuptiarum impedimentum ſecundum, & quare, & qui ei obedientiam debeant 124
Adulterio commiſſo, ſi petatur diuortium, qualis debeat eſſe iuris proceſſus 177.178
Adulterium etſi iuſta cauſa diuortij, circumſtantiæ tamen incidere poſſunt, quæ diuortium impediunt 177
Affines qui 110
Affinitas fornicaria reſcindit nuptiarũ pactum 166
Affinitas iuxta ius Pontificium vnde naſcatur 112
Affinitas iuxta leges ciuiles vnde naſcatur ibid.
Affinitas quid 111
Affinitatis ſupputandi eadem ratio quæ cognationis 117
Affinitatum apud Papiſtas quot genera impediant nuptias 116
Affinium metaphora vnde ſumta 111
Affinium nomina 113. 114
Agnati qui ſint & vocentur, recta linea ſurſum aſpiciendo 54. 56
Αποςασία quid 204
Αγνότης quid 146
Alleganti propriam turpitudinem non eſt credendum 178
Ambroſius affirmat licere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

cere mulieri diſcedere de tribus cauſis 173
Ambroſius non rectè concludit, cum iubeat mulierem poſt diuortium manere innuptam 173
Amitini qui 62
Amore captus non habet liberum conſenſum 129
Amor coniugum naturalis, ſtabilis, caſtus & ſanctus 140
Amor naturalis in quotum duret gradum 105. 106
Anima hominis manens in caſtitate, ab alijs vitijs non inquinatur 81. 82
Argumenta, quibus nuptias ſacerdotibus liberas eſſe diuino iure demonſtratur 16. 17
Primum 17
Secundum 17. 18
Tertium 18. 19
Quartum 29
Quintum ibid.
Sextum 21
Septimum 22
Argumentorum de cœlibatu ſolutiones
I. ab autoritate Eccleſiæ 22. 23
II. à Voto 24
III. à merito 25. 26
IIII. à conſuetudine 26. 27
Argumenta quibus polygamia, ſiue iteratæ nuptiæ probantur
Primum 33
Secundum 35
Tertium 36
Quartum ibid.
Quintum ibid.
Sextum 37
Ariſtoteles etiam hominem ad familiaritatem conditum intellexit 145
Ariſtotelis definitio amici ex ſententia Pythagoræ 132
Attauia paterna quæ 55

Attauus paternus qui 54
Auguſtini dictum de abſtinentia à ſanguine iunctis 100
de Coniugio cum peregrinis 102
de ijs qui diuortium petunt, & ambo ſcelere contaminati deprehenduntur 179. 180
de muliere, cum qua non eſt facta copula carnalis 124
Auguſtini eadem, quæ Leonis de ſecunda conditione, qua perſonæ reæ ob adulterium aliud coniugium permittitur, opinio 186
Auguſtini teſtimonium, quo ſecundæ probantur nuptiæ 37
Auguſtini in Pauli verba de Polygamia ſententia vera 35
Auunculi vxor ſub qua regula contineatur 122
Auus quare cum nepti matrimonium contrahere nequeat 85.

B.

Bernhardi hypotheſis de voto 25
Bonauenturæ inepta de poteſtate Papæ ratio 103.

C.

Canones & leges permittunt alteri à pactione nuptiarũ diſcedere, ſi quis oculum, naſum, vel quid ſimile perdat, modò non interuenerit copula 166
Canones triplicem faciunt cognationẽ 174
Canonica de graduum ſupputatione regula 74

Cano-

Canonica graduum ſupputatio quo pacto inſtituatur 73

Canonica regula de gradibus 71

Canonicæ regulæ de ſupputatione graduum obiectionis ſolutio 76. 77

Canonici in graduum ſupputatione falsò à quibuſdam damnantur 74

Canonici quatenus nuptias in gradib. concedant 76

Canonici quot erroris genera, cum de nuptijs agitur, numerare ſoleant 162

Canonicorum, qui conſenſum liberorũ non poſſe autoritate parentum reſcindi contendunt, ſententia refutatur 128

Canonis iuris de voto ſententia 25

Canonis, quo cauetur, ne Chriſtianus ducat alienam a ſua religione, laus 142

Canoniſtarum cauſæ diuortij probandæ, ſed non omnes 173

Canoniſtæ in hæreticis faciunt ſeparationem tantum, quo ad thorum attinet 207

Canoniſtæ innocentem ſolui, & ream adulterij perſonam ligatam falsò ſtatuunt 187

Canoniſtæ propter quos errores dirimant matrimonium 196

Canoniſtæ quot diuortij cauſas faciant 173

Captus non habet liberum conſenſum 129

Caro vna quomodo intelligendum 131

Carnis opus illicitum 8

Licitum ibid.

Caſtitas inter lineamenta Dei primum locum occupat 81

Caſtitas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Caſtitas origo cæterarum virtutum 82
Caſtitas quomodo in ſcriptura alio nomine appelletur 81
Caſtrans ſe poſt nuptias qua pœna afficiendus 194
Caſtrare quid dicatur Chriſto 26
Caſus varij de Coniugio, repudio, & diuortio 208. 209. 211. 212. 214. 215. 216. 218. 220. 222. 225. 227. 228. 231
Catharorum, Montaniſtarum, & Antanagoræ fundamenti diſtinctio 29. 30
Fundamentū in polygamiæ damnatione quod 31
Sententiæ variæ ibid.
Cauſæ prohibitionis diuinæ in certis gradib. quot 98
Cauſæ repudij 156
Prima 157
Secunda 161
Tertia 163
Celibatus quomodo melior coniugio 16
Ciceronis de coniugio dictum 102
Chriſti ad interrogata Phariſæorum, num liceat vxorem dimittere, reſponſio 137
Chriſtiani Imperatores cur pactionem matrimonij demum, quando feſtiuitas nuptiarum fuit celebrata, ratam cenſuerint 152
Chriſtianorū ſtatus perfectio vbi poſitus 16
Chriſti de continentia dictum 23
Chriſti dictum de diuortio, qui Synecdochicôs accipiunt, non deſtituuntur firmis rationibus 170. 171

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Chriſtus quos in mundo regere velit 103
Chriſtus ſub vna ſpecie diuortij totum genus comprehendit 175
Chryſoſtomi dictum de cõſuetudine æqua 27
de diuortio 176
de immunitate liberorum à parentum vitijs 185
Cibus quibus immundus 13
mundus eod.
Clementis Alexandrini cauſa cur vxor viro data fuerit 147
Clementis Alexandrini dictum de mutua beneuolentia coniugum 140
Coacta matrimonia habent malos exitus 156
Coactio abſoluta quid 160
Coactus non habet liberum conſenſum 129
Cognatio ciuilis quid 53
Cognatio naturalis quid ibid.
Cognationis naturalis ſubdiuiſio ibid.
Cognationum ordines quomodo dicantur 65
Cognatio ſpiritualis quæ 137
quotuplex 53
Cognatio ſpiritualis ſecundum quos nuptias impediat 124
Cognati qui 54.58
Cognatorum comparatio quotuplex 66
Prima ibid.
Secunda 66.67
Tertia ibid.
Cognatorum eædem appellationes, quæ agnatorum 58
Cõmune omnibus, proprium vnius eſſe non poteſt 11
Conceſſio & prohibitio, quomodo conueniant 107
Cõcupiſcentiæ diſtinctio

Conditionem quomodo quis mentiatur 162
Conditiones additæ in contractibus connubiorum quales eſſe debeant 129.130
Conditiones futiles à Chriſtianis alienæ 129
Coniugalis amoris laus 140.141
Coniugalis ſocietas ſine ſedulitate incolumis eſſe nequit 147
Coniuges non habent poteſtatem ſui corporis 137
Coniuges quomodo pares eſſe debeant 99
Coniuges qualia offerant ſacrificia 12
Coniugij appellationes 1
differentiæ ibid.
Coniugij autor quis 4
Coniugij blaſphemæ appellationes à Taciano recitatæ 6.7
Coniugij calumniatorũ refutationes 4
Coniugij cauſa efficiens qua 46
Coniugij contrarium polygamia 28
Coniugij definitio Antanagoræ 7
Cõiugij definitiones partes 4
Prima 9
Secunda 28
Tertia 45
Quarta 131
Quinta 144
Coniugij diſtinctio 175
Coniugij finem quidam Sacramentũ eſſe ſtatuunt 150
Coniugij finis quotuplex 145
Coniugij finis ſi Deum immediatè reſpiciamus, qualis 149
ſi Eccleſiam et Rempub. 148
Coniugij forma quot hypotheſes habeat 133
Coniugij initium 5
Coniugij laus ibid.
Coniugij materia qualis 28

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Coniugij ſtatus qualis 5
Coniugis definitio à Deo tradita 132
Coniugium clam contrahens, contra iuſticiam facit 127
legem Dei violat ibi.
Coniugium cur inſtitutum 144
Coniugium definientes quò reſpexerint 138
Coniugium inter eos, qui ſectantur diuerſam religionem, firmum eſſe non poteſt 143
Coniugium inter quos ſit cœptum 5
Coniugium ordinatio diuina 5.151
Coniugium propriè non Sacramentum 150
Coniugium quæ deceant 1
Coniugiũ quando incipiat et perficiatur 152
Coniugium quare non in pœnam ordinatum 5
Coniugium quomodo Pontificij vocent 7
Coniugium quot rebus deſtinetur 156
Coniugium remediũ aduerſus innocentiã 10
Coniugium rem eſſe prophanam, Papa, Tacianus, & Encratitæ eodem fundamento probant 9
Coniugium ſanctum eſſe, honorabile et immaculatum Spiritus ſanctus affirmat 13.17
Coniugiũ vnde dictum 1
Coniugium vtrum Celibatui poſtponendũ 16
Coniugum cognati quare dicantur affines 111
Coniugum copulatio duplex 132
Coniugum piorum officium 144
Coniugum qualis ſit neceſſitudo 132
Coniugum vnio quotuplex ibid.
Coniunctio animorum in ſcorta-

ſcortatione alia quàm in coniugio 133
Coniunctio animorũ ſpiritualis non impedit coniugium cum quibuſuis ibid.
Connubium patruelium licitum & eius exempla 97
Connubium vnde dictũ 1
Conſanguineorum appellationes quæ 54
Conſanguineorum genera ibid.
Conſanguinitas in quot diuidatur ſpecies 53
Conſanguinitas quomodo generali nomine vocetur ibid.
Conſanguinitas vnde dicatur ibid.
Conſanguinitatis origo & cauſa quæ 49
Conſenſus animorũ quid efficiat 132
Conſenſus contra diuinas et humanas leges pro nullo habetur 158
Conſenſus honeſti violator ordinationẽ Dei contemnit 125
Conſenſus honeſtus quid ibid.
Conſenſus honeſtus quomodo fieri debeat 47
Conſenſus illicitus pro nullo habetur 158
Conſenſus in coniugio legitimus quot, & quales requirat conditiones 46
Prima 48
Secunda 125
Tertia 126
Quarta 128
Quinta 129
Sexta 130
Conſenſus inhoneſtus temerarius iudicandus 158
Conſenſus in ſponſalibus quid 46
Conſenſus iuſtus
liber
licitus quomodo fieri debeat 47
Conſenſus legitimus quid ibid.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Conſenſus promittentis tantum, etiam accedente iureiurando, nō facit matrimonium 154
Conſenſus quare liber eſſe debeat 128
Conſenſus quid 45
Conſenſus quomodo ſit cauſa matrimonij 154
Conſenſus quot requirat 47
Conſenſus ſincerus quomodo fieri debeat 48. 130
Conſenſus ſi non fuerit liber, an habendus ſit pro conſenſu 160
Conſenſus ſi non fuerit plenus, non obligat ſimpliciter, ſed ex parte 161
Conſenſus temerarius in nuptijs Deo contrarius 126
Conſobrini qui 62
Conſuetudinis differentia quotuplex 27
Cōſuetudo æqua quid 27
Conſuetudo vim legis obtinet 105
Continentia inhoneſta quomodo fiat 20
Continentia perpetua nō hominis opus 23
Copulatio animorū qualis inter coniuges ſecundum Paulum eſſe debeat 133
Copulatio corporū quid efficiat 132
Culpa non in perſona innocente, ſed rea hæret 151
Cypriani de conſuetudine æqua, dictum 27.

D.

Dauidis dicti de conceptione in peccatis explicatio 9
Dauidis exemplū ſecundæ conditioni, qua perſonæ adulteræ aliud coniugium petere permittitur, perperā opponitur 186

Dece-

Deceptor eam, quam blanditijs pertraxit in concubitum, in vxorem ducat 161
Demonſtrationes quibus euertitur impura polygamia
Prima 41
Secunda 42
Tertia ibid.
Quarta ibid.
Quinta 43
Sexta ibid.
Septima ibid.
Octaua 44
Dei decreta ab hominibus violari non poſſunt 136
Dei imaginis lineamenta quæ 81
Dei iudicium de ſtupratore nouercæ 119
Dei ordinatio abominatur inhoneſtas conditiones 130
Dei præcepta ab hominibus violari poſſunt 136. 137
Denunciatio trina in ſolenni Eccleſiæ cœtu, quare præcedat ante nuptias 154
Deorſum verſus quid 66
Deſertio infidelis quid 168
Deſponſæ cur interdum vxores vocentur 152
De votis regula 24
Deus à quorum nuptijs velit nos abſtinere 83
Deus cur mentibus hominum legem naturæ de coniugio impreſſerit 82
Deus hominem ad imaginem ſuam condidit 81
Deus omnia creauit ad bonos fines 144
Deus quare certos gradus ſtatuat in nuptijs 83
Deus vult hominem honeſtatis amantem eſſe 159
Diabolus conatur ſocietatem coniugij turbare & inſuauem redde-

reddere 145. 146
Diabolus quare ab initio coniugibus inſidiatus fuerit 146
Diabolus quibus rebus pellatur 140
Dicti Chriſti, quod Deus coniunxit, homo ne ſeparet, interpretatio vera 29
Dilectionis mutuæ ſymbolum vbi confectum 139
Diſcrimen inter cauſas repudij et diuortij 152
Diſcrimen inter ſponſalia & nuptias 152
Diuinæ prohibitionis in certis gradibus cauſa prima quæ 98
ſecunda quæ 99
Diuortia triſtiora et grauiora quàm repudia 167
Diuortij cauſæ quæ ibid.
ſex vſitatæ 175
Prima 176
Secunda 187
Tertia 192
Quarta 195
Quinta 199
Sexta 203
Diuortij cauſam aliam præter fornicationem ponit Paulus 168
Diuortij cauſam vnam eſſe quidam probant 167. 168
Diuortij impedimentum primum 179
Secundum 181
Tertium ibid.
Quartum 181. 182
Quintum ibid.
Sextum ibid.
Diuortium in adulterio quæ impediant 179. 180. 181. 182
Diuortium in adulterio quare fiat 177
Diuortium non eſt permittendum ſi inhabilitas ſubſecuta eſt nuptias 194
Diuortium quid 151
Domi naſci intellectus duplex 91.

E.

Ebrius ſi quis promiſerit matrimonium, poteſt à promiſſione diſcedere, & à iudice abſolui 161
ἐχέτω quale verbum 20
Eccleſia quare dicatur caro de carne Christi, & os de oſſibus eius 150.151
Epiſcoporũ nuptias probat S.S. in Paulo 19
Epiſcopos quare vxoratos eſſe deceat 26
Epiſcopum quæ deceant 18
Eraſmi de marito adultero & adultera dictum 180
Eraſmi de polygamia & Monogamia dictum 34
Errorem Canoniſtæ quotuplicem faciant 195
Error eſt, non culpa, ſi vxor cognita fuerit ab aliquo, quem maritum fuiſſe crediderat 181.182
Eſſe in carne quid 15
Eſſe in ſpiritu quid ibid.
Euangeliſtæ quare in origine Ioſephi varient 96
Eunuchi qui 192
Euripidis exemplũ clandeſtinis nuptijs repugnat 127
Exempla Ethnicorũ honeſta clandeſtinis nuptijs contraria ibid.
Exempla quando valeant 39
Exempla quomodo non firma argumenta probent 120
Exempla ſanctorum in coniugijs 95
Exemplum in coniugio à Philippo citatũ 96
Explicatio dicti, quos Deus coniunxit, homo non ſeparet 155.

F.

Filiorum loco qui ſint 88

Fœmina deſerta, ſi moroſe vixerit cum deſertore, qualem mereatur pœnam 191
Fœminæ inhabilitas ſi eſt perpetua, nullum eſt matrimonium 194
Fœminæ inhabilitas, ſi ex morbo aliquo, æquo ferenda animo ibid.
Fœmina pia deſerta, liberatur à deſertore 190
Foris naſci intellectus duplex 91
Forma coniugij quid 131
Fortunam mentiri quid 162
Fratres in quoto ſint gradu 74
Fratrum communis ſtipes quis ibid.
Fraus interueniens in promiſſionibus, reſcindit coniugium 130
Fraus interueniens promiſſionibus, in coniugio inſuaues reddit nuptias ibid.
Furioſi non habent liberum conſenſum 129.

G.

Γένεσις ad coniugium pertinet 148
Gloſſatoris de coniugio ſententia 11. 12
Gloſſator quomodo connubium vocet 12
Gradus à Iuriſconſultis quomodo accipiatur 69
Gradus Canoniſtarũ definitionem doctiſſimi viri retinent 70
Gradus Canoniſtis quid 69
Gradus conſanguinitatis definitio ibid.
Gradus conſideratio quotuplex 69
Gradus Iuriſconſultis quid ibid.
Gradus metaphora vnde ſumta ibid.
Graduum ſupputatio 70

Græcæ

Græcæ et Rhutenicæ Eccleſiæ celibatum non admiſerunt 26. 27
Gratiani errorum diſtinctio ridicula 197. 198
Gratiano tria opponuntur argumenta 198
Gregorij conſilium, de eo qui promiſsionem fecerit de nuptijs, quomodo debeat ſe purgare 157
Gregorius non voluit ſolo conſenſu ratum eſſe coniugium ante nuptias 168.

H.

Habere claues regni cœlorum,& poteſtatem mundi, cõtraria 103
Hæreſis diuiſio 206
Hæreſis quid ibid.
Hermetis, diſcipuli Pauli de diuortio dictũ 177
Hieronymi de immunitate liberorum à parentũ vicijs dictũ 185
Homeri exemplũ clandeſtinis nuptijs aduerſatur 127
Hominis corpus in eburneo ſepulcro non putreſcit 82
Homo alteri proximus quare 50
Homo ne ſeparet, quomodo intelligendum 135
Honeſtæ perſonæ poteſt concedi ſolutio pacti, ſi altera in flagitium aliquod inciderit 164
Hypotheſes ex forma coniugij natæ 133
Prima 134
Secunda ibid.
Tertia 135
Quarta 138
Quinta 141.

I.

IANVS communis ſtipes 55
Ianus qualem obtineat perſonam 57

Iohannes prohibet, ne ſalutemus eos, qui alienam à Chriſti religione doctrinam afferunt 143
Imperatoris & Philippi de diuortio ſententia Canonibus eſt præferenda 202
Impietas quotuplex 204
Impotentia quid 175
Impuberes non habent liberū conſenſum 129
Innocens perſona quatenus lapſæ peccatum cōdonare debeat 176
Innocentij coniugum & ſacerdotum falſa diſtinctio 14
Innocentij contra coniugium obiectionum refutationes 10
Primæ ibid.
Secundæ ibid.
Tertiæ 11
Quartæ 12
Quintæ ibid.
Sextæ 13
Septimæ 14
Octauæ 15
Nonæ 16
Innocentij decretum de coniugio 10
Innocentij error à quo ſpiritu profectus 11.13
Innocent. conatur Pauli argumentum de coniugio eludere 18.19
Innocentius cuius ſequatur veſtigia 10
Iudæi non fuerunt paris religionis 169
Iudex, priuſquam diuortij ſententiam ferat, duplex debet inſtituere examen 179
Iudex quomodo ſe gerere debeat, quando reconciliatio non habet locum 184
Iudicis officium, cum repudium permitti petitur, quale 155
Iuramento coniugiū promittens, an poſſit contractu decedere 126

Iuriſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Iuriſconſulti & Canoniſtæ in graduū ſupputatione, in lineis collateralib. variant 72
Iuriſconſultorum regula de exemplis 39
Iuriſperitorum de ſupputatione graduum concinna locutio 72
Iuriſperitorum de ſupputatione graduum quatenus vera & accommodata 73
Iuſticia honeſtatis publicæ nuptiarum impedimentum ſecundum quos 123
Iuſticia publicæ honeſtatis quid 123
Iuſticiæ honeſtatis publicæ ſecundum Canonicos infirmatio 123
Iuſtiniani Imperatoris verba de diuortio 172
Iuſtinianus clandeſtinas nuptias interdicit 127.

L.

Laterales quare dicantur 78
Legalis et Canonica ſupputatio in lineis rectis eſt vna & eadem 80
Leges Eccleſiaſticæ quos matrimonio iungi vetent 75
Leges humanæ de nuptijs quotuplices 103
Leges Imperatoriæ de prohibitis certis gradibus honeſtæ 104
Leges Imperatoriæ de prohibitis gradibus quos obligent ibid.
inter Leges quomodo diſcernendum 120
Leges prohibitionis graduum affinitatis 117
harum rationes, & pœnæ violationis.
Prima ibid.
Secunda 118.
Tertia ibid.
Quarta 119
Quinta 121
Sexta

Sexta ibid.

Leges propriæ nationum quæ 105

Leges pugnantes cum verbo Dei, condere, non eſt licitum 23

Legibus diuinis ſaluis quas vxores petere liceat 95

Legibus quod inceſtuoſus conſanguineorũ coitus prohibeatur 93

Legi quartæ prohibitionis in certis gradibus conſuetudo Iudæorũ contraria 120

Exemplum contrariũ ibid.

Legis generalis violator qualis 120

Legis iuſtæ propoſitum quod 108

Legis naturæ intellectus quotuplex 101

Primus ibid.

Secundus ibid.

Legum Imperatoriarum de nuptijs in certis gradib. prohibitis ratio honeſta 105

Legum ſpecialium de prohibitis gradib. explicatio 89. & deinceps.

harũ violationis pœnæ, ſpirituales & corporales 90

Primæ 89

Secundæ 90

Tertiæ 91

Quartæ 92

Quintæ 93

Leonis de ſecunda conditione, qua perſonæ ob adulterium reæ aliud coniugium permittitur, dictum 186

Lex naturæ de coniugio quibus rebus fulciatur 82

Lex naturæ in exordio mundi quorũ nuptias requiſiuerit 101.102

Lex naturæ inuiolabilis Dei mandato 102

Lex ſpecialis vbi locum habeat ibid.

Lex vniuerſalis de prohibitio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

hibitione coniugij in certis gradibus per Moſis definitionẽ propinquitatis confirmatur 85
Lex vniuerſalis de prohibitione graduũ propinquitatis, quid primum requirat ſpectandum 84
quid ſecundò ibid.
Lex vniuerſalis de prohibitione graduũ propinquitatis, & explicatio eiuſdem 84
Liberi ante diuortium nati, num legitimi habendi 184
Liberi non ſunt ſui iuris 127
Liberi quibus reuerentiam debeant 98
Liberi quibus ſecundum Deum maximum honorem debeant 98
Liberi qui vocentur 60
Liberis, progenitores, loco Dei 98
Ligamen quid 174
Linea æqualis quæ 67
Linea à Iano deorſum verſus quomodo dicatur 62
Linea à Iano ſurſum verſus quomodo dicatur 61
Linea aſcendentiũ quid 66
Lineæ definitio 65
Linea deorſum verſus quomodo dicatur 66
Linea deſcendentiũ quid 67
Lineæ inæqualis comparatio 63
Lineæ inæqualis comparatio ab altero latere ibid.
Lineæ laterales quid 67
Lineæ laterales quomodo diuidantur 68
Lineæ metaphora vnde ſumta 66
Lineæ quales naſcantur ex tertia cognatorũ comparatione 67
Lineæ tranſuerſæ diuiſio ibid.

Lineæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Linea quæ tranſuerſa 67
Linearũ differentiæ vnde ſumantur 66
Linea ſurſum verſus quo modo dicatur ibid.
Lutherus, quo ſecundam deſertionis ſpeciem transferat 189.

M.

Magiſtratui gladius ad quid traditus 166
Magiſtratui proprio, non alieno ex mandato Dei obediendum 105
Magnatum facta non imitanda 87
Maiores qui dicãtur 55
Mandatũ vniuerſale nõ admittit exceptionẽ 20
Maritus et vxor non dicuntur affines 110
Maritus ſi vxorem proſtituat, num poßit adulteram excludere 181
Martialis de coniugibus Epigramma 132
Mater nubens filio, contra naturã facit 99
Matrimonij Iuriſconſulti definitio 142
Matrimonium quando dicatur conſummatũ 163
Matrimonium quare dicatur maritalis copula 2
Matrimonium vnde dicatur ibid.
Maximiliani coniugium culpa vacans 86
Maximilianus patruelẽ ſuam in vxorem duxit 86
Menandri verſus de coniugali amore 141
Mens vino & amore infecta, non ſanè iudicat 161
Miſſa Papiſtarũ horrenda prophanatio 11
Monarcha in obſeruatione legum de prohibitis gradibus nihil relaxet 110

Morbis

Morbis incurabilibus laborantes, diuinitus ad celibatum vocantur 165.166

Morbis tetris abominandisq; laborantes, celibes viuere debēt 165

Moſes primus de coniugio ſcriptor 3

Mulieris malæ æquiparatio 2

Mulier vi compreſſa non debet puniri 182.

N.

Natura nuptias inter ſorores et fratres prohibet,et quare 99.100

Nuptiæ cum propinquis impediunt amorem inter homines 100

Nuptiæ cum remotiorib. amorem inter homines latè ſpargunt ibi.

Nuptiæ ἐν πᾶσι honorabiles 17.18

Nuptiæ inter illuſtres perſonas in quibus gradibus concedantur 108

Nuptiæ intra ſeptimum gradum olim quare non admiſſæ 104

Nuptiæ quid 46

Nuptiæ temerè contractæ autoritate parentum, quando reſcindendæ 126

Nuptiæ vnde dictæ 1

Nuptiarum contractus in omnibus gradibus inter illuſtres, cum vergit in bonum publicū, eſt licitus 107

Nuptiarum contractus nō tam licitus, quàm conducens, eſt iucundus 109

Nuptiarum impedimenta præter conſanguinitatem & affinitatem apud Iuriſconſultos & Canonicos quot 123

Nuptiarum prohibitarum in certis gradibus cauſa prima 98

ſecunda 100.

Obie=

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

O.

Obiectionis contra patruelium connubium refutatio 98
Obiectionis ex Iure Canonico, quod conſenſus nuptias faciat, refutatio 154
Obiectionis Pauli dicti de diuortio vera reſponſio 202
Obiectio Paparum, quod cum propiorib. matrimonium contrahere liceat, refutatur 101
Oblatio Papiſtica quid 12. 13
Officium Chriſtianorum quot legibus includatur 98
Οικονομία ad vxorem & maritũ pertinet 147
Οικονομία quid ibid.
Opponantur relatiuè qui 60
Ordinatio deſcendentiũ recta & perpendiculari linea 60

P.

Papa Apoſtoli verba in alienum ſenſum torquet 14
Papa caſtitatem imperare, non dare poteſt 23
Papa cum quib. diſpenſet 108
Papa diſpenſationẽ quare ſibi vendicet 108
Papa Eccleſiaſticam ſubſtantiam per liberos periclitari fingit 38
Papa qualem legem de celibatu poſuerit 9
Papa quali regatur ſpiritu 18
Papa ſacerdotes à coniugio excludit ibid.
Papa, Siricius, Nicolaus, Innocentius, quali ſpiritu fuerint afflati 19
Papa ſupra omnes reges etiam Imperatorem 22
Papiſtæ conantur ſacerdotum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

dotum celibatum ſtabilire ibid.
Papiſtæ in contractibus illicitis de nuptijs quo recurrant 108
Papiſtæ perperam Paulum allegant 33
Papiſtarum de coniugio erroris refutatio 8
Papiſtarum de interdictis nuptijs argumentorum refutatio 103 & deinceps.
Papiſtarum de interdictis nuptijs ratio ridicula 103
Papiſtarum in Chriſti dictum blaſphema interpretatio 26
Papiſtarum (quod ſecundæ nuptiæ non ſint Sacramentales) argumenti ſolutio 32. 33
Papiſtas quid mouerit, cur adeo abiectè de iteratis nuptijs iudicarint, easq; interdixerint 38
Paphnutius concubitum cum propria vxore σωφροσύνην vocat 146
Parentes in veteri teſtamento requirunt conſenſum liberorũ 128
Parentes non debent liberos cogere ad nuptias ibid.
Parentes non ſolliciti de nuptijs liberorum, immemores ſui officij 127
Parentes qui dicãtur 55
Parentũ loco qui ſint 87
Parentum loco qui ſunt, quid eis in filiorum nuptijs conciliandis cauendum 125
Pater filiam ducens, autoritatem ſuam deponit 99
Patrimonium vnde dictum 2
Patrueles in quoto ſint gradu 74
Patrueles qui vocentur 62

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Pauli de hæreticis dictum 205. 206
Pauli de infideli muliere dictum 207
Pauli de infidelitate explicatio 204
Pauli de poteſtate prorij corporis in coniugatis dictum 135
Pauli de primo polygamiæ genere autoritas 31
Pauli dicti ad Epheſ. de coniugio origo 138. 139
Pauli dicti, quod opponitur conditionibus, quibus reæ ob adulterium perſonæ aliud connubium permittitur, explicatio 186
Pauli dicti de ſecunda cauſa diuortij, explicatio 187
Pauli dicti, quo probat coniugium fidelis & infidelis, explicatio 143
Pauli dictum agens de ſeparatione coniugũ 156
Pauli dictum conditionibus, quibus adulteræ perſonæ aliud coniugium permittitur, perperam opponitur 186
Pauli dictum de coniugio, quod ſit Sacramentum gratiæ, explicatur 32
Pauli dictum de ſcortatoribus, & eius ex veteri teſtamento probatio 133
Pauli dictum, quo thorum immaculatum, caſtitatẽ vocat 146
Pauli Iuriſconſulti dictum 88
Paulini de coniugio argumenti neruus 139
Pauli ſententia de coniugio 10
Paulus iubet matronas eſſe οἰκουϱοὺς 147
Paulus Iuriſc. quo tempore vixerit 88

Paulus

Paulus qualem coniugij finem poſuerit 149
Peccatum eſt, iuramentum non præſtare, grauius, temerè iuratum præſtare 158
Peccatum per quem in mundũ intrauerit 6
Per patrem tranſitur ad agnatos 58
Perſona conuicta de adulterio, non ſtatim damnanda 178
Perſona deſerta triplici teſtimonio ad iudicem venire debet 190
Perſonæ innocenti deſertæ quib. conditionib. iudex nouas quærendi nuptias concedere debeat 190
Perſonæ reæ adulterio pollutæ, & ſententia iudicum damnatæ, an aliud connubium concedatur 185
Perſonæ reæ ob adulterium non prorſus à nuptijs arcendæ 185
Perſonæ reæ ob adulterium quib. conditionib. aliud connubium permittatur 186
Perſonæ reæ ob adulterium conditio prima, qua aliud connubium permittitur ibid.
ſecunda ibid.
Perſonam mentiri quid 162
Perſona poteſt liberari, ſi diuortiũ petit propter inhabilitatẽ viri, quæ præceſſit nuptias 193
Petrus dominium in hæreditatem Dei prohibet 103
Philippi Melanchthonis de quinta cauſa diuortij ſententia 199
Philippi Melanchthonis exemplum de graduũ ſupputatione 79
Philonis de coniugio cum extraneis dictũ 106
Plato qualem coniugij finem ſtatuerit 149

Polygamiæ appellatio apud Antanagorā 29
Polygamiæ genera quot 28
Primum 29
Secundum 39
Tertium 44
Polygamiæ primum genus damnatum à Catharis & Montaniſtis 29
Polygami patres cur fuerint 41
Polygami qui dicantur 39
Pontificiæ leges quare ſponſam Chriſti non obligent 103
Pontificiy autoritatem Pauli quomodo allegent 13
Poteſtas Eccleſiaſtica vnde 23
Pontificiorum error de coniugio 7
Pontificium regnum lupanaria honeſtis præfert nuptijs 20
Poſteri qui vocentur 60
Principes communibus legibus conſtringere iniuſtum 107
Proauia paterna quæ 54
Prohibitio graduum in coniugio quot requirat ſpectanda 83
Proles pignus amoris 2
Promiſsio abſoluta quid 129. 130
Promiſsio conditionalis quotupliciter intelligatur 130
Promiſsio cum conditione honeſta quomodo obliget ibid.
cum conditione inhoneſta non obligat ibi.
Promiſsio de nuptijs facta contra parentum voluntatem num rata & firma ſit 159. 160
Propinquitas carnis quid 84
Propinquitatis carnis appellatio ſecundum ſeptuaginta interpretes 84.
Qua-

Q.

Qualitatē mentiri quid 162.

R.

Ratio, cur Chriſtianus alienam à ſua religione ducere non debeat 142

Ratio, quare in regula Canonica de gradib. addatur: vna demta 72

Regula de ijs, qui ſūnt parentum loco 87

Regula diſcernens affinitatis genera 116

Regula ex Decretis, de graduum ſupputatione 75

Regula iuris de neceßitate 41

Regula prima de interdictis gradibus inter affines, & eius ratio 115

ſecunda. tertia ibid.

Remotiorum reuerentia maior, & dilectio arctior 85

Repudium & diuortium quomodo differant 151

Repudium quid ibid.

Repudium ſæpe diuortium cōplectitur ibid.

Reuerentia maior parentib. quàm coniugibus debetur 99.

S.

Sacerdos noſter quis 14

Sacerdos quatenus non debeat curare quæ ſunt mundi 15

Sacerdotes rectores aliorum, & morum cenſores 38

Sacerdotibus à Papa imperatum, vt à nuptijs abſtinerent 35. 36

Sacerdotib. olim ad ſecundas tranſire nuptias non fuiſſe licitum 31

Sacerdotibus olim virgines ducere licitū ibid.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Sacerdotibus nuptias interdicens, quibus ſe opponat 19
Salomonis de coniugatorum mutua beneuolentia dictum 139
de impari coniugio 2
de diuortio 167
Salomonis mulierum induſtriarum laus 147
Sanctos quare nos eſſe deceat 12
Sanus poteſt à pacto diſcedere, ſi alteruter in grauem morbū & tetrum inciderit 164
Separatio mariti et coniugis quando fiat 30
Sobrini in quoto ſint gradu 74
Sobrinorum filij in quoto ſint gradu ibid.
Sobrinorum filij qui 62
Societas nulla eſt iucundior, quam piorum coniugum 144
Stipes communis multorum quis 50
Stipes duorum communis quis 51
Stipes omnium communis qui 50
Stipes quid 50
Stipes quotuplex ibid.
Stipes ſuus cuiq; proprius quis 51
Stipitis metaphora vnde ſumta 50
Sponſalia quæ vetuſtas nominet 152
Sponſalia quid 46
Sponſus & ſponſa vnde nomen habeant 152
Subſtantia matrimonij qualis 195
Συνήθεια quid 145
Surſum verſus quid 66.

T.

Taciani error pugnans cum verbo Dei 6
Theodoſij, de prohibitis certis gradibus coniugij, lex, per ſucceſſores ſublata 105
Terentij exemplū clandeſtinis nuptijs repugnat 128
Tertulliani de conſuetudine

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

dine æqua. dictum 27
Tritauia paterna quæ 55
Tritauus paternus qui ibid.

V.

Verbi, diſtat, explicatio 80
Virgo deſponſa quare nõ velet caput ante nuptias 153
Vir honeſtus poteſt diuortium petere, & contra corruptã tanquam adulteram agere 197
Vir honeſtus qualẽ vxorẽ ducere debeat 125
Viri inhabilitas quomodo perpendenda 192
Vnio & ſeparatio duo contraria 138
inter Vota & pia & impia quomodo diſcernendum 24
Votum facere quid 164
Vxor credens virum defunctum, atque nubens, non debet propter adulterium abijci 181
Vxorem dimittere quauis de cauſa an liceat 171
Vxorem habens deſponſam, ſi alteram duxerit, an debeat redire ad deſponſam 209
Vxorem non attingere bonum eſſe, quomodo intelligendum 24
Vxoris crimen celans, patronus eſt turpitudinis 176.

FINIS.

LIPSIÆ
IMPRIMEBAT IOHANNES
Steinman, Anno 1578.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 853 8° copy 1